This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

KRISTIAN BLISTER

MIN BROR HARRIS

6,25

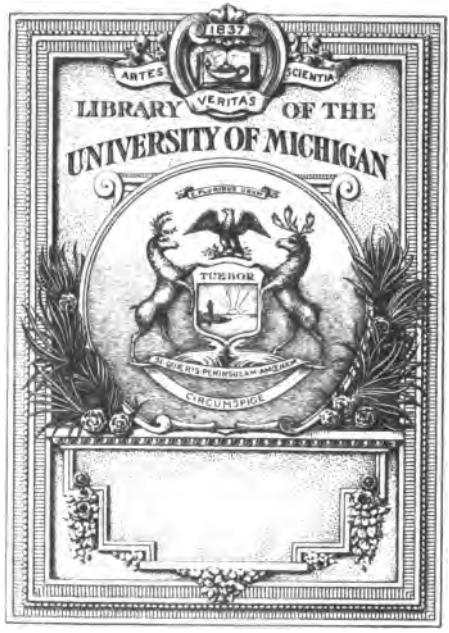
1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

839.88
E49min

MIN BROR HARRIS

KRISTIAN ELSTER d. y.

MIN BROR HARRIS

3. oplag

FORLAGT AV H. ASCHEHOUG & CO.
(W. NYGAARD) :: KRISTIANIA 1917

Copyright 1917
by H. Aschehoug & Co.
Kristiania.

W. C. FABRITIUS & SØNNER A/S

8-12-26

Det varer altid en stund inden det er rolig i huset. Det er tat av bordet, og det er vasket op ute i kjøkkenet. Gamle Jürgens har hat dagens sidste opgjør med piken, og de har begge smeldt de nødvendige antal ganger med dørene og er gaat hver til sit. Saa kommer gamle Stoveland stabbene og beretter at alt er i orden i arresten. Han kommer hver kveld, enten vi har nogen inde eller ikke, han opfatter det som en av sine vigtigste pligter. «Alt i orden, politimester,» sier han. «Det er godt, godnat med Dem, Stoveland,» sier jeg. Den kveld de fanterne rømte, kom han ogsaa og sa: «Alt i orden, politimester, begge arrestanterne rømt.» — «Det er godt,» sa jeg av gammel vane, «vi faar søke at finde dem igjen.» Hvad vi naturligvis ikke gjorde.

Naar Stoveland er gaat, blir det stilt en stund. Saa hører jeg subbende, usikre skridt gjennem bakgaarden og langs havegjærdet. Det er «Krigen» Langeland, hvis opnavn hører den dunkle fortid til, han har fra fars dager privilegium paa at gaa gangstien til stuen sin. Krigen er gjerne fuld om kveldene, stilfærdig drukken. Han gaar

gangstien for at ikke konstabel Solaas skal se ham og yppe kiv. Politimesteren anser han for ufarlig, han har kjendt mig siden jeg var gut. Han er ogsaa med sin jevne og sikre rus en av byens roligste og paalideligste borgere. Men konstabel Solaas er krakilsk og vil hævde politiets værdighet.

Naar Krigen Langeland er gaat, slaar klokken ti. Det er et stort slagur, som far engang i sine sagførerdager fik i honorar for en sjøretssak. Saalænge han var sorenskriver, stod det i det kontoret hvor fuldmægtigen og kontoristen sat. Nu staar det i min stue. Det gurgler og maser og sukker før og efter det slaar, det er saa bedrøvet over at tiden gaar, og det kan ikke hindre det. «Det minder mig om al tings forgjængelighet,» sa altid min bror Harris, «det er den eneste moralske formaning som har gjort indtryk paa mig.»

I det samme klokken har slaat det sidste tislag, staar gamle Jürgens i døren. «Er det noe politimesteren ønsker,» spør hun. — «Nei, tak, frøken Jürgens,» sier jeg. — «Saa kan jeg kanske gaa og lægge mig?» spør hun. — «Ja, kjære Dem, godnat,» sier jeg. Saa neier hun, først dypt for mig og saa et litet hemmelig kniks for det billedet av Harris som hænger paa væggen. Scenen gjentar sig hver kveld, og jeg later altid som jeg ikke ser det lille knikset for Harris's billede. Hun tror det ikke er nogen som aner det.

Saa sitter jeg og lytter til hendes langsomme og tunge trin i trappen og skrittene indover loftet. Det gaar i en dør deroppe. Et vindu lukkes i.

Og saa er det endelig ganske stille i huset. — — Nu det er sommer, sætter jeg mig saa til at arbeide for aapen verandadør. Ser jeg ut, rammer døren ind et litet billede: et hjørne av haven med et rosenbed, en syrenbusk, litt av gjærdet og den borteste del av bryggen; den rolige blanke elv, bredden over paa den anden side med Fiskerknausen og Weinholdts gamle hus .

Faar jeg saa et og andet at grunde over, eller noget jeg læser uroer mig, kan jeg reise mig og gaa hen i den aapne dør eller drive et slag ut paa verandaen.

Saa ser jeg haven, den er ikke saa stor, bryggen hvorover det gamle svære piletræ luter, stien mellem min have og den gamle bod som før Stive eiet, men som nu tilhører kjøbmand Lassen. Det er den stien Krigen Langeland gaar hver kveld, jeg ser saavidt taket til hytten hans. Kjøbmand Lassen vil ha hytten væk, jeg vil ha den staaende. Lassen kalder det en kommunal skandale at hytten skal faa staa der hvor plassen trænges saa inderlig til bryggeutvidelse. Jeg indrømmer villig at det er en skandale, men lar Krigens hytte staa. «Man skulde tro magistraten hadde privat interesse av at ha Langelands hytte staaende,» sier Lassen naar vi drøfter bryggespørsmaalet i kommunestyret. Det har jeg ogsaa, bare ikke slik Lassen mener det. Og Krigen skal faa ha sin hytte staaende saa længe han lever. Jeg kan ogsaa være strid.

Fra min veranda ser jeg elven nedover til piren og elvemundingen. Det er en stor bred og

blank elv, den gaar forbi haver og smaa baatbrygger, forbi kommunebryggen og fiskebryggen og en stor sving ind Vollebugten og saa ret mot sjøen. Den gaar med store langsomme hvirvler og fører med sig sagmug og smaaved fra bruket oppe i elven. Alt det den slik bærer med sig, suges ind i Vollebugten, og der ligger det og skvulpes mot hverandre, trykkes sammen og driver i ring, indtil det raatner op og synker. Men strømmen gaar like til havs.

Ute i elvemundingen er elven strid. Den gaar mellem piren paa den ene side, og paa den anden side er de bratte knauser hvor det gamle laksevarp staar. Fra det høie stilladset der var det min bror Harris engang i 14-aarsalderen stupet ut i elven, bare fordi postmester Mortensen som selv ikke kunde ta et svømmetak, gjorde nar av os gutter som ikke turde hoppe fra stilladsen. Ivar Laksekar halet Harris iland mere død end levende. Da far fik høre historien, gik han uten at ta kontorjakken av sig, — og han viste sig ellers aldrig i kontorjakke utenfor kontoret, ikke engang i stuen hjemme, — like ned til postmesteren og kaldte ham et daarekistelem og en muldvarp. Hele posthusets personale hørte paa det, to betjente og et enøiet bud. Postmesteren anla injuriesak, men sagfører Lund, far til min gode ven Johan, fik bilagt saken slik at far skulde ta muldvarpen i sig igjen, mens postmesteren skulde godta daarekistelemmet. Siden kaldte byen postmesteren altid for muldvarpen.

. . . Utenfor elvemundingen ser jeg sjøen og skjærene.

Jeg ser like til havs. Helt ut til fyret og den bleke skyrand hvor hav og himmel møtes. Vestover ligger alle de kjendte øer og skjær. Det er Skarvø nærmest byen, længere ute er Finnø og Ramsøerne. Elvestrømmen gaar i like linje ut til Ramsøerne og i sundet dem imellem suger det og koker det altid. Elvestrømmen og havet møtes der. Jeg kan om kvelden staa længe og se mot det sundet indtil det suger og suser i mit eget blod . . .

Og snur jeg mig saa fra sjøen og ser opover, saa ser jeg hvor hele byen ligger stille og fredelig paa begge sider av den blanke strøm. Et stykke oppe ser jeg broen over elven, broen som binder de to bydele sammen, gamlebyen hvor jeg bor og den nye byen over paa den anden side. Like ovenfor broen, paa gamle-siden, ligger et lavt rødt hus omtrent overgrodd av vildvin. Næst mit eget er der intet hus i byen jeg kjender saa godt. Det var gamle sagfører Lunds hus, sønnen Johan Lund, ogsaa sagfører og min og Harris's gode ven, bodde der saa længe han levet. Nu bor svigersønnen der, sagfører Dahll og hans kone, den smukke Cecilie . . .

Det er underlig at staa ute paa verandaen og se paa byen, denne gamle, vesle byen som jeg kjender ut og ind. Byen hvor jeg er født, hvor jeg har bodd saa mange aar, og hvor jeg engang skal dø. Jeg kjender hvert hus, hver gate, hvert smug, hver have. Hvert menneske kjender jeg,

alle, i det hus vil der bli født et barn i nat, i det huset der borte vil døden være den første gjæst, jeg har levet her saa længe saa jeg kjender alle skjæbner, alles sorger og glæder. Men de er ikke derfor mine, jeg har intet stort faderlig hjerte som rummer alles sorg, jeg som vet mere end folk tror. Og naar jeg staar slik en kveld og ser paa den stille by, saa melder det sig alt hvad jeg vet. Men det er mig ikke derfor mindre likegyldig. Jeg vet det for godt.

Det er ganske stille i byen, den gaar tidlig til sengs. Det er et svagt skjær av det sidste kveldslys over røde tak og lyse vægger og brune knauser. Ikveld er der ingen baater paa elven. Den gaar blank og sterk til havs . . .

Saa gaar jeg ind og sætter mig ved mit arbeidsbord. Men før jeg tar fat igjen, sitter jeg litt og lytter til stilheten i huset.

Det er et hus hvor stilheten har god plads til at brede sig. Det er bygget i de gode gamle dager da tømmeret var billig og pladsen til at bygge paa stor, det skulde huse mange mennesker, stort tjenerskap der skulde være plads til gjesteværelser og kontorer. Sorenskriver Wûbert bygget det i 1804 i byens store tid, det er en lang og fornem træbygning i to etager, og dets største seværdighet er dets store trapperum med den smukt svungne trappe. Min far kjøpte huset av sin svigerfar, kjøbmand Emil Wûbert, sorenskriverens søn, og med tiden blev huset igjen sorenskriverbolig. I de dager var kontorene — som nu — i første etage, i værelserne ut til det vesle torvet, og i de

andre værelserne i denne etage bodde fuldmægtigerne — far holdt to fuldmægtiger for de mange sjøretssakers skyld — og kontoristerne. Selv bodde vi ovenpaa. Nu bor i hele det store huset bare jeg selv, frøken Jürgens og piken. Jeg tør ikke tænke paa hvor mange fuldt møblerte værelser der staar ubrugt. Vi tre mennesker bor alene her. Jeg har mine to kontorer og bor selv i første etage. Blandt de rum ovenpaa som staar urørt, er ogsaa de to værelser min bror Harris hadde, naar han var hjemme. De staar uforandret, frøken Jürgens steller dem med særlig omhu og sætter hver dag friske blomster paa bordene. Jeg kan ikke ta fremmede mennesker ind i huset, allermindst i de værelser Harris brukte. Det er bedre slik. Jeg hadde engang lovet de skulde være hans saalænge han levet. Og naa kan de staa der.

Her nede i stuen staar hans skrivebord — uforandret som i de dage han brugte det. Han hadde sit eget arbeidsværelse der oppe, men han sat altid nede i min stue og skrev. Aldeles som den ogsaa var hans. Slik var han naa engang.

Det staar der, det lange blækkede bord, det er synd at si det er en pryd. Det er fuldt av hakk og skar, naar han sat og tænkte skar han med kniven store arr i bordet. Jeg vet hvad hvert arr betyr, naar han skar det, og naar han skar hint, hvilket arbeide han dengang holdt paa med, og hvad det var som dengang optok ham. Skrivebordet fulgte ham i alle hans livs mangfoldige omskiftelser.

Over bordet hænger det billede gamle Jürgens neier for hver kveld. Det er en forstørrelse av et billede som blev tat en sommer han var herhjemme, i 30-aarsalderen. Han staar ute paa bryggen og ser utover sjøen. Lang og bredbygget, litt skak i skulderen, med haken fremskutt som han pleiet. Han var alt den gang tat til at bli litt skallet, panden virker mægtig, buklet og litt for stor. Det tynde haaret er svart. De nærsynte øinene myser bak briller. Han smiler, det er hans gode smil, men det er allikevel litt stramt, litt haansk, litt dødningeagtig. Han holder hænderne i lommen, de store smukke hænder med det paa engang bløte og faste tak. . . .

. . . Naar jeg saa har lyttet til stilheten i huset, og jeg sætter mig til at arbeide, synes jeg *han* ogsaa sætter sig til sit arbeidsbord. Da er den time inde da den døde kommer og besøker mig.

Ikke slik at jeg tror Harris staar op av sin grav og som en blek aand søker mig, fordi han ikke finder fred under jorden, eller fordi han har noget usagt. Min bror ligger godt der han ligger, effeuen vokser stor og frodig over graven, *den* fortæller tydelig nok om den gode og endelige hvile i muld. Og Harris vilde synes det var en latterlig tanke at han skulde gaa omkring og spøke og skræmme folk. Det vilde han holde sig meget for god til.

Det er ikke paa den maate den døde kommer til mig. Men Harris eiet saa meget av mit sind, og jeg saa meget av hans, at han allikevel i døg-

nets stille nattetimer er her inde i stuen. Naar jeg sitter rigtig optat med mit arbeide, saa er han her. Saa sitter han ved sit arbeidsbord der borte. Jeg er ikke dum, jeg snur mig ikke om og ser om han naa ogsaa er der. Jeg bare snakker med ham. Og altid om det samme.

Om jeg gjorde ret den gangen. Om jeg burde ha handlet anderledes end jeg gjorde og søkt at hindre det som hændte. Og om jeg vilde handle anderledes nu om jeg kunde gjøre det om igien.

Og Harris og jeg er enige. Vi er enige i at det maatte gaa som det gjorde. Det kunde ikke hindres, og det skulde ikke hindres. For det som synes saa forfærdelig, det er ikke altid det værste.

Ja, vi er blit saa enige, Harris og jeg. Vi har faat alt paa avstand, det onde i det daglige samvær river ikke længer i os. Vi var for like, saa forskjellige vi var, slaat til samme slags mynt, med samme slags præg. Bare hans tydeligere og klarere end mit. Han kom ut i den store omsætning, jeg blev liggende hjemme i skuffen.

Og saa var det vel blandet litt guld, litt farlig ædelt metal i det stof han var støpt av. Saa det var anden glans i hans præg. Farligere glans.

Saa længe han levet, syntes jeg ofte hans livs historie bare fortalte om tap og forlis. Nu jeg sitter alene igjen, bortgjemt i stille, langsomme dager, og mit liv er som en sandstrand som umærkelig dag for dag risler ut i havet, undres jeg paa hvad det er som bestemmer værdierne i et liv. Vi har begge tilhørt en tid som nu holder

[illegible] at [illegible] under [illegible] [illegible] som [illegible] : [illegible] og jeg [illegible] . [illegible] [illegible] Jeg kan ikke [illegible] [illegible] [illegible] og [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] og [illegible] Og jeg kan ikke der og [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] at [illegible] fik [illegible] [illegible] . .

Og medens jeg tænkt efter [illegible] nat efter nat, [illegible] [illegible] de samme tanker og dem fra [illegible] [illegible] [illegible] og det blir min brors livshistorie, [illegible] jeg stirrer [illegible] som graalighblank strømmer forbi i sommernatten. Alt avfaldet som er bestemt til at raatne alligevel, sætter den ind i Vefiebugten. Men strømmen selv, den store brede strøm, bærer forbi, dit ut hvor det suser og koker i det trange sund mellem de brune skjær i hav-gapet.

Hver morgen i altslags veir gik min far, sorenskriver Hedel, sin tur før kontortid. Altid paa det samme klokkeslet stod han paa den høie gatetrap, med stokken under armen og saa sig om. Paa den anden side torvet, utenfor posthuset, stod postmester Mortensen med hænderne dypt i lommen.

«Dovne slampetamp,» mumlet min far og førte saavidt stokken op til den stive graa hat naar postmesteren hilste.

Byen hadde den gang tre radikalere, postmester Mortensen, vognmand Sørensen og jordmoren. Far snakket aldrig med postmesteren, kjørte aldrig med vognmand Sørensens heste og lot hente jordmor andetsteds fra naar jordmor var nødvendig,

Han var høi og rank med et langt smalt ansigt, en kort graa bart over den smale lange mund og et litet fipskjæg paa den lange hake. Øinene var meget blaa, straalende og livfulde De var av de øine som snart var dypt mørke, snart lyse og klare. Jeg var voksen da far døde. og allikevel staar han uklar for mig, naar jeg

tænker paa ham ser jeg bare øinene og munden med det kolde satiriske smil. Mindet om ham vækker ingen særegen følelse hos mig, hvad jeg bedst husker det er min egen skam over at jeg ikke sørget like sterkt som Harris da far døde.

Hver morgen, sommer som vinter, stod far foran vore senger og sa med en kort, kvass kræmten: «naa gutter!» — Gud naade den som da søkte ly i dynene. Om eftermiddagen gik han en like regelmæssig runde gjennem værelset hvor vi sat og læste, banket os paa hodet med pipespidsen og sa:

«Læser dere gutter?»

Ellers tumlet vi os som vi vilde, paa gaten og i boderne, i baat og ved brygge, slos og lekte. Bare vi foretok os hvad vi skulde til de bestemte tider naar far inspicerte os, brydde han sig ellers ikke synderlig om os. Det var hans form for opdragelse.

Oppe paa blaaværelset, ved vinduet mot elven, sat mor. Det er det værelse som siden blev Harris's arbeidsstue, og hvor han aldrig trivtes, og hvor jeg heller aldrig er. Skjønt det ligger like mot solen, synes jeg altid det er halvmørkt derinde. Jeg tror det kommer av at det var der mor døde.

Om mor er ondt at fortælle. Jeg ser hende saa levende for mig, og tænker jeg paa hende, kommer der altid uro over mig som har jeg ikke været snild nok mot hende.

Hun var altid stor og mægtig, og med aarene blev hun saa svær at det plaget hende. Hun

hadde saa ondt i sine ben at hun vanskelig kunde gaa, og skulde hun utenfor huset, maatte hun altid kjøre. Derfor sat hun helst i sin armstol foran vinduet. Ansigtet var stort, uregelmæssig, stor næse, stor litt indfalden mund, lang litt dunet hake. Jeg har et ungdomsbillede av hende hvor hun er høi og smal og smilende og smuk, det sier mig intet, det er en helt fremmed kvinde. Bare øinene er de samme, de brune ildfulde øine som saa fort blev gnistrende, men som ogsaa kunde være saa milde og bløte.

Mor som til daglig var saa stilfærdig og blid, kunde til sine tider faa de forfærdeligste anfald av vrede. Og det var mange ganger de mest ubegripelige ting som gjorde hende vred. Ubegripelige i alle fald for os barn. Som 10 aars gammel gut saa jeg en gang far holde hende med magt under et slikt vredesanfald. Naar anfaldene kom, jog hendes vilde og voldsomme ord som stormbyger over huset. Tjenestefolkene bare gjemte sig. Gamle kontorist Lossius som hadde været hos os alle sine dager, løp, hvis far ikke hadde været tilstede, og hentet ham. Og far kom straks, hvad han saa end holdt paa med, rak i ryggen, hvit i ansigtet og med munden fortrukket.

Efter slike anfald laa mor gjerne til sengs i flere dager. Saa sat hun igjen en dag, stum og besværet, i sin stol i det blaa værelse og saa utover elven . . .

Slik hadde mor været, siden det ældste av os barn, en liten pike, døde. Gamle Lossius fortalte mig en gang efter at jeg var blit voksen, at da

min lille søster var blit syk hadde far nægtet at sende bud efter byens læge, doktor Rudolf, fordi far og doktoren kvelden forut var blit uvenner ved kortbordet. Istedet lot han Lossius kjøre efter doktor Jensen oppe i dalen, 6 mil borte. Da doktor Jensen kom, stod ikke barnet til at redde. «Hvorfor sendte De ikke straks bud efter Rudolf?» spurte doktor Jensen, «saa hadde barnet nu været utenfor fare.» Og saa fik mor sit første vredesanfald.

Siden holdt mor mest til paa blaaværelset og far i kontorerne. Og allikevel holdt de meget av hverandre. Far var altid like forelsket i mor. Og da far var død og laa i sin kiste, stiv og strunk og med det ironiske smil stivnet for altid, stod hun ved kisten og strøk hans hænder, og mens taarene styrtet nedover kinderne, hvisket hun:

«Han var den eneste, han var den eneste —»

Men saa længe de levet sammen, kom de allikevel ikke hverandre nær, — kanhænde det var derfor de altid var *forelsket* i hverandre — intet mindre og intet videre. Far kunde ikke forandre sit væsen. Han var stiv og urokkelig, hadde han engang sagt en ting, kunde det aldrig ændres. Han hadde en vane altid at ærte; hans meddelelsesmidler var faa, han var sky mennesker, fordi det var stor fortrolighetstrang i ham som han ikke eiet uttryk for. Saa tok det den form at han altid skulde ærte, det skulde være spøk. Han ærtet mor, og mor taalte ikke at bli ærtet. Han ærtet os barn, efterat vi var blit større kan jeg ikke huske han snakket til

os i andet end en smaaærtende tone. Og med noget i blikket som bad, og som vi ikke saa, og som vi ikke vilde ha skjønt. Naar vi sat til bords, og far fik trang til at føle sig sammen med os, med i familien, saa tok han til at smaaærte bordet rundt, indtil mor pludselig sa:

«Smaat sind, smaa ord,» og reiste sig og gik ut.

Saa sat far igjen, hvit om munden, taus og banket med gifteringen paa bordet.

Men da Harris var i opveksten, hadde han en egen evne til at lempe paa det, til at si smaa gutte-morsomheter som fik far til at le, han smaaærtet far igjen saa baade mor og far tødde op, far blev bløt, blid, og vi kunde sitte i lykkelig latter alle sammen. Var det saa underlig om de tilbad ham, mor og far? Og jeg ogsaa.

Han saa farlig klokt paa sine forældre, ikke større gutten han var. Han kunde faa lempet med fars stahet, gaa utenom den, faa ledet den til fornuft. Naar saa et uveir var avverget, eller et anfald av stahet ryddet til side, kunde gutten reise sig fra bordet, og med et litet hemmelig skuldertræk og et blik over til mig gaa ut av stuen.

Vi gik paa byens latinskole, og bestyreren, Franz, var dum og like stædig som far. *Der* tok Harris sin hevn igjen. Bestyrer Franz stod foran tavlen og skulde forklare et matematisk bevis. Franz kunde ikke matematik, han kunde overhodet ingen ting, men bestyrer var han. Han svettet og maset og regnte. Harris sat paa første bænk, stak haken frem og rettet paa brillerne.

«Nei, det er feil i det regnestykket der,» sa han.

Franz vred sin røde frostnæse og prustet:

«Hvad er det for en fræk gut som snakker i min time?»

Men Harris snudde sig til klassen, med ryggen til bestyreren, og forklarte hvordan beviset skulde være.

Han var den dygtigste elev skolen nogensinde hadde hat. Franz turde ikke røre ham, jeg tror han hadet ham inderlig. Saa forsøkte den gamle sig paa mig, men fik ikke lov av Harris. Harris drog mig med sig, læste lekserne med mig, ga sig ikke før jeg kunde det som skulde kunnes. Mine skolekundskaper har jeg lært av Harris, og de sitter.

Han hadde det gutte-mod og ædel-sind som i de aarene gaar foran alt. Han var sterk og stor, men uten nogen legemlig færdighet, var nærsynt og gik med briller. Men han hadde den overlegne kløkt og et hvasst vidd, opfindsomhed og humør, og alle vi gutter bøiet os for ham. Hans mod var ubegrænset, intet skræmte ham. Han var de svakes beskytter. Vor gode ven Johan, sagfører Lunds søn, var meget uheldig i gutteaarene. Tung, doven, tyk, og med svære kræfter som han aldrig fik bruk for, saa langsom og klodset var han. Han var altfor rød og hvit, altfor svulmende, og hvad det var det værste, han spilte paa fløite. Saa het han basunkindet og tandværket og slos i alle frikvarterer og i alle bestyrerens timer. Han var gutternes og lærernes

syndebuk og hadde det saa vondt som bare en skolegut kan ha det. Saa tog Harris sig av ham. Det var morsomt at Johan spilte fløite, Johan hadde talent, sa Harris, han burde bli musiker. Jeg hadde skrevet nogen vers som jeg yderst genert bad Harris læse. Harris synes de var ikke saa værst, saa skulde jeg bli digter, og Johan skulde sætte musik til mine vers. Jeg har siden skrevet en del vers, nogen er ogsaa blit trykt, men jeg tror aldrig nogen har fundet at burde sætte musik til dem. Og Johan stakkar, har spyttet vældig i sin fløite, men lærte aldrig at spille helt rent. Men den gang — Harris hadde sagt det og Gud hvor vi trodde.

Johan fik være i fred paa skolen. Og siden holdt vi sammen, vi tre, og paa et sæt og vis kan det vel sies at vi gjorde det hele livet igjennem.

Johans far hadde seilbaat, og da aldrig noget var forbudt i sagfører Lunds hus, var det heller intet forbud mot at ta seilbaaten. Johan seilte som en voksen kar. En maidag med forrykende vestenveir kom far og jeg ned paa fiskebryggen, der stod folk og saa efter en baat som vilde krydse sig op elvemundingen. Saa kom sagfører Lund vaggende.

«Det er en baat som vil op elven —» sa far og pekte ut.

«Det skulde hun nødig —» brummet Lund.

«Folk sir det er din gut som er i baaten,» sa far.

«Ok ja den gutten —» sa Lund og vilde rusle videre.

«Men han er alene, Lund —»

«Saa er det ikje noken som forstyrrer ham da, Hedel far,» sa Lund.

Johan kom sig naturligvis godt op. Han var da 13 aar.

Johan var det snilleste menneske jeg har truffet. Han var det alt som barn, føielig, tjenestevillig, nøisom for sig selv, trofast og opofrende. Uten fremfærd, litt dorsk, glad og blid i det daglige liv, men egentlig inderst inde tungsindig. Et tungt blod, en tung vilje som var farlig naar den først blev vagt. Naar vi som gutter seilte ut for at fiske, kunde han synke sammen over roret, sitte der svær og mørk med halvaapen mund og de tunge øinene halvslukket og halvlukket. . . . «Naa sover Johan indi sig,» sa Harris. Men jeg tror det var hans sind som blev fyldt av hav og strøm og luft og lys, fyldt indtil det tapte sig selv og opløste sig i den blaa kveld, saa bare den tunge krop sat igjen . . . Naar han saa hørte Harris's stemme, rystet han sig, spærret de vaate brune hundeøinene sine vidt op, lo og la baaten over saa den skjøt stærkere fart . . .

Harris var føreren, uroen i vort venskap. Han kunde alt, han visste alt. Han hadde hundrede vidtflyvende planer og var vor farlige frygtede kritiker. Jeg skrev en indianerroman frit efter Cooper, — jeg lot den sidste mohikaner leve op igjen og gjennemgaa en mærkelig, men lykkelig kjærlighetshistorie og faa saa mange barn at jeg var trygg for at stammen ikke døde ut saa snart

igjen —. Den læste jeg høit for Harris og Johan — det var i de lyse eftermiddager i april oppe paa Stives bod —. «Slet ikke saa værst,» sa Harris, — «men den savner lokalfarve.» — Hvor pokker hadde han fundet det dræpende kritiske ord!

Vi var politikere de dager — det var i aarene før riksretten — ikke saa meget for stridens egen skyld som for det som hændte rundt omkring i hjemmene. Far avskediget en tro og dygtig kontorist som hadde været hos os i mange aar, fordi han ikke vilde stemme med høire. Kontorist Bentsen var villig til at la være at stemme — han var en fattig mand med barn — men far sa han kunde ikke hver dag se paa en forræder. Presten Holst bad en søndag fra prækestolen Gud beskytte fædrelandet mot hine som truet tronen og broderfolkets ret, — og saa reiste hans 20-aarige datter sig og gik ut av kirken. Hele byen avla næste dag visit i prestegaarden for at bevidne sin deltagelse . . .

Harris var naturligvis ivrig beundrer av Sverdrup og vi to andre med ham. Vi fik fat i de radikale blade — vi fik dem av postmester Mortensen — og læste dem høit og ropte hurra for Sverdrup saa det runget i den gamle boden.

En kveld vi holdt paa at lægge os, kom far ind.

«Er det sandt,» sa han, «at dere staar i boden og roper hurra for Johan Sverdrup?»

Harris sat paa sengekanten og dinglet med benene.

«Reis dig naar jeg snakker til dig,» sa far. Saa la han til med sit ærtende smil: «Er du venstremand — likesom jordmoren?»

«Saa er der noen som skjønner sig paa politik — her i byen ogsaa —» sa Harris.

Far slog i det samme til ham og angret det straks og stod og saa paa haanden sin.

«Det er første gang jeg har slaat dig, gut,» sa han med skjælvende stemme. «La mig ikke høre dig si slikt engang til. For saa blir det ikke sidste gangen.»

Harris stod der hvit og rettet paa brillerne. Saa stak han med en gang haken haanlig frem og sa:

«Det dummeste du kan gjøre, det er at slaa.»

Far blev ganske gul i ansigtet. Han gik langsomt ut av værelset.

Harris og jeg laa vaaken halve natten. Harris sa han vilde rømme hjemmefra. Jeg bad ham saa tyndt om at la være.

Men da vi næste dag snakket med Johan om det, sa Johan: «Skitt i Sverdrup — det er makrel ute ved Vansø.»

Og saa seilte vi ut til Vansø for at dorge makrel.

Naar vi slik skulde ut at seile, hadde altid Harris med sig et lass av bøker. Det var saa vist ikke gutteliteratur — skal tro om han ikke fik dem ogsaa av postmesteren, det var en hemmelighet han aldrig røbet. Johan passet roret og byntes det meste av det vi læste var nogen «skittsøker.» Jeg læste høit, Harris sat i forskottet,

sammenkrøpet, med fingrene gravet ind i det svarte haaret. «Læs, læs,» sa han hver gang jeg holdt op. Slik læste vi al den moderne literatur som det var os forbudt at læse hjemme. Romaner, oversættelser, vers, skuespil — farlige ord, farlige tanker — og hjemme visste de intet om det altsammen. Men hvor slike seilture la ny avstand mellem os og dem der hjemme.

Det var en sommer, en uforlignelig herlig sommer, sol og bris alle dager, fisk paa fjorden, vi var vist aldrig hjemme, altid ute og seilte. Hjemmet blev os et slags natkvarter med far som politi og mor — ja jeg husker jeg saa aldrig mor den sommer uten det sved i mig. Det var som hun altid speidet efter os, men hun sa intet, bare saa. Men naar jeg var i baaten igjen, glemte jeg alt for sol og vind og hav og bøker. Saa fisket vi og la til land og kokte kaffe. Johan spilte fløite, Harris vilde altid han skulde spille og var like interesseret for Johans fløite som for sine bøker. Saa kunde Harris forklare os sin mening om det vi hadde læst, jeg hørte paa med andagt i mit hjerte, og da fulgte Johan ogsaa med, — jeg husker vel hans store litt loddent-grove ansigt i baalets flakkende lys, med halvaapen mund og med store brune øine, — jo, da fulgte han med, naar det var Harris som snakket saa. Ja, det var herlige tider. Og da høsten kom, blev alt forandret . . .

I september skulde der spilles komedie paa Andersens sal. Harris hadde skrevet en flot og fiks prolog, det var vist det første han nogensinde

fik trykt. Jeg har den endnu og husker godt hvor hele byen ansaa den for et mesterverk. Pludselig var han med en gang med de voksne, han blev dægget for, beundret, gjort kur til, og Johan og jeg var utenfor og var ensomme og svegne. Det var den høst kommet en uro i vort venskap, en sky fortrolighet, en hemmelighetsfuld medviden om hverandre. Vi kunde sitte i halvmørke oppe paa loftet paa boden og betro os til hverandre, hviskende, skamløse og rædde. Vi spurgte hverandre ut og fraadset i hverandres halvviden, i historier som blev hvisket med stemmer vi ikke kjendte igjen og gjemt bort i latter, hvis ru klang skræmte os . . .

Og saa med engang gik Harris fra os. Voksen. Johan og jeg hang oppe paa galeriet paa Andersens sal og kastet eplekart efter dem som prøvet paa komedien. Saa kom Harris op til os og bad os ikke gjøre det, det forstyrret. Harris! Ja, dernede gik han — sammen med apotekeren og sagføreren, og fru Lise Bryhn gjorde kur til ham, og naar han gik op bak scenen saa vi han vekslet blikke med Josea Andersen. Harris!

Vi sat oppe paa galeriet — Johan og jeg — og lot være at kaste epler og syntes Harris var blit lumpen . . .

Andersen skulde staa for al serveringen. Og Josea ordnet med alle dragterne, med arrangementet i salen, hun gik høibarmet omkring og saa med de store frække øinene sine, og alle spurte hende til raads. Naar en tilstelning skulde komme istand, blev der altid sendt bud efter

Josea. Det hadde været slik helt siden Josea var blit konfirmeret, og nu var hun saa omkring de 30. Hun hadde slikt makeløst haandlag, alle steder paa en gang kunde hun være, og hun fik altid færdig det som var umulig at faa færdig til rette tid. Saa længe alt var under forberedelse, het det derfor «kjære Josea,» «du Josea» og «kjæreste frøken Andersen.» Da var hun bedsteveninde med alle de damerne som skulde være med. Men naar selve dagen kom, stod Josea Andersen i kulisserne. Og naar salen efterpaa blev ryddet til dans, saa danset Josea Andersen sammen med skomaker Ruds søn vis à vis betjent Nigelsrud og datter til Gurine i Gangen. Og alle de fine — som hun hadde været saa gode venner med — de var efter den folkelige pliktdans gaat over for at danse i konsul Bruhns store sal. Det var ingen som hadde spurt Josea om hun vilde være med.

Saa hændte det ikke saa sjelden at en av byens unge ugifte kavalerer — og stundom en av de gifte ogsaa — kom over og fik sig en svingom med Josea paa Andersens sal. Fra salen gik der en liten mørk gang over til Andersens privatleilighet. Og tilslut het det sig at der var ikke en eneste av byens unge kavalerer som ikke hadde gaat *den* gangen.

Slik fik Josea opreisning.

Hun var stor og sterk, fyldig og rank, med en kraftig gulhvit nakke med uregjerlig nakkehaar. Øinene var mørke og frække slik en balnat, hun kastet litt med dem, det fik hende ikke til at

se mindre fræk ut. Og hun hadde en latter som smaldt som trompetstøt. Herregud, slik lo hele familien Andersen. Naar en kom Smalgaten og nærmet sig Andersens sal, kunde en høre en latter som fik en til at tænke, hvad er det for noget forfærdelig de naa tar sig til derinde. Og saa var det kanske bare to av smaapikerne som sat i vinduet og renset ræker og kastet skallene paa hverandre . . . .

Det var selskap hjemme hos os en kveld like før komedien skulde spilles. Damerne sat for sig og herrerne for sig, slik det er dannet norsk smaabyskik. Herrerne sat og fortalte historier om Josea, og det var godt damerne sat i et andet værelse. Saa for Harris op, blek og stammende, det var bare løgn altsammen, bare smaabysladder, Josea Andersen var en stolt og fin ung pike, ærlig og oprigtig.

Herrerne saa paa Harris, og de saa paa hverandre. Saa tok et par av dem til at knise. «Jeg tror sgu gutten har gaat Andersens gang alt,» hvisket apotekeren. Men far reiste sig. «Gaa og læg dig gut,» sa han barskt, «med en eneste gang.»

Harris gik. Jeg fulgte ikke. Jeg sat sandt og si og undte Harris det nederlaget, fordi han hadde svigtet Johan og mig.

Da jeg siden paa kvelden kom ind for at lægge mig, sat mor der. Hun og Harris hvisket sammen. Jeg skjønte det var om Josea. For jeg hørte Harris si: «Det er løgn altsammen, hun

er bare saa stolt. . . . Og saa er hun ikke det spor koket,» la han begeistret til.

Mor sukket.

Komedien blev spillet, og Harris gjorde stor lykke med sin prolog. Det blev danset først paa Andersens sal og siden — av de utvalgte — hos konsul Bruhn. Johan og jeg sat paa galeriet paa Andersens sal og saa paa, men vi fik ikke rigtig moroen op, hverken over postbud Nilsen som var saa kalvbent at han altid slog benene unda de damer han danset med, eller over frøken Bruseth som var saa tyk at hendes kavaler bare fik glæde av en liten del av hende ad gangen. Ut paa kvelden kom Harris op paa salen. Han saa ikke os, han bare danset med Josea.

Dagen efter, mens jeg holdt paa at lægge mig, kom far ind.

«Er ikke Harris kommet hjem?»

Nei — jeg visste ikke hvor Harris var.

Far gik ind i stuen igjen, og jeg lyttet ved døren. Derinde var byfogden, jeg hørte hans stemme. «Jeg syntes det var min pligt at underrette dig,» sa han.

Byfogden gik. Far gik op og ned gulvet og ventet. Mor sat borte ved vinduet og strikket. Ingen av dem sa noget.

Det var sent da Harris kom. Jeg hørte fars stemme, først dæmpet, saa sintere og sintere. Harris svarte.

Saa slog far i bordet:

«Ti stille, din bundfordærvede gut. Sytten aar gammel og allerede en uthaler! Gjorde jeg min

pligt som far, kastet jeg dig ut av huset og det endda i denne nat. Saa kunde du gaa til hende — skjøgen som venter dig.»

Saa med en gang hørte jeg noget forfærdelig. Mors stemme. Jeg syntes ikke den lignet nogen anden menneskelig stemme jeg før hadde hørt. Det var som ordene sprang ut av mørket selv.

«Er det ikke nok du har dræpt et av mine barn — —!»

Hele huset blev vækket. Nogen løp efter vand, andre paa apoteket. Jeg hørte fars stemme, tynd og blek, søke at berolige . . . Saa blev mor baaret ind til sig. . .

Og imens hadde Harris listet sig ind i soveværelset, og uten at se paa mig engang hadde han klædt sig av og gjemt sig under dynen. Jeg hørte hans pust, het og heftig. Selv var jeg vaaken og stirret op i taket. For nu visste jeg hvad det var som var hændt. Og det var som jeg aldrig oftere turde snakke til Harris.

Joseas navn blev ikke nævnt i vort hus Jeg vet ikke om Harris saa hende oftere. Hvert av hans skritt blev vaaket over og for at slippe den evige utspionering holdt han sig inde paa sit værelse. Bare engang snakket han til mig om det og da kort og avvisende nok. Jeg gik der og ønsket det skulde bli mellem os som i gamle dager og skjønte, det kunde det aldrig bli. Saa kunde jeg sitte og se paa ham — i timevis. Engang saa han op. «Sitter du der og er dyden du da,» sa han, «ta øinene dine væk fra mig —»

Vi sat og læste lektier, saa kom far ind. Han

stod og saa paa os. Saa sa han med sit mest ironiske smil:

«Jeg hadde forlangt Josea Andersen sendt fra byen. Det kunde jeg ha spart mig. Inat er hun rømt med fyrbøter Larsen. Og fyrbøterenken sitter igjen med fire uforsørgede barn.»

Med en kort haanlig latter, hvori der var mere fortvilelse end vi ante, gik han sin vei.

Jeg turde først ikke se paa Harris. Naa var han vel rasende tænkte jeg. Saa vaaget jeg mig til at skotte bort paa ham. Han sat med hodet dukket ned i boken. Og saa saa jeg han graat. Med et skrik sprang jeg op, kastet mig ned foran ham og slog armene om hans knær. Harris la hodet ned paa sine armer. — Litt efter reiste han sig og gik ut.

Det var ingen som tænkte paa at han var 17 aar, og at det var hans første kjærlighetssorg. Og at det var hans første erfaring om kvinder. Ikke et menneske som tænkte paa at retlede ham litt, hjælpe ham litt, det var baade for mor og far først og fremst en skam, en grænseløs skuffelse. Og Harris gik ut i livet og vedblev alle sine dager like naiv at sværme for Josea'er . . .

— —

Kort efter blev Harris sendt til Kristiania, han skulde bli student det aaret. Hvor godt jeg husker den kvelden han skulde reise, en regnfuld og mørk høstdag, far og han var like bevæget. For — trods alt — Harris beundret far. Han syntes netop far var alt det en embedsmand skulde være, statelig og smuk, litt fjern og fornem, men altid

ens enten han snakket med en tigger eller en bisp. Myndig og urokkelig i sin vilje, kritisk og ironisk. Harris sa altid siden: «Far hadde sine feil, men han var en mand.»

Harris skulde bo hos en fætter av far, oberstløitnant Lars Hedel. Far hadde den største tillid til sin fætter. «Det er en karakter,» sa han til mor, «en sterk vilje, han vil lede Harris med sterk haand» . . . Men Harris skrev til mig: «Onkel Lars er stivsindet som far, men desuten en stor tosk. Han ligner meget mere bestyrer Franz end far, og du vet, gamle Franz kunde jeg nok klare . . .»

Jeg tror ogsaa han klarte onkel Lars.

Harris tok en glimrende eksamen og var den første av det aars studenter. Hvor straalte ikke far da han fik vite det, let og rank gik han gjennem gaterne og tok imot lykønskninger. Hele byen var stolt over Harris, — den flinkeste student i hele Norge var fra vor by — jo, jo. Saa fik far en stor skuffelse. Harris kom ikke hjem i ferien, onkel Lars hadde invitert ham med paa en Danmarkstur, og det gik ikke an at si nei. Men fra den tid tapte far troen paa onkel Lars, «han tar til at bli gammel,» sa han til mor. Og da Harris i et brev fra Danmark foreslog at han til høsten ikke skulde bo hos onkel, samtykket far straks.

Samme aar reiste Johan og jeg ind til Kristiania. Vi skulde gaa paa skole der det sidste aaret før vi tok artium.

Vi fandt Harris forandret, meget forandret,

syntes vi. Johan og jeg følte os ensomme de første ukerne. Harris visste saa meget mere end vi, var saa meget ældre, han var os for erfaren. Johan stakkar, har aldrig været av de sterke i livet, og erfarenhet har aldrig været hans tunge balast! Nu fik han anfald av melankolsk dovenskap og gjorde ikke andet end at spille falsk paa fløite. Og jeg som hadde glædet mig saa ubeskrivelig til igjen at være sammen med Harris, jeg syntes ikke jeg kjendte den unge manden som gik med stiv hat og stok, og som skulde være min bror.

Men litt efter litt vænte vi os til det. Han var voksen, vi ikke. Han var utrolig hyggelig mot os. Altid god og aapen, en kammerat som det ikke var svig i — den bedste ven vi hadde. Vi holdt til hos ham. Stakkars Johan, han var saa ufattelig fattig den tiden, sagfører Lund sendte aldrig penger og hadde kanske heller ingen at sende, og Johan bodde i et pikeværelse med indgang fra kjøkkenet og utsigt til et halvmørkt gaardsrum, det usle kottet rummet saavist ikke flere end ham selv. Og jeg bodde hos onkel Lars, og dit kom ikke Harris. Onkel Lars hadde to døtre, begge mellem 30 og 40, og naar de snakket om Harris, trak de øienbrynene op og sa: «Begavet — jo — bevares, men det er ogsaa noe som heter karakter.» Og onkel Lars sa avgjørende: «Et godt hode, ham vil det komme til at gaa galt.»

Saa møttes vi da hos Harris. Vi var sammen hver lørdagskveld. Harris var litt lang

og ulænkelig i de dage, langt fra vakker, men det lyste av ham, han saa straalende intelligent ut. Han hadde et hode som en maatte lægge merke til, fast og sterkt bygget, ansigtet var smalt, panden høi, øinene skarpe, litt nærsynt, næse og mund var store, smilet hadde dengang endnu ikke faat det dødningagtige som siden skjæmte det. Og saa hans hænder, de store trofaste hænder, hvis haandtryk var saa langt og fast — —

Han hadde arbeidskraft for tolv. Han slet med os for at vi skulde faa en rimelig eksamen, ja, at Johan overhodet blev student kunde han takke Harris for. Og studenter blev vi og hadde en herlig sommer, som er omtrent som blaast ut av mindet. Vi var en fottur alle tre og hjemme nogen uker. Far og Harris gjorde gjensidig kur til hverandre og undgik alle farlige samtaler, mest det aller farligste: Harris' brødstudium.

Jeg visste det altsammen. Harris var langt fra enhver tanke paa at studere jus. Selv tok jeg straks flittig fat paa jussen og drog Johan med mig. Ellers hadde jeg ogsaa mine drømme og mine hemmelige planer. Men jeg har altid været forsigtig, borgerlig og nøisom. Johan bekymret sig ikke om fremtiden, han læste jus, spilte fløite og lærte at rangle av Harris. «Det skulde du ogsaa gjøre,» sa Harris til mig, «det vilde du ha godt av.» Jeg lot det være, ikke av dyd, men fordi jeg ikke hadde natur til det.

Harris gik sine egne veier. Han hadde sine store planer, og livet bar ham og hans planer

fremover, stort og farlig bar det ham fremover. . . .

Det var underlige aar med længtende og feberhet ungdom i en liten og snever by som trodde sig stor. Hvor vi unge trodde os i pakt med den vide verden derute, «Europa,» sa vi og saa stolt og haanlig paa byens borgere. De dristigste og de bedste av os, de følte sig saa sterke, friheten bar de paa sine skuldre, og de ruvet slik at de syntes de fyldte gaten, deres brede hatter vippet med sine bræmmer som palmeblade deroppe mellem hustakene, de kikket med haanlige øine ind til de løiede — de var for os naturligvis altid løiede — familieidyller deroppe i smaaborgerhjemmene. Vi — for jeg regnet mig til kredsen den gang og blev regnet med av den ogsaa — vi følte borgernes øine paa os hvor vi gik, og derfor gik vi heller ikke likefrem og naturlig over en gate, vi kom ikke stilfærdig ind paa en kafé, for vi hadde allikevel alles øine efter os, og saa kunde vi gi de øinene noget at glo efter. Vi hadde nu engang godtat meninger derute fra, meninger som byen hittil aldrig hadde hørt forkynde uten av slike forkomne eksistenser som alle og enhver kunde se det var noget iveien med. Men nu kom der ungdom som var bedre folks barn, ungdom som bar nogen av landets bedste navne, og vilde hævde de samme meninger. Meninger som kokte op som stinkende bobler i de fordærvede sumper, som utgjorde de store bysamfund derute i den fremmede verden, som ikke hadde den lykke at at være Norge; disse forgiftede meninger kom

ungdom fra bra hjem, hæderlige embeds- og borgerhjem, og forkyndte, hjemme og paa hybler og paa kafeer, i skitne aviser og i bøker som aldrig burde være trykt. Maatte da de gode hjem ikke stænge sine døre! Saa gik det over byen at nu var ogsaa den unge manden av den bra familien en fortapt søn. Slik lukket onkels hjem sig for Harris, og siden, da jeg flyttet derfra, ogsaa for mig. Saa slog Johan og jeg os sammen paa en liten hybel og hadde det hyggelig.

Ingen som ikke selv har levet med i de aar, kan forstaa det helt ut. Ingen maa tro at et ungt bevæget og ømt sind pludselig ser sin slegt stænge alle døre, uten at det stormer i hans sind av sorg, trods, stolthet og græmmelse. En ungdom sliter ikke over alle baand uten at hjertet bløder av det alle aar efter. Jeg selv var en rolig og stilfærdig ung student, jeg har aldrig stormet gjennem livet slik som Harris og mange med ham. Jeg har fundet mig til rette i verden paa mit vis, kanske fordi det var noget i mig som isolerte mig, en trang til ensomhet. Og dog brænder de dager i mig endnu. Den ungdom som nu lever, den sætter sig rolig til det borgerlige bord og diskuterer — om de ellers gidder — i øst og vest alle de spørsmaal som jog os fra hjemmene til hybler og kafeer. Ungdommen nu har friheten til vuggegave, derfor har de ogsaa skjøttet saa daarlig om den. Den er blit allemandseie, derfor er den snart tapt. Ungdommen dengang led og stred for sin frihet, derfor fik den dristighet og det hensynsløse mot like til under-

gangen. Derfor blev den saa smertefuld uten balance, derfor gik der saa mange til grunde. Det kan ikke nytte at tælle de faldne fra den tid, de er for mange, og gjengangerne, de meget talende, de i hvem der er gaat skole, teori, er krigens krøblinger. Jeg har kjendt ungdom som har gaat hjemløs paa gaterne, fordi de i sine hjem hadde hævdet meninger, som nu en gymnasiast frit tør hævde i sine skolestiler. Jeg husker en kveld Johan og jeg blev vækket, vi var netop gaat til sengs, en ung gut, ikke tyve aar endnu, vækket os op. *Han* var jaget hjemmefra, fra sit gode borgerlige hjem, fordi han hadde hat en «historie» med en ung pike og hævdet sin kjærlighets ret og frihet. Han hadde ikke et øre i lommen, intet at leve av, det sa han intet om til os. Den nat sov vi ikke, vi feiret hans frihetsfest. Stakkars gut, han var et bløtt og hidsig sind, en stolt og uvoren karakterløshet, nu satte han alt ind paa det ene at leve som han tænkte og gik under som et blylod i sjøen. Det var en skrøpelig ungdom, det er let at si. Men den ungdom som er kommet efter har tapt troen paa sine meningers værd, kanske fordi der ingen længer er som motsier dem, men mest fordi den har slike praktiske meninger.

Det var vel onde, forbitrede aar for de fleste, vi var saa uten balance i vor strid. Smaat og stort blandet sig sammen, borgersamfundet hadde utfordret os, og vi syntes vi maatte møte det paa alle maater. Det var mange som ikke visste noget synderlig om sig selv, de syntes bare de fulgte

et hellig kald. Saa var det ikke saa underlig om de eftersom tiden gik fordømte sine egne ungdomsaar og vendte tilbake til den borgerlighet de aldrig skulde ha forlatt. Og mange var de som i den hele kamp bare saa retten til at bære den litt for store hat og til at sitte ved det litt for fulde bæger. De stakkarne, de fik hatten ned over øinene for hele livet, og de vedblev altid at finde livets formaal i at drikke det ene bæger for meget.

Det var vel onde aar, men de hadde skjønne og uforlignelige dager. Det var vaarkvelder med lysende grønklar himmel, da alle løfter syntes saa varslende nær sin indfrielse. Det var kampdager rike paa djærvt mod, nætter stille av anelsesfulde tanker. Det var stunder da vi saare av kamp, angst for livet og os selv, søkte sammen, og vi kunde føle sindenes nærhet med det uhaandgripelige, det som hadde været før os, det som hadde baaret os frem, og det som vilde leve efter os, langt ut gjennem nye smertefulde unge dager.

Det kunde ogsaa være stunder hvor vi kunde være svake, tvile paa os selv og paa vore venner, stunder hvor vi syntes striden ikke hadde noget værd. Men paa Harris trodde vi alle. Vi elsket ham og dyrket ham. Naar jeg husker paa de nætterne paa hans hybel, helst bare han, Johan og jeg, saa glemmer jeg alt senere, alt ondt, al bitterhet. Han viste os en ubegrænset fortrolighet, vi fik høre hvad han arbeidet paa, han læste op hvad han hadde skrevet og fortalte om sine planer. Og slik han tok sig av os to unge ven-

ner, klokt og omsorgsfuldt. Han kom med hauger av bøker, de passet for mig, de for Johan. Han gik igjennem de smaating jeg skrev, strengt, men med finhet. Han fik en liten artikkel av mig trykt, og da den blev rost, var han like stolt over mit vesle forsøk som over alt det han selv hadde skrevet. Han sa altid, dit talent er litet, du behersker bare et snevert omraade, dyrk det med omhu og vaag dig ikke utenfor det du kan. Husk paa det, sa han, du kan naa det utmærkede i det smaa, og de smaa opgaver godt løst betyr meget mer for dig end store opgaver du bare sprænger dig paa. — Kveld efter kveld sat han og gjennemgik med os hvad vi læste, og alt jeg siden har læst og lært har sin rot i det han dengang lærte mig. Og alt hvad Johan overhodet læste og lærte i sit liv, fik han ind i de aar Harris tok sig av ham.

Harris hadde dengang en stilling i en avis og skrev om teater og bøker. Hans omgang var journalister, skuespillere og forfattere. Han tok Johan og mig med sig, vi hørte til kredsen, men gled i grunden fort ut av den igjen. Johan kjedet sig, blev søvnig, han vilde more sig paa en enklere maate. «Jeg er pokker ikke begavet» sa han med sund ro og gik sine egne veier. Jeg kom heller ikke rigtig med, jeg har aldrig eiet den mundtlighet som betinger at en føler sig hjemme i en slik kreds. Harris's venner syntes jeg var en bra, litt for bra ung mand, av den rette farve, men kjedelig. Og det er ikke morsomt at føle at andre synes en er kjedelig, selv om en selv

synes en er morsom nok. Saa sat jeg helst hjemme.

Men Harris svigtet os ikke. Hver lørdagskveld var vor. Det var mangen en lørdagskveld hans venner vilde ha ham med ut, men han var urokkelig, det var hans «lørdagskveld med gutterne». Var det saa underlig vi elsket ham?

Og vår blinde. Og saa ikke hvor han forandret sig.

Saa det ikke — og saa det allikevel.

Hans ubegripelige kræfter skulde strække til alt mulig. Mens et helt selskap led ganske og aldeles nederlag, bar han sin rus uten at det var mulig at merke noget paa ham. Det gjentok sig nat efter nat. Kom han hjem en morgen efter en nats rangel, kunde han sætte sig like til arbeidsbordet og skrev færdig en artikkel som han hadde i hodet. Saa tok han en kold avrivning og gik i avisen.

Men han blev allikevel nervøs, urolig. Han skrev disse gode artikler og vandt sig et kjendt navn, men det tilfredsstillet ham ikke. Det var intet som samlet ham, han hadde intet stort fjernt maal han vilde naa, han kjendte ingen bærende idé for sit virke. Han følte det selv, særlig senere, da kom han ofte tilbake til det. «Vi er en generation uten formaal,» kunde han si.

Desuten blev han forstyrret i sit arbeide av alle de forvirrede og forvrøvlede kvindehistorier han altid kom op i. Johan og jeg næret en oprigtig avsky for alle hans veninder. Vi var skinsyke og syntes de var ham uværdige. Og de var

ogsaa ubegripelige mange gange. Saa fin en sans Harris hadde for mænd, like saa naiv og uvidende var han naar det gjaldt kvinder. Han faldt for hver eneste Josea han mødte.

Saa en vaar følte han sig saa lei og færdig med alt hjemme at han strøk sin vei. En kveld samlet han Johan og mig til et avskedsgilde, og næste dag reiste han til Kjøbenhavn. Han vilde bli længe borte. To dage efter at han var reist, fik jeg telegram om at far var død av slag. Jeg sat med mors telegram i haanden og stirret paa det og tænkte mere paa Harris end paa far. Det hadde aldrig været fortrolighet mellem far og mig. Vi hadde aldrig vekslet et uvenlig ord, selv da far saa jeg gik veier han ikke billiget, sa han ikke noget. Jeg tror hans hjerte var saa angst for Harris's skyld, at han ikke orket at tænke paa mig. Harris var hans stolhet og evige sorg, og nu var han død mens Harris var langt borte.

Harris og jeg kom hjem samme dag, vi mødtes paa lokalbaaten. Han klemte min haand, ikke et ord kunde han si saa bevæget var han. Mor stod paa bryggen, Harris tok hende hurtig i sine armer og sprang fra os og op stien forbi Krigen Langelands stue. Mor og jeg kom langsomt efter.

Harris og jeg sat samme kveld inde i kabinettet, døren til salen stod aapen. Derinde stod fars kiste, Harris vilde vi skulde vaake den sidste nat.

«Det er blit saa tomt,» sa han sagte, «naar far er død. Far hørte til en generation som kanske ikke forstod saa meget, men som hadde

sin egen fornemme kultur. Han var en mand, helt ut en mand. En rank personlighet som en hel by agtet.»

Hvor stolt han var da han sa det — en hel by agtet hans far.

Vi blev begge sommeren over hjemme hos mor. Harris var saa øm mot hende, kjælte for hende, læste høit for hende. Han sat inde hos hende med sit glas konjak og vand — det kunde han ikke undvære — og han og hun fortalte hverandre smaahistorier om far. «Jeg skal engang gi hans generation — embedsmandsgenerationen — den hædersplads i vor historie som den fortjener,» sa han.

Ut paa sommeren kom ogsaa Johan til byen, og vi var endnu engang samlet, vi tre, i fred og venskap i vor gamle by. Vi seilte med Johans gamle baat. Det var en smuk og underlig vemodig sommer.

I september reiste Harris til utlandet. Johan og jeg fulgte ham den kveld han reiste. Baaten var forsinket, og vi sat paa trappen utenfor frøken Kjærs hotel og ventet. Det var en stille dyp septemberkveld med svart rolig sjø og stjerneblank himmel. Og den kvelden gjentok vi vort gutteløfte om at holde ubrødelig sammen og aldrig svigte hverandre hvordan det end ellers gik i livet.

«Mit hus skal være dit hus, min Gud skal være din Gud,» sa Harris og lo og rystet min haand.

«Mit hus skal være dit hus,» svarte jeg be-

væget og følte det som en ed for livet. Det blev et løfte som en gang kom til at staa sin store prøve.

Saa reiste Harris og i flere aar mødtes vi ikke. Han blev derute. Johan og jeg reiste tilbake til Kristiania og tok juridicum sommeren efter. Johan reiste hjem og tok farens forretning — gamle sagfører Lund var alt da meget syk og døde, jeg tror det var samme vinter.

Saa stod Johan der ganske alene og hadde straks det ubegripelige uheld at forlove og gifte sig med Fanny Kampe, et langt og magert kvindfolk som var fire aar ældre end ham, og hvis skarpe tunge var kjendt og frygtet over hele byen. Jeg kunde graat mine modige taarer da jeg hørte det, ensom og forlatt som jeg selv følte mig som nyansat fuldmægtig i et avsides vestlandsdistrikt. Naturen der var mørk og tungsindig, knugende trist fandt jeg den dengang. Jeg syntes jeg hadde tapt alt. Harris langt borte — skrev gjorde han naturligvis aldrig — og Johan gift med en rakekniv.

Ja, jeg syntes vi hadde tapt hverandre — vi tre uadskillelige.

Næste gang jeg kom tilbake til byen, var det mor det gjaldt. Jeg fik brev om at hun var syk og ikke vilde leve sommeren over. Da jeg kom, fandt jeg hende meget forandret og bare optat av en tanke: om hun skulde faa se Harris endnu engang. Det var intet at jeg var kommet. Jeg telegraferte alle vegne, overalt visste de hvor Harris sidst hadde været, ikke hvor han nu var. Siden fortalte Harris at han for at faa arbeidsro hadde gjemt sig i en liten sydtysk by. En ung norsk maler kom tilfældigvis paa gjennemreise, og i en norsk maanedsgammel avis maleren hadde brugt som indpakningspapir, saa Harris at mors død stod avertert.

Mor laa like til det sidste og lyttet efter om ikke Harris kom. Selv efter døden beholdt ansigtet sit lyttende uttryk. Hun holdt min haand, men hendes sind var hos Harris. Og saa var jeg forældreløs. Naar jeg gik gjennem det store hus, følte jeg mig gjennemisnet av tomhet, jeg var nu saa forlatt, saa bittert latt alene igjen. Derinde i stuen stod fars stol, der hang fars piper. Her laa mors strikketøi paa sybordet, der laa den lille

samling av fotografier av os barn som hun saa paa hver dag. Ting uten liv, minder. Og naar jeg gik gjennem stuerne og hørte mine egne skritt, gjorde det ikke tomheten mindre at gaa og tænke paa at jeg ikke var den søn som hadde været elsket. *Han* var langt borte. Mor og far hadde holdt av mig, været gode mot mig, og jeg hadde holdt av dem igjen. Men Harris var den de hadde elsket. Det tænkte jeg paa og undret mig over at det allikevel kunde være saa ødslig og tomt at vite sig forældreløs. Jeg tænkte paa det til jeg frøs. I de dager og nætter, i de lange dager og nætter, fik ensomheten en magt over mit sind som den siden aldrig har sluppet.

Johan var meget god, meget kjærlig mot mig, litt høitidelig og klodset som altid naar ikke livet gik sin vante gang. Selv Fanny tødde litt op, den smule varme hun eiet, viste hun mig og var altid venlig naar jeg kom.

En av de første dage i oktober, en kold blaasende og regnfuld høstdag, fik jeg telegram fra Harris. Han var paa reise fra Danmark til Kristiania og ventet mig og Johan paa hotel «Kong Carl» i en liten by nogen mil østerpaa.

Vi kunde ikke forstaa hvorfor han ikke kom hjem. Men der maa vel være en grund, tænkte vi, og reiste avgaarde, meget urolige. Det var en lørdagskveld, baaten var en stinkende og rullende liten kasse, det regnte tæt og blaaste surt, og vi var like saa sørgmodige til sinds som veiret. Den rullende baat, den graa tætte regn, lugten av maskinen, vi to indelukket i en kvalm røkelugar, —

jeg ser aldrig en av disse smaa lokalbaatene uten at den mismodige stemning fra hin tur er over mig.

Harris stod paa bryggen og tok imot os, da vi kom frem søndag morgen. Han var klædt i en blaa slængkappe og hadde bred sort hat, det var uveir over ham der han stod alene og stirret ret frem for sig. Han saa os ikke eller vilde ikke se os før vi gik iland. Da snudde han sig mot os og smilte, et smil som var stramt om den magre mund, og han rakte os en haand hver, en stor myk haand som holdt længe fast.

Han spurte ikke efter mor. Han gik foran op til hotellet, mens han pratet likegyldig om veiret. «Kong Carl» var et usselt litet hotel med lurvete plyschmøbler og fettet piano. Han puffet os ind i salonen og sa til os paa en pludselig og skrattende maate:

«Naa — ind til overraskelsen.»

I det samme vi kom ind, reiste der sig en dame fra sofaen borte ved vinduet — en høi fyldig dame med bredt ansigt og stort askeblondt haar. Det var halvmørkt i værelset, og jeg var saa forvirret som mulig og hørte Johan pruste et idiotisk «meget behagelig overraskelse», mens Harris præsenterte damen for os.

For en søndag! Øsende regnveir utenfor og vi fire i det usle hotellet, hvor det var skiddent, og hvor alt vi fik var vondt, og hvor betjeningen skumlet over Harris og hans dame. Vi forlangte vin til de utroligste tider, og var alle litt fortumlet, — Harris mindst, skjønt han drak vældig.

Den hele dag snakket vi ikke et fornuftig eller fortrolig ord sammen. Saa var kystbaaten vi skulde tilbake med forsinket, — kvelden blev uten ende. Tilslut foreslog Harris vi skulde spille hasar — og vi spilte hasar, — hadde han foreslaat vi skulde gaa paa hænderne, vi hadde gjort det, saa forvirret var vi. Vi var tilslut meget muntre, vi støiet, vi drak champagne og klinket og spillet kort. Jeg har været med paa meget ubegripelig i mit liv som jeg nu nødig gidder tænke paa, men jeg har aldrig følt mig saa nedfor, saa paa bunden som den søndagen i det halvsjofle hotel med Harris og hans dame som støiet og skrek op. Hun blev ut paa kvelden meget fri i sin passiar, hun var smaapussig og fik os til at le. Hun var noksaa langt fra at være ædru og hang over Harris og tittet ham i kortene. Harris hadde brændende røde flækker paa kinderne og pustet hurtig og kort, det skrattet i hans latter og uavladelig saa han paa Johan og mig, fra den ene til den anden, og saa gned han de knyttede hænderne mot hverandre.

Hun — damen — var ute en stund, hun sendte Harris et langt blik i døren, og det var som han i det samme gled ned i stolen, og med sin store haand rotet han kortene sammen. Saa stak han haken frem og sa:

«Det er lykken — den frie lykke for mig.»

Johan og jeg bare saa bort, — hvad skulde vi ogsaa si.

Saa slog han ut med haanden og tok op en samtale, en diskussion vi tre hadde ført for lang

tid siden, ganske som det egentlig var det vi hadde talt om den hele tid.

«Kan dere huske vi snakket om det sidst,» sa han, «menneskene maa prøve alt. Vi maa dukke ned i dybderne, vi maa kjende grunden svigte under os, mærke at væggene styrter sammen om os, for at vi skal lære hvordan vi egentlig er. Først da faar vi den spænstighet i os, den muligheternes mangfoldige styrke som gir os kraft til at naa høit.»

Det var naa slik et stykke forelæsning. Hverken Johan eller jeg svarte.

Han reiste sig og gik urolig op og ned. Et eller andet skulde sies, jeg ante ikke da hvad det var som pinte ham. Han la sine hænder paa ruten og drog dem langsomt nedover glasset. Han tok dem bort og saa paa dem, de var vaate og med en gang spurte han Johan:

«Har du faat laks i elven iaar?»

Og et kvarters tid eller saa snakket vi som de gode venner fra gamle dager om alt mulig, om laksefiske og rypejagt, om seilturer og om en liten avhandling om Maupassant han hadde skrevet og som hadde staat trykt i et tidsskrift. Jeg sa det var noget i avhandlingen jeg ikke likte, og han hørte opmærksomt paa mig og svarte: «det er noe i det du sier, jeg skal skrive en hel bok om ham, den skal bli bedre.» Og han lo og vi glemte «Kong Carl» og damen, kortene og vinen.

Saa sa Johan:

«Hvorfor kom du ikke heller hjem til os?»

Dit fæ — tænkte jeg straks og vilde finde paa

noget at si. Harris reiste sig, langsomt og graa i ansigtet, han saa paa Johan med et mørkt blik, rigtig ond saa han ut, og saa sa han uten et glimt av spøk i stemmen:

«Ja du synes jeg skulde ofre min tid paa slike hjemmefødinger som dere to.»

Johan maapet, — han blev langsomt rød i ansigtet og blank i øinene.

I det samme hørte vi kystbaaten ule utenfor.

Damen kom ind igjen, hun hadde purret litt op i haaret og stelt sig litt, det trængtes. Hun sendte Harris et langt og spørgende blik, men han saa bort.

Vi vilde si farvel, og Johan gik ut for at betale for os to. Han blev længe borte. Imens stod Harris og damen og hvisket sammen og stirret paa mig. Hun truet og var ivrig, han var taus og tvær.

Johan stak et ildrødt ansigt ind og vinket paa mig. Men Harris tok et par lange skritt og halte Johan ind i stuen.

«Ja, vi ligger altsaa veirfaste her,» skrattet han og lot overlegen. «Jeg er pengelæns, og vi kan ikke komme herfra, — de har ganske enkelt tat kufferterne fra os. Død og salte — mine manuskripter har de ogsaa tat,» han skar tænder, — «og naa maa dere løse os ut. Skal det være en veksel? Hvor høie renter, mine herrer?» han skrattet og søkte over det vaklende bord efter noget at drikke.

«Det er bare en vennetjeneste — skjønner dere, — jeg liker dere saa forfærdelig godt begge

to, —» damen lænet sin fete byste mot en av de slitte plyschstoler.

Jeg har aldrig været flink til at spille komedie, og jeg saa vel ikke saa svært venlig paa den fete damen. For Harris tok til at skrike op og gik rundt mig som vilde han slaa, ikke et rødt øre vilde han ta imot av os, jeg var en lumpen spidsborger, en snever smaabytype. Saa tok damen ogsaa til at skrike op og bad Harris tie stille, vi vilde nok hjælpe. Han snudde sig til hende og skrek i:

«Ti stille, dit fordømte kvindfolk!»

Hun kastet sig i en stol og lo himmelhøit. Det var meget opbyggelig. Jeg fik Johan utenfor, inde i salonen larmet kjærestefolkene, mens vi to la vore penger sammen og fik fat i verten. Bevares, vi hadde levet høit, det var akkurat saa vidt vi klarte alle vore forpligtelser og hadde litt til hjemreisen, og endda maatte vi love verten at betale de regninger han sendte os for hvad parret derinde siden maatte forbruke.

Det var gudskelov bare nogen faa minutter igjen til at ta farvel i. Damen orket jeg ikke at se mere. Harris fulgte os paa bryggen, han var ganske stille, men jeg er sikker paa han gjerne vilde vi skulde si noget som kunde være som en slags forsoning. Jeg vilde gjerne, men jeg fandt intet at si. Johan saa bare ulykkelig ut.

Da vi skulde gaa ombord, blev Harris blek. Han tok min haand; han bet sig i læberne, han gjorde sig haard. Jeg holdt hans haand længe,

tilslut mærket han jeg holdt den og hvisket: «Mor.» Jeg bare nikket, og saa gik vi ombord.

Da vi langt paa natten laa og rullet i taake og uveir og kunde ikke finde ind til byen, hørte jeg Johan klyve ned fra overkøien og lete mellem klæerne sine.

«Hvad er det du vil,» sa jeg.

«Jeg vil ha mig en snadde karvet blad,» sa han.

Han rotet og strøk av fyrstikker, fandt snadden og stoppet den. Saa satte han sig paa køiekanten og dampet.

Litt efter sa han:

«Harris sendte bare bud efter os for at vi skulde løse ut ham og det fordømte kvindfolket hans.»

«Kjære Johan,» sa jeg, «er det først naa gaat op for dig, det?»

Johan svarte ikke, han dampet saa den blaa røk la sig tæt under taket.

Saa sa han pludselig:

«Fy for fanden — det var stygt gjort av Harris.»

Efter mors død blev jeg boende hjemme. Det var ikke saa litt igjen efter mor, og da Harris i de dagene altid trængte penger og altid penger, overtok jeg huset og indboet. Det var bare nogen enkelte ting Harris fik sendt sig, som fars gamle skrivebord som han siden altid brukte.

Jeg hadde i denne tid nogen smaa uheld som bragte mig litt mere ut av humør end jeg fandt for godt at andre skulde vite. Jeg hadde skrevet og faat trykt et litet bind kritiske avhandlinger. Kritikken var kjølig og likegyldig, — jeg blev straks sammenlignet med Harris og sammenligningen faldt ikke ut til min fordel. Naturligvis. Likesaa glimrende, mangfoldig og indsigtsfuld som Harris viste sig i alt det spredte han skrev, — han samlet sig sjelden til noget større arbeide, — likesaa beskedent var mit forfatterskap. Det visste jeg saa godt som nogen, og det vakte aldrig nogen misundelse eller bitterhet hos mig. Min beundring for ham var for urokkelig, og jeg var mere optat av hans berømmelse end av den smule anerkjendelse jeg selv kunde vinde. Det har været meget mellem Harris og mig, men

aldrig et sekunds misstemning eller mistro fordi om jeg gik en smule i hans fotspor. Jeg sendte ham nu ogsaa min lille bok og fik nogen venlige ord fra ham. Men han syntes boken var litt tynd, den hadde ikke interessert ham.

Saa var jeg dum nok til at sætte mig paa min stol i min stue og være mismodig. Jeg syntes tilværelsen var uten perspektiv, og jeg visste ikke hvad jeg skulde ta mig til i livet. Saa kom tilfældet mig til hjælp.

Byen hadde en liten avis, og den blev budt ut til salg netop i de dagene. Jeg kjøpte avisen for en bagatel og ansatte mig selv som redaktør av dette presseorgan saa stort som mit lommetørklæ. Samtidig aapnet jeg en sagførerforretning, efter at Johan og jeg var blit enige om at byen kunde taale en sagfører til. Min forretning var av slikt omfang at et rigtig godt aar tjente jeg 1000 kroner. Naar folk kom for at søke mig som sagfører, var jeg i avisen, og vilde nogen ha fat i redaktøren, var jeg paa sagførerkontoret. Det er en behagelig forretningsorden, men ikke at anbefale for unge mænd som vil frem i verden.

Men jeg har aldrig været saa lykkelig som de aar jeg redigerte «Amtstidende» og var sagfører for folk som ikke hadde noget at betale med. Jeg stelte mig som jeg vilde, og det gjorde mig ingen ting at mine bys-barn syntes jeg var en raring som ikke dudde til noget. I avisen skrev jeg om alt det som interesserte mig, — om det ogsaa interesserte mine læsere bekymret mig

mindre. Jeg kunde saa godt skrive hvad jeg vilde, og mangen en upopulær mening og samfundsstridende lærdom er i de dager blit forkyndt i «Amtstidende»s kjælder. Det var meget faa som læste mine artikler, abonentantallet gik litt ned, men de fleste hadde naa holdt bladet for længe til at de gad si det op. Av alt mit literære arbeide har intet glædet mig selv slik som det jeg skrev i min egen avis.

Av og til fik jeg ind en artikel av Harris. De artiklerne gjorde sig godt, dem læste folk. Og naar saa en eller anden mødte mig paa gaten, standset han mig og sa: «Din bror Harris — *han* skriver godt.»

Jeg saa ikke Harris i disse aarene. Han hadde en opgangsperiode, og i slike tider søkte han ikke hjem. Ofte var han utenlands. Men jeg hørte meget om ham, og saa skrev han selv en sjelden gang. Det jeg hørte, varslet ikke godt, og det var i hans breve en dulgt bitterhet, en hjemlængsel som grov fordi han ikke vilde staa ved den. Han hadde giftet sig med en ung smuk og avholdt sangerinde, en blid, litt frygtsom natur; men efter knapt et aars egteskap levet de allerede hver for sig. Jeg har bare set hende en gang — rent tilfældig. Det var mange aar efter, paa vestlandet, ombord paa en av fjordbaatene, at en bekjendt viste mig hende. «Der staar din bror-kone,» sa han og lo. Jeg saa et fint blekt ansigt, en sykelig og svak, litt sær mund, et skræmt blik og en nervøs tynd krop, — det var ikke til at undres over at det

egteskap var gaat fort overstyr. Hun var ubetinget ingen Josea.

Harris som snakket saa aapent og ugenert om saa meget i sit liv, nævnte aldrig sin første kone. Han har aldrig nogensinde talt til mig om Josea, hun den første virkelige Josea og aldrig om den unge sangerinden, Sylvia, het hun. En gang har jeg set ham staa og se paa hendes billede med et uttryk av mismod, anger og længsel. Da tænkte jeg — om det hadde været hende han hadde mødt hin første gang — skjønt slikt er ørkeløst at tænke paa, og Harris's forhold til kvinderne var kanske ikke blit anderledes for det.

Dagene gik stille, og jeg levet et litt for bortgjemt liv, menneskene og det virkelige liv holdt paa at forflygtiges for mig. Selv Johan og jeg omgikkes ikke saa meget som før. Johan tok sig ofte smaa Kristianiaturer, — det var især naar Fanny hadde en altfor isnende kuldeperiode. I dagevis kunde hun da gaa urolig omkring i sit hjem uten at si et eneste ord. Hun var ikke opmuntrende. Hun skulde ha et barn og var sikker paa hun skulde dø. Vi lo av hende og søkte at muntre hende, Johan og jeg, men hun var ikke av dem som lot sig muntre. Hun skulde dø. Saa ærgret vi os. Johan smaabandte og reiste til Kristiania.

Og naar han kom tilbake var det bare Harris — Harris og Harris alt sammen.

Han hadde været med Harris i teatret, fortalte han, — og set — «ja, hvad fa'n var det for

noe jeg saa — det var noe slikt moderne juks hvor de sitter og snakker og snakker, lis'som de ikke liksaa gjerne kunde holde kjæft. Efterpaa gilde saa enhver kunde skjønne det var morro. Og morgenen efter gildet — ja ikke første morgenen, men andre morgenen, for vi holdt paa saa det blev to morgener — saa drog vi paa en kjøretur til Sandviken, og saa blev det litt fest derute da. Og vet dere hvad» — og naa skinnet Johans brune øine av henrykkelse — «da alle de andre var saa overseilet at de visste hverken morgen eller kveld, saa reiste Harris hjem og satte sig like til arbeidsbordet, og saa arbeidet han — det gir jeg min salighets ed paa — hele døgnet rundt, og det var svinagtig kjedelig for mig som hadde tømmermænd. Men sundt.»

«Men —» og nu blev Johan betænkelig, — «det er daarlig med pengene. Harris tjener ustyrtelig med penger — bare altid litt for litet. Du vet han skulde ha denne arven da, men den svinder, og den svinder, og gjælden den vokser, og den vokser slik som det har været skik og bruk med arv og gjæld fra Kains dager. Og Harris spiller for meget, spil er en styg skik, fy til rakkern, alle spiller, jeg spillet naturligvis ogsaa, men det kan da være maate paa at spille høit og saa hver dag da — —»

Slik sat Johan og fortalte, straalende fyldt av Harris. Bare jeg nævnte Harris's navn saa ramlet det historier av ham — helst naar Fanny ikke var tilstede. Ikke alle Johans historier var beregnet for Fannys sarte følelser.

Helst vilde Johan ha mig med i klubben. Johan var glad i et glas, aldrig forfalden, men med smaabyborgerens runde glæde over et glas og ét til. Fanny var utpræget nøktern, og saa gik Johan i klubben.

En dag kom Johan ut i avisen. Han var litt forlegen. «Det er disse vekslene til Harris,» sa han, «jeg har været nødt til at indfri dem. Men sandt at si — de pengene for Harris som jeg hadde at styre med — de er ikke længer. Jeg har skrevet til Harris, men jeg faar ikke noe svar. Han er jo ikke som vi andre —» la han til.

Det var veksler for et beløp som svarte til det Harris hadde anbragt hos Johan, og Johan hadde skrevet paa alle vekslerne. Jeg blev ganske het om ørene: «Du kunde ha ruineret dig, mand,» sa jeg, «for pokker, hvordan er dette gaat for sig.»

«Sandt at si hadde han git dobbelt anvisning paa det som stod hos mig — og det andet, det var æresgjæld ser du, saa det maatte jeg betale ut —»

Vi saa paa hverandre, — dette hørtes ikke lovende. Jeg fik vekslerne, og Johan lovte mig aldrig oftere at skrive paa for Harris. Han holdt det i to maaneder, saa pranget hans navn gladelig paa nye veksler. Naar det gjaldt Harris, var Johan ikke til at styre.

En nat blev jeg vækket av at det banket paa vinduet mit. Det var Johans pike, jeg maatte komme straks, fruen var syk. Jeg blev oprigtig

talt sindt, for jeg syntes det var jordmoren som skulde hentes og ikke jeg. Men jeg klædte da paa mig, litt langsomt og ruslet avgaarde. Huset var fuldt oplyst, jeg gik ind kjøkkenveien, traadte i en stor dam ved trappen og bandte kraftig over at jeg skulde faa vaate føtter fordi Fanny skulde ha et barn. Da jeg kom ind i stuen, stod Johan midt paa gulvet, kridthvit i sit ansigt, med øinene vidt opspærret og munden aapen.

«Bevare mig vel — ta da ikke slik paa vei,» sa jeg.

«Hun er død,» sa han og bare stirret.

Fanny hadde født en sund og vakker liten pike, men var selv død kort efter fødselen. Da hun skjønte hun skulde dø, hadde hun villet der skulde sendes bud efter mig for at jeg skulde være hos Johan. Og saa hadde hun tat Johans haand i sin, og med en stemme, saa svak og fjern, men med en ny moderlig ømhet hadde hun hvisket:

«Jeg har været saa lykkelig» — — —

— Ja — hvad vet vi saa om hverandre! Men til min dødsdag kommer det til at svi i mit hjerte at jeg ikke rappet mig litt den morgen da stakkars Fanny sendte bud efter mig.

Johan var utrøstelig, fuldstændig nedbrudt — en fjorten dages tid. Saa — en ukes tid efter begravelsen – sat han en dag ved sin lille pikes seng og fandt alle morens træk i det vesle ansigt. Hun lignet ikke sin mor det mindste, men det trøstet Johan at tro det, og han fik

igjen fløiten frem. Saa skjønte jeg det værste var over.

Det værste var over, Johan savnet i grunden aldrig sin kone. Hvad det blev igjen i hans sind var et mørkt indtryk av den pludselige død. Det tunge i hans sind, som i dagliglivet ytret sig som et «la det ske, som maa ske,» fik næring av mindet om en nat da det uventede grep ind i hans liv, av døden som tok en som stod ham nær, av livet som ga ham det underbareste av alt, et litet nyt væsen.

Til den lille piken stod jeg fadder. Hun blev døpt Cecilie — det var morens ønske. Hun hadde store blaa øine og en mængde mørkt haar, og naar vi sat sammen og saa paa hende, Johan og jeg, sa jeg altid:

«Du skal se hun blir en liten koket skjønhet, — hun kommer til at sno os om sine fingre.»

Den som tok sig mest av den vesle nyfødte, var Elsbeth Stive, datter til gamle kjøbmand Stive som eiet den gamle boden ved siden av skrivergaarden. Vi hadde lekt sammen en del som barn, og hun var en av de faa veninder Fanny hadde hat. Elsbeth hadde et blidt alvorlig ansigt med gode og ærlige lyseblaa øine, men det som var vakkert hos hende var panden, den eiet noget ubeskrivelig, som en lysning fra en anden og bedre verden.

Vi kom til at møtes meget hos Johan nu. Johan hadde et røkeværelse, en liten koselig ruf, der sat vi gjerne om kvelden. Naar vi saa gik, fulgte jeg Elsbeth hjem — hun bodde paa den

anden side elven, nær skolen, hun var folkeskolelærerinde. Det var skjøn vaar, — kveldene overskyet og milde med fugletræk i luften og med lugt av sjø og trær som sprat. Elsbeth og jeg gik saa en sving utover langs stranden og hørte paa suget av sjøen, den jevne sagte lyd av bølger ind over sandet. Vi gik langsomt, stien slynget sig ut og ind mellem strandgræsset, mangen gang lysnet det av morgen inden vi skiltes. Vi trængte ikke at bekymre os om folkesnakket, for hele byen sov. Og ellers har det aldrig været Elsbeths og min sak at tænke paa folkesnak. Vi gik og pratet om saa mangt og meget, om smaating mest, om mennesker vi kjendte, om bøker vi hadde læst og stundom om de alvorlige ting som vi ellers bar mest for os selv. Vi var ikke meget enige, Elsbeth var sterkt religiøs, kristen, fri for fanatisme, men ren og sikker kristen, og jeg har alle mine dage i al stilfærdighet været en hedning. Hun var den gang endnu saa sund og naturlig, det var bare sjelden jeg merket det litt overspændte dirre i hendes følelser. «Vi skal bare være sande og likefremme mot os selv,» sa hun og altid. «Ja,» sa saa jeg, «det er det bare som er litt vanskelig. For det er bare paa overflaten at alt er likefremt, og naar vi synes vi er rigtig sande, saa lyver vi gjerne litt.» — «Vi gjør altid ret,» sa hun og da var den der, den lille dirren, «naar vi gjør det vi skal i sandhet og kjærlighet.»

Det sier hun en kveld hun staar og ser utover sjøen, og det er lys over hendes pande og

noget rart, tændt i blikket. Og jeg tænker uvilkaarlig, du er i slutten av tyve-aarene, og livet har endnu ikke naadd dig.

Det blir sterkere vaar i luften, uro over sjøen, sol over gatene og et blekt skinnende lys gjennem kveldene. Vi møtes endnu oftere, men mere tilfældig. Hun vil ikke længer altid saa villig gaa vore turer om kveldene. «Hvad vil folk si,» sier hun og smiler, og jeg ser det er ikke det hun mener. Og saa gaar vi allikevel. Naar vi kommer til huset hvor hun bor, staar vi længe ved grinden og snakker eller tier stille som det falder sig. Hun ser utover byen, med ansigtet vendt mot den svake lysning paa himmelen. Jeg ser paa hende, hendes ansigt er saa blidt, saa ømt og fuldt av længsel.

«Du ser saa paa mig,» sier hun og smiler.

«Maa jeg ikke det,» spør jeg, «naar jeg synes det er det kjæreste jeg kan se paa i verden.»

«Jo — du maa da det ogsaa,» sier hun saa.

Det er længe før vi kan skilles, hendes haand ligger paa grinden og min over hendes, hun synes ikke at mærke det, men hun mærker det nok. Tilslut er vi ganske stille, eller sier bare slike smaa ord om at det er en deilig nat, eller at naa er det snart morgen, bare fordi det ikke skal bli for stilt mellem os. Tilslut gaar hun allikevel, denne gang for alvor, hun smiler og nikker i døren. Jeg staar længe igjen alene og synes jeg nu for første gang forstaar det er deilig at leve. I haven kvidrer det av tidlige morgenfugler. En graagaas-flok flyver høit over byen, jeg hører

dens rappe kalden høit deroppe. Ellers er alt stilt. Saa stille trodde jeg aldrig verden kunde være.

Jeg laaser mig ind paa redaktionskontoret. Jeg driver omkring i det vesle værelset. Jeg finder paa at koke mig kaffe. Jeg stopper mig en pipe og lægger den til side for at skrive ned de første stroferne av et vers. Jeg finder en bok og vet ikke hvad jeg læser. Saa ser jeg over mine vers igjen og husker pludselig et gammelt digt av Aarestrup:

Men *du* — var ved min side;
jeg saa din unge pande
i renest still en kuppel,
en yndig hvælving danne.

Paa den var ingen fure;
der var en himmelsk eenhed
i disse liniers bøining,
i disse farvers reenhed.

. . . .

Saa river jeg mine egne vers istykker. *Han* kunde det bedre.

Det gryr av dag, og jeg steller litt med min avislap. Saa gaar jeg hjem til mig selv i den tidlige morgen, laaser mig stille ind, gaar gjennem de to kontorer og ind i stuen.

Derinde ligger der en og sover paa min sofa. Han har trukket en blaa slængkappe over sig, og jeg ser bare en sterk og litt skallet isse.

Det er min bror Harris.

Nogen dager efter holdt vi stort raadsmøte paa Johans kontor, Harris, Johan og jeg. Harris var ikke dukket op saa pludselig for det godes skyld, han var utslitt og overnervøs, uberegnelig og hidsig i alt hvad han gjorde og sa. «Litt ro herhjemme skal gjøre godt,» sa han, «en passende reduktion i pjolternes antal, fred for kvindfolkvrøvl og kreditorer av alle slags, noen seilturer og et slag kort i klubben tænker jeg retter paa forholdene.»

Hans pengeaffærer var i en haabløs forvirring. Trods hans likegyldighet for hvad han skyldte, og hvad han brugte, slet det paa ham altid at skulde reise penger til alle sine behov og til de mest paagaaende kreditorer. «Du faar ordne det, Johan,» sa han, «Emil er for smaalig,» han saa haanlig paa mig, «han er en høker. Det er mere frodighet i dig, Johan. Grei du op i pengeaffærene, — det maa da kunne gjøres noe ut av min gjæld ogsaa,» lo han.

Det var naa saa godt med det at det bare var en utvei hvis vi vilde greie op med Harris's pengeaffærer. Johan og jeg maatte kautionere, vi

skulde faa en anvisning paa maanedlige avdrag i hans avis og hos hans forlægger. Det var en ordning jeg tvang frem. Harris skumlet, han sa mig alle de onde ord han kunde finde paa.

«Det skal saa være,» sa jeg; «Johan er ikke alene, han har en liten pike at sørge for.»

«Du skal vel snart faa en kone du ogsaa,» gren Harris. «Eller kanske du er like smaalig i kjærlighet.»

Jeg tok hans vrede ord med ro, han var nedfor og hadde det vondt. Han skaante os ikke. Dengang pinte det ham endnu at vi skulde se hvor daarlig det stod til med ham, han vilde gjerne staa for os i sin gamle glans. Tilslut skrev han bandende under.

Han stod borte ved vinduet og læste igjennem dokumentet. Bredskuldret og sterk tegnet hans krop sig mot det sølvgraa kveldslys paa ruten. Som et fint sikkert rids saa jeg det knoklede fængslende hode med den høie aandfulde pande og den ondskapsfuldt smilende mund. I hans sterke hjerne arbeidet det vist allerede i den stunden med planer om at omgaa den avtale han hadde truffet. Og hans hjerne arbeidet ikke forgjæves. Vi saa aldrig et rødt øre av det vi skulde ha.

Men da alt nu var ordnet paa en maate, blev han omgjængelig og i godt humør. Han var hyggelig som i gamle dager og bad os glemme de bedske ord han — kanske — hadde sagt, han var nervøs og hadde desværre vænet sig av med at ta hensyn til os.

Vi blev til kvelds hos Johan og var alle i

storartet humør. Vi beundret vesle Cecilie og efter aftens sat vi i ruffen. Elsbeth var der.

Ja, hvor var han ikke elskværdig og indtagende den kvelden, Harris. Han sat med lille Cecilie paa fanget og med sin litt hæse stemme nynnet han en liten fransk vuggevise — med et ikke helt barnlig point. Johan smeltet hen, og Elsbeth var blank i øinene. Vore blikke mødtes, og vi tænkte det samme. Den gang.

Og siden — da vi fire sat sammen inde i den vesle kahytten, hvor var det ikke som gjorde han rummet større, verden videre for os. Han rev os med, vi kunde følge ham, for han var saa klar, og vi syntes vi var pokker saa begavet alle sammen, og vi hadde en taknemlig følelse av at det skyldte vi ham. Han fortalte om mennesker han hadde truffet, ute og hjemme, om bøker han hadde læst, og som han vilde ha os til at læse Han skulde skaffe os dem. Han var morsom og munter, interessert for alt vort, hørte paa os, fin og opmærksom. Det var Harris fra gamle dager.

«Han er storartet, han er bare storartet,» sa Johan og var væk.

Vi fulgte Elsbeth hjem, Harris og jeg, og gik saa en sving i byen og tilslut op til os selv. Vi kunde ikke gaa til sengs den kvelden. Harris gik gjennem de store værelser og gned sig i hænderne og følte sig hjemme. Han flyttet litt paa stolene, indrettet sig et privat hjørne og gjorde sig paa den mest indtagende maate til selveier i stuen. Han fik lavet sig en whisky og vand og tændte sin snadde, og saa sat vi og pratet den halve nat

og vel saa det. Min sidste lille bok fandt han frem og forklarte mig — klart og anskuelig — hvilke feil jeg hadde gjort. «Du slipper dig ikke til,» sa han, «du er bange for din egen originalitet, du gjør dig med vilje almindelig. Du er saa usikker at du — naar du engang har sagt noe godt, noe selvstændig, — saa skynder du dig med at glatte det ut, — tænk om du skulde ha sagt noe dumt! Det er ikke at være skribent, det er ikke at være en personlighet Hvert eneste ord maa være dit eget, det maa ikke være noe andet menneske i den vide verden som kunde si det akkurat slik som netop du. Ellers blir du likegyldig. Og du maa sgu ikke være likegyldig —.»

Og han talte om sine planer. Han vilde slaa sig ned her for at faa ro til at skrive et stort og avgjørende verk. Det var om franske romanforfattere. «Det er den franske klare forstand som drar mig, for en literaturhistoriker er det av yderste interesse at studere talentet slik det ligger nøkent hos gallerne. Selv er jeg desværre german, gudskelov german, akkurat som jeg er i stemning til, men altid german, hjemfalden til tungsind og nattegraa melankoli . . .»

Før han gik for at lægge sig, slog han op verandadøren og saa ut. Det dæmret av morgen, og det lyste klart over den rolig strømmende elv.

«Slik skulde det gjerne slutte,» sa han. «Vite sig færdig med alle stride løp og fossefald, — og saa som en rolig og dyp strøm til havs.»

Han saa utover. Saa snudde han sig mot mig,

kek litt paa mig med et dulgt smil og la sine faste gode hænder paa mine skuldre og sa blidt:

«Du har en sund og god smak.»

Han saa jeg forstod ham. Vi saa længe paa hverandre, ansigt til ansigt stod vi og saa hverandre fast i øinene. Det var sidste gang vi stod slik, i lykkelig følelse av at være brødre og ville hverandre det vel. —

— Den næste dag var en ond dag.

Jeg var paa forretningsreise hele dagen og kom ikke hjem før til kvelds. Harris hadde alt spist. Efter aftens gik jeg ned i klubben for at røke en cigar der. Jeg kunde ikke træffe Elsbeth og hadde ikke noget videre at ta mig til.

Jeg fandt det store hjørneværelse, hvor vinduene vender ut til elven, fuld av folk. Alle de som hørte klubben til, sat der og hørte paa Harris. Det var en del ungdom — ikke meget yngre end jeg selv — men det er underlig hvor mange av dem som nu er døde og borte. Det var unge Kiss Svendsen som intet andet foretok sig end at bruke sin fars penger, dengang overlegen og ovenpaa; siden reiste han til Amerika, pengene var opbrukt og sundheten ogsaa, og en morgen fandt de hans lik — ilde tilredt av rotter — i en tom tank ned ved dokkerne i New York, det var hans sidste nattelogi. — Det var Sverre Strandi som bare blev regnet halvt god nok, siden han var søn av gamle fordrukne konstabel Strandi, men som vilde være med og skaffet sig penger ved dristige spekulationer og ved at skrive onkelens, gamle slagter Strandis navn paa sine veksler, —

og som vi saa en kveld vi kom fra vor l'hombre i klubben, fandt hængende i den store rognen i klubhaven. — Det var Tommi Bade, sidste søn av byens ældste og bedste slegt, en slegt som en gang hadde eiet halve byen. Tomm eiet ikke de klær han gik i, en morbror i England sendte ham hvert øre han brukte. Men Tommi var allikevel adelsmanden blandt os, fornem, rolig og fin; han brukte altid mere end han fik, han ante ikke penges værd, hvor skulde han ha lært det, i generationer hadde slegten ikke bekymret sig om det. Han kunde uten skade været mere forstandig, mens hans smil var blidt og saart, han bar uten at kny en smertelig og langsomt dræpende sygdom, og han døde tilslut som det rolige menneske han var, usentimentalt og stilt.

Likeoverfor den gode Tommy sat Johan Vibe. Johan uten land som vi dengang kaldte ham, fordi en stor falit i nabobyen hadde dradd ham med sig. Han var klassekamerat av Harris, uhyre doven og allikevel forretningsdygtig. I de gode tider vi nu har, har han slaat sig glimrende op. Men han var like stolt dengang som nu, han har aldrig været mere imponerende end i hine dager, naar han vældig, men allikevel let og spænstig, med tilbakekastet hode, skinnende floshat og med sølvknappet stok vippende i haanden gik nedover Strandgaten til sorenskriverkontoret for at møte i skiftesamling i sit akkordbo. — Det var Salomon, den unge jøde, med det smukke fine og vemodige ansigt og de syke øine. Ingen av os visste hvad han gjorde i byen, men det blev for-

talt at han holdt sig borte fra Kristiania for en sædelighetshistories skyld. Han var klok og aandfuld, Harris og han hadde straks fundet hverandre, de var ogsaa begge lidenskabelige spillere. Et par aar efter reiste han tilbake til Kristiania, førte en underlig dulgt tilværelse og omkom tilslut ved en jernbaneulykke i Sverige. Og saa sat naturligvis Johan der, rød i hodet og optat av at være Harris's bedste ven. Hans gode venner var de alle sammen, det fik baade de og jeg føle da vi tilslut ordnet med alle de veksler de skrev sine navn paa.

De var noksaa belivet alle sammen den kvelden, skrek i munden paa hverandre og støiet. Frøken Bertelsen som dengang hadde klubben, løp fra og til, det skulde stadig være nye flasker. Frøken Bertelsen var omkring de 30 — rap i svaret, slank, litt knoklet, med rare grønne øine som skjøt ild, to øine som altid saa paa en naar en mindst tænkte paa hende, men hvis blik aldrig var at fange. Hun var klædt i en enkel blaagraa kjole, og haaret var sat op saa stilfærdig som mulig, stilfærdig og behersket var ogsaa hendes væsen. Og allikevel var der over hende noget av eventyrersken, noget langt borte fra fremmed land, det kom kanske av de grønne øinene hvis blik en altid følte i nakken.

Harris sat i sofaen, det var likesom en liten haanlig skjælven i mundviken da han saa mig. Tommi drog sin stol tilside og ga plads. «Gi ikke dyden mere plads end akkurat nødvendig,» sa Harris og fortsatte saa med at fortælle

den historie han holdt paa med. Men saa brøt han pludselig av. «Naa vil vi spille kort,» sa han, — «frøken Bertelsen — kortene —.»

Vi satte os til at spille kort, poker. Vi flyttet hen i hjørnet omkring det firkantede spillebordet der, tæt sammen. Johan var likeglad med kortspil, det var aldrig rigtig alvor med ham naar det gjaldt kortene. Tommi var rolig som altid, Johan uten land og jeg var ivrige kortspillere, intet mere. Men i de fire andre var det lidenskap. Kiss sat tynd og foroverbøiet med halvaapen mund, de lange fugtige fingrene var i evig uro, han taalte ikke at tape, trættet om spillet og bandte og knurret. Sverre Strandi sat tung og sammensunket med det lyserøde ansigt med det svære underbitt, han maatte vinde, han spillet bare for at vinde, det var veksler i morgen og veksler i overmorgen, et sted maatte pengene komme fra. I Harris's ansigt var der en evig uro, han var taus saa længe de spillet, nervøs og ubehagelig hvis det ikke gik fort nok, hans latter var skrattende og eggende haanlig. Men Salomon, den unge jøde, han var underlig at se paa. Han krøp sammen i stolen, med benene trukket op under sig, og de fine hænder med kortene helt ind mot brystet. Hodet sank ned mellem skuldrene, ansigtet var ubevægelig, han syntes ikke at se nogen av os andre, men han saa os nok, om øielaakene sank tunge ned over de syke øinene. Efter hvert spil trak han et litet suk eller pust, enten han hadde tapt eller vundet, og hvisket næsten uhørlig: «næste gir.»

Slik sat vi og spilte kort hele natten. Johan gjæspet, lange tordnende gjæsp, Tommi var træt, Johan uten land og jeg hadde tapt enhver interesse, men de fire var skjælvende av spænding og ophidselse, de sat og fulgte saa nøie hvert skiftende uttryk, damp og cigarrøk laa om dem, de var bleke av nattevaak, røde rundt øinene, stramme og anspændte i kjæverne. Kiss var fuld, det siklet ham ut av mundvikene, av og til gik der en skjælven gjennem hans lange krop.

Frøken Bertelsen var oppe endnu. Stille, grønblek i ansigtet listet hun sig til at slukke lampene som oste. Et graat dagslys sivet ind, vi hutret i dets kulde. Tommi vilde vi skulde slutte. De fire brydde sig ikke om hvad han sa. Johan reiste sig og kastet sig overende i sofaen og sang:

Nu tror jag det kan vara tid
at tænke paa refrengen — — —

De sprang bare over ham og spilte videre. Tommi og jeg kastet kortene, Tommi var altid litt usikker slik paa morgenkvisten, han fortalte mig med sløret stemme om dengang han var i syden. «Solen over Sorent, ser du — — »

Hvor den høie og dunkle pinje
laaner skygge til bondens vinje — —

sang Johan og sparket med benene i sofaen. Johan uten land spilte med endnu en omgang, saa reiste ogsaa han sig, tok frøken Bertelsen om livet og valset avgaarde. Frøken Bertelsen sov i armene hans. Johan sang for dem med langsomt svulmende toner. De to danste. Naa var det bare

de fire igjen som spilte. Efter et forslag fra Harris — tror jeg da — hadde de øket kursen til det dobbelte fra da vi var med. De var rykket ind til bordet, øinene gik fra kortene og bort paa medspillerne, de tapte ikke et uttryk, huden blev stram, og pandene vaate. Snakket gjorde de ikke, bare av og til bandte Kiss og tørret sig samtidig med haanden om munden og under næsen. Spillet gik hvirvlende fort, «fortere, naa, fortere,» hvisket Harris, kortene holdt paa at gaa i kludder for Kiss. Jeg kunde ikke følge med spillets gang længer, kortene blev grepet, kastet, nye kort git. Men mens tap og gevinst før hadde fordelt sig saa nogenlunde jevnt i nattens forløp, flyttet nu al gevinst sig over til Salomon, den unge jøde. Bare Harris beholdt en liten gevinst for sig. Jeg saa Kiss hadde vekslet ut to hundrede-kroner-sedler og hadde skrevet sig god for to til. Sverre Strandi var graa i ansigtet, alt hvad han hadde vundet var tapt, og han tapte stadig mere for hvert nyt spil, sølv og sedler, alt held var borte, alt suget sig til Salomons plads.

Saa med en gang ser jeg Kiss slippe kortene, de faldt ned paa gulvet, og han gjorde et forsøk paa at reise sig.

«Jøden fusker,» sa han.

Spillet sluttet. Salomon sat urørlig og stirret paa Kiss med et tyndt smil om munden, som var det ham selv som hadde forløpet sig. Sverre stirret med aapen mund, var det fusk, kanske kunde han faa pengene sine tilbake? Men Harris

reiste sig langsomt, kridhvit i ansigtet saa han paa Kiss, og han skalv over hele kroppen.

Kiss kom sig op, sjanglet, lænet sig mot sofaen og med et ækkelt, ræd og sjøsykt smil sa han:

«Jødeungen fusker.»

Vi var alle kommet bort til bordet. Tommi la sin haand paa Salomons skulder. «Dere ser jo hvor fuld han er,» sa han.

Kiss kjækket sig.

«Jeg er ikke fuldere end at jeg saa godt at jøden fusket,» snøvlet han.

Harris tok to skridt mot ham.

«Ta det i dig igjen,» sa han, det var næsten som han bad.

Naa først var det som Salomon vaaknet. Han reiste sig med en doven bevægelse og smilte træt og likegyldig.

«Dette er min sak, Hedel,» sa han.

«Bry dere da ikke om hvad slik fuld gutunge sier,» sa Johan uten land, «imorgen ber han om forladelse og er pen gut —.»

«Ta det i dig med engang, Kiss,» sa Johan, «du er ikke fuldere end du skjønner da slikt gaar ikke an. Hvem fa'n vil spille kort med dig efter slikt.»

Harris snudde sig til Salomon.

«Hvad vil De gjøre?» spurte han.

Salomon saa hurtig og sky bort paa Harris.

«Ingenting,» hvisket han.

Og mens hans fingre famlet om halsen og indunder snippen som hadde han vondt for at puste, gjentok han næsten uhørlig:

«Ingenting — ingen-ting —.»

Harris snudde sig igjen til Kiss.

«Det skulde ha været mig, gut —» sa han.

Men Kiss som bare merket at han slap undda Salomon, kjækket sig og sa:

«Du fusker du ogsaa — tosken.»

Johan stod mellem Harris og Kiss, vendt mot Harris, nu snudde han sig hurtig paa den ene fot, og før vi visste av det hadde han langet til Kiss, et frygtelig slag som traf under den venstre kjæve saa stakkaren sank uten et suk i gulvet.

Harris snudde sig gnistrende mot Johan. «For djævelen, du kan da la mig slaa mine egne slag,» skrek han.

Vi samlet Kiss op, Johan uten land og jeg, og la ham paa sofaen. Frøken Bertelsen hentet vand, og Tommi tok et haandklæ, vætet det og slog det om panden paa Kiss. Da gutten kom til sig selv igjen, blev han syk og kastet op. Salomon nærmet sig forsigtig sofaen, saa med skjælvende mund paa den syke gut, rørte bort i ham med fingrene og hvisket:

«Naa — naa — det var jo ikke ondt ment.»

«Jeg tror pinedød han tror det var ham som slog,» sa Johan, han stod og pustet og var flau over at ha slaat.

Tommy og Johan uten land hjalp Kiss hjem. Sverre Strandi stirret en stund paa kortbordet, de hvite øinene kunde ikke slippe pengene, det svære underbitt hang ned. Saa med en gang sukket han dypt og gik uten at si farvel.

Det var morgen. Solen skinte over de øverste

knausene. Det stod frisk kjølende vind ind gjennem det aapne vindu, gardinet kastet sig hvitt i draget. Frøken Bertelsen samlet stille flasker og glas og bar ut.

«Skal vi saa gaa hjem,» sa jeg.

Salomon listet sig i en lang bue forbi sofaen og bort til spillebordet. Med begge hænder samlet han forsigtig sammen gevinsten og puttet den ind i indrelommen. Og den hele tid saa han paa Harris med et blekt smil.

«Drikker vi saa en pjolter paa verandaen,» sa Harris.

Salomon nikket.

Men frøken Bertelsen vilde ikke servere. Hun sa ikke noget, bare rystet paa hodet. Hun var saa træt at hun gik paa skraa bort over gulvet.

Harris stanset hende og tok med begge hænder om hendes tynde armer. Og med et litet ryk drog han hende ind til sig.

«Faar vi det saa allikevel, frøken Bertelsen?»

«La naa frøken Bertelsen faa være i fred,» bad jeg, «la os gaa hjem og lægge os alle sammen.»

Harris fik lyst til at være ubehagelig.

«Gaa hjem, din nathue,» sa han, «du har bare været til plage den hele kveld. Tordne mig, tror jeg ikke du ogsaa mener at Salomon og jeg spiller falsk.»

Salomon kom nærmere.

«Nei — det tror De ikke,» sa han med sin dæmpede stemme, «ikke De. Det vilde gjøre mig ondt. At den stakkars Kiss Svendsen — det er

saa let at tro det værste om en jøde.» Og pludselig vendte han sig mot Harris. «Hedel — De foragter mig —,» sa han.

«Aa — djævelen — kan det ikke være det samme. Der kommer frøken Bertelsen — hun svigter os ikke. Ut paa verandaen — og saa kan De godt lægge Dem — De frøken Bertelsen.»

«Ja — ja —» sa hun.

Harris lukket det ene øie og saa efter hende. Hun var stanset op i døren et litet øieblik.

Harris og Salomon satte sig ut paa verandaen. Jeg gik hjem. Der sov jeg til langt ut paa formiddagen. Jeg vaaknet ved en forunderlig larm — stod op og tittet ut. Det var Harris som søkte at komme op trapperne. Da han saa mig — jeg saa vel snurrig ut — fortumlet og i bare skjorten — lo han høit:

«Jeg har faat det i benene —. Jeg er klar i hodet som en pintsedag, — men jeg har pludselig faat det i benene. Vognmand Jonassen har kjørt mig hjem.»

Pludselig spyttet han efter mig.

«Din fordømte dydsdragon — ta øinene til dig naar du er i mit hus. Tror du jeg er fuld saa skal du faa se.»

Og rank som en grenader, litt stiv, men uten et vaklende skritt gik han op trappen.

Han laa til kvelds. Kom ned til aftens, spiste og gik ut. Han var vel i klubben, jeg var ikke med, hverken den kveld eller senere. Harris spurte mig aldrig, og uten at han spurte mig gik jeg ikke dit igjen. Gud ved jeg brydde mig ikke

om hans venner eller hans lag, men efter ham længtet jeg mangen gang mere nu da jeg hadde ham i samme hus end før, naar han var borte. Og hadde han spurt mig, var jeg nok gaat med ham. — — —

Nogen dager efter hin kveld i klubben gik jeg en eftermiddag veien langs stranden. Jeg kom helt ind til bugten. Paa en sten der — nede ved sjøen — sat Elsbeth. Hatten holdt hun i haanden og saa langt utover.

Jeg satte mig ved siden av hende og snakket med hende, der var et eller andet jeg vilde fortælle hende. Indtil jeg hørte mine egne ord litt for tydelig og tidde braatt stille. Hun hørte slet ikke paa mig.

Saa sat vi begge stille en stund. Hun reiste sig, saa utover og snudde sig resolut mot mig, og sa:

«Du maa redde ham.» Og hun la til: «Vi to — vi vil redde ham.»

Jeg visste godt hvad hun mente, jeg kjendte det som noget ondt, men jeg sa:

«Hvad er det du mener, Elsbeth?»

«Du ser da hvor ondt han har det,» sa hun. «Han ødelægger sig selv. Saa store evner — aa det vilde være meningsløst om han ikke skulde kunne reddes. Du kan redde ham om du vil — rigtig vil med hele dit hjerte. Sætte dig selv til side for ham, ofre dig for ham — saa gaar det nok. Jeg vil hjælpe dig. Jeg har bedt til Gud om at finde den rette maaten.»

Hun var saa begeistret og offervillig. Det

slog flammer av ekstase over hendes ansigt — ak ja, naar en kvinde først tror der er nogen at redde. — — —

«Hvad er det egentlig du vil redde Harris fra,» sa jeg og lot likegyldig. «Menneskene er slik de er, og jeg er ikke sikker paa det vil klæ Harris at bli goodtemplar. Han vil sikkert selv be Gud bevare sig.»

Nu blev hun mørk og mismodig og tok til at gaa bortover stranden. Det var som gik hun og lyttet til noget — som jeg ikke hørte.

«Aa nei —» sa hun — «tar du det slik kan jeg ikke forklare dig hvad jeg mener. Du maa ikke gjøre dig smaalig, Emil — *jeg* vet du er det ikke. Din bror er saa meget mere end nogen av os to. Saa det er bare ret at vi ofrer os for ham, hvis vi kan hjælpe ham. Aa, jeg ser hvor ulykkelig han er, og hvor det er ulykke, er det ogsaa længsler efter det guddommelige . . .»

«Kjære Elsbeth», sa jeg fort, «er det noget bortimot religion du vil, saa forsikrer jeg dig, du er ikke paa ret vei. Det ligger hverken for Harris eller mig.»

Hun rystet paa hodet.

«Nei — jeg vil slet ikke forsøke at omvende ham — hvis det er det du mener. Det kommer engang det ogsaa, — det er det nok en anden og større som sørger for. Jeg vil vi skal hjælpe ham saa han ikke gaar under som menneske. Faa ham til at bli sterk og stolt og frisk igjen. . . . Du vil da vel hjælpe med til det — Emil?»

«Jeg har da forsøkt. Men jeg tror ikke det nytter at præke moral . . .»

«Nei — nei —» sa hun — «du forstaar mig ikke, jeg vil ikke præke moral, ikke præke nogen ting. Jeg vil gjøre ham glad og sikker og lykkelig. Og frisk. La ham faa ro. Jeg vet det vil lykkes mig. Hvis bare du vil hjælpe. Du holder da vel av ham?»

«Ja,» sa jeg, «av hele mit hjerte.»

«Slik skal det være,» sa hun og tok min haand. «Du er den som jeg stoler paa,» og hurtig og sky la hun et øieblik min haand ind til sit kind. Jeg kunde kanske i den stunden ha sagt et ord som for faa dage siden syntes unødvendig at si. Jeg sa det ikke.

Jeg tok istedet at snakke meget ivrig om hvordan vi skulde redde min bror Harris. Jeg vet ikke — var det nu jeg som var ivrigst? Var det likesom hun ikke hørte rigtig paa — som var det noget som undret hende, og som fik hende til at se saa rart bort paa mig?

Da vi naadde indover til byen igjen, sat der slik der pleier gamle ansigter i alle vinduene og saa efter dem som gik forbi. Elsbeth og jeg hadde ofte moret os over de ansigtene. Nu foreslog Elsbeth vi skulde gaa bakveien — om postmester Mortensens hus. Godt — saa gik vi bakveien.

I det samme vi kom Smedbakken ned til broen, saa vi en seilbaat glide ind bugten ovenfor. Det var Johans baat, Johan og Harris var i den, de

var ikke videre ædru. Harris vinket til os, og Elsbeth gik langsomt ned til Johans brygge.

Johan manøvrerte baaten ind til bryggen og tumlet usikker ut av den og gjorde den fast. Han var rød i hodet og syntes det var leit vi hadde set ham. Harris stelte med et fiskesnøre og blinket av og til op mot os.

«Var det saa — vi skulde spise til kvelds med Kiss og Salomon —?» spurte Johan og kjækket sig.

«Gaa hjem og læg dig, du gutten min,» lo Harris godmodig, han gik litt forsigtig ut av baaten. «Elsbeth, bli hjem med og spis til kvelds hos os,» bad han.

Jeg syntes ikke Harris var noget at bli hjem med, men Elsbeth svarte rolig:

«Ja — tak — det skulde være rigtig hyggelig.»

Harris smilte saa snurrig, da han hørte hun vilde gaa med — det blev fuldt av rynker om hans dødningemund. Langsomt gik vi hjemover — det var meget litt at mærke paa Harris at han hadde drukket, og kanske Elsbeth ikke merket det mindste, — men vi snakket ikke noget synderlig sammen. Vi spiste til kvelds, men fik ikke stemningen op. Harris var pludselig ikke i humør, han saa træt og mismodig ut.

Da vi hadde spist, satte vi os ut paa verandaen. Saa vilde Harris vi skulde drikke champagne. «En slik graa mismodig kveld — den er netop til at drikke champagne i,» sa han. «Huf — det er surt og bedrøvelig her hos dere — la os faa noe at drikke.»

Elsbeth bad om at faa slippe. «Nei nu sat vi saa hyggelig, og jeg skal straks gaa.»

Og saa tok hun begge hans hænder mellem sine: «Kan du ikke helt holde op med at drikke — lov mig aldrig at drikke mere.»

Harris saa paa hende — oprigtig forbløffet. Han brast i en skraldende latter, reiste sig og puttet begge hænderne i lommen og gik med lange skritt ind i spisestuen. Saa kom han frem i døren og rystet paa hodet. «Madonna Elsbeth,» sa han blidt og gik ind igjen.

Elsbeth graat, ganske stilt og uten at tørke taarene bort. Litt efter kom Harris tilbake med champagne og glasser. Han bar et litet bord ut til os og skjænket i glassene — hele tiden med et litet smil.

Saa tok han sit glas.

«Tænk det — lille Elsbeth —,» sa han — «at du har bekymringer for min skyld. Ja — se — taarer for min skyld — de drypper saare forgjæves ned i champagneglasset dit. Det er skade for den gode vin. Drik, barn, og la mig være som jeg er. Skaal du. Trængte vi saa ikke champagnen? Der kommer høitid i mit sind naar noen fælder taarer for min skyld.»

Han satte sig ned ved siden av hende og tok hendes hænder.

«Er du bedrøvet for den stygge Harris's skyld. Ja — fy — han er ikke snild. Men du skal se det er ikke saa farlig. Nu skal jeg ta fat paa at arbeide. Det er sandt,» la han alvorlig til, «jeg skulde gjerne vite jeg kunde bli i ro her i byen.

Bare jeg kunde faa et eller andet at gjøre som bandt mig fast —»

Da var det jeg fik min idé, — jeg skulde vel vise Elsbeth at jeg var villig til at gjøre hvad jeg kunde.

«Vet du hvad du kunde,» sa jeg, «du kunde bli redaktør av «Amtstidende» istedetfor mig, — kunde du ikke tænke paa det,» sa jeg og saa paa Elsbeth.

Hun blev rød av glæde. «Aa ja, kunde du ikke det,» sa hun, «saa var du bundet til byen — og hadde litt at leve av —» hun lo. — «Og for Emil er det ingen ting, — han har forretningen sin allikevel.»

Da hun sa det, angret jeg straks mit tilbud. Ja, jeg hadde gjerne tat det tilbake om jeg hadde kunnet. For den smule avisen — den var mit hjertebarn. Men jeg sa bare:

«Ja — kjære — det er ingenting. Det skal jeg ordne i en fart.»

Harris saa paa os og lo kort, — det var ingen god latter. Han reiste sig, gik ind i stuen og kom tilbake med en tændt cigar.

«Jasaa — du vil ha mig til at bli redaktør,» sa han —, «jeg redaktør av en smaabyavis — av «Amtstidende», hvad? Jeg skrive om kloakker og andet formandskap! Skaal for det.»

«Ja, ja — saa snakker vi ikke mere om det,» sa jeg, «jeg blir gjerne i avisen. Min pen er ikke for god.»

«Hadde du syntes den var for god, saa var den blit bedre, min ven,» svarte Harris. «Jeg

har da litt ærbødighet for det skrevne ord. Jeg er ingen sliter for hvilken som helst avis. Fy til rakkeren.»

Han var sint. Og allikevel er jeg ikke i tvil om at han i samme stund overveiet og overveiet meget sterkt om han ikke skulde slaa til. Men han maatte først la sin kappe flagre litt.

Litt efter fulgte vi Elsbeth hjem. Vi sa godnat ved grinden, Elsbeth saa ikke paa mig, ikke paa Harris heller. Hun sa bare et stille og bedrøvet godnat og gik ind.

Vi gik langsomt tilbake. Efter gammel vane fra guttedagene stanste vi paa broen og saa efter laks. Mens vi stod der, mumlet han:

«Imorgen kunde vi jo snakkes litt om det med avisen.»

Saa visste jeg det var avgjort.

Da vi var kommet over broen, sa han pludselig godnat.

«Skal du ikke hjem,» spurte jeg.

«Nei,» sa han kort og gik fra mig nedover til klubben.

«Hvad pokker vil han der,» tænkte jeg, — klubben laa mørk og stængt.

— — —

. . . En ukes tid efter var Harris redaktør av «Amtstidende». Jeg husker pinefuldt godt den dagen han kom og overtok avisen. Det vesle kottet indenfor trykkeriet hadde jeg hat til mit redaktionskontor. Der hadde jeg hat mine bedste stunder, — ved det store bordet paa to bukker hadde jeg skrevet efter mit hjerte. Byens folk

hadde syntes jeg var en litt latterlig figur, — en sagfører som skrev avhandlinger ingen læste og fyldte en avis med ting som ikke angik byens borgere — det var virkelig litt for latterlig for de gode mennesker. Det ga avstand mellem den og mig, og den avstanden elsket jeg.

Nu kom min bror Harris og ryddet op i min lille verden efter sit behag. En liten time efter at han var rykket ind, hadde han omkalfatret mit kontor og utryddet ethvert spor efter mig. Alt mit tok han til odel og eie, og straks var det som det altid hadde været hans, hadde hans præg, — og jeg var utslettet.

Og slik han redigerte avisen de faa maaneder han arbeidet med den. Morsomt nok var den første store sak han fik at skrive om netop en strid om byens kloakvæsen. Og naturligvis — han visste en mængde om byers kloakvæsen. Han kunde fortælle hvilke systemer var de mest moderne og blev brugt i tyske og amerikanske smaabyer. Hvor han hadde det fra, vet jeg ikke — vel fra sine reiser, fra tilfældige notiser i blade og tidsskrifter, engang læst og aldrig glemt. Og slik kjæmpet han for sit system at det blev lagt til grund for byens nye kloakvæsen. Endnu den dag i dag taler vi i bystyret om «Harris Hedels kloaksystem.»

Nu læste hele byen «Amtstidende». Og naar folk mødte mig paa gaten, standste de og sa: «Ja, — Deres bror — han kan redigere en avis!» Ja — han kunde det.

Han brukte Johan som medarbeider — aldrig

mig. «Du kan ikke skrive om en ildebrand uten at skulle være literær,» sa han. Men han fik Johan til at fortælle alt som hændte i byen, hvad folk sa, om priserne paa kjøt og tømmer og laks, og saa skrev Harris det ned — let og smaapussig. Johan fulgte Harris, trofast som en hund. De sat sammen om nætterne i det vesle kottet jeg hadde raadet over og laget sammen avisen, drak sine pjoltere og moret sig kongelig. De hadde ikke mig med. «Du er for høitidelig for en smaabyavis,» sa Johan — stakkar det hadde han lært av Harris.

Men naar vi seilte, var vi sammen alle tre — som i gamle dage. Vi seilte ut til Ramsøerne — dit ut hvor strømmen koker i det smale sund. Det var Johans kunststykke i alskens veir at la baaten jage gjennem sundet, mens alle andre seilte utenom. Elvestrømmen stod strid ut sundet, havet stod imot, det kokte og det sydet, og baaten blev baaret igjennem som paa det hvite strømskum, naar vi var vel ute, var vi dyvaate, det var et øieblik av herlig spænning.

Men med Elsbeth var jeg sjeldnere sammen. Vi snakket altid om Harris, — nu skulde Harris reddes, tilslut hadde vi ikke andet at snakke om. Elsbeth var fuld av haap. «Du skal se vi redder ham,» sa hun og sværmet med de blaa øinene. «Du skal se det,» svarte jeg og syntes vi var noksaa latterlige begge to.

Saa var det en kveld Elsbeth og jeg var gaat op for at se til Johans lille pike, en lyshaaret

deilig og vild unge. Da vi hadde spist til kvelds, kom Harris farende. Han var opspilet, nervøs.

«Det er noe jeg skal ha skrevet,» sa han og fægtet urolig omkring, «det skal bli godt, død og salte, det skal bli bedre end alt andet jeg har skrevet før.» Og med en gang kastet han sig overende i sofaen og holdt sig for øinene.

«Lille Elsbeth,» sa han dæmpet, «lynet er slaat ned i mig. Stormen har bortført mig, og jeg forsvinder. Og jeg kommer ikke tilbake før jeg har skrevet det bedste jeg skal skrive i mit liv.»

«Det er deilig,» sa hun og bøiet sig over ham. «Jeg vet det blir et stort verk.»

«Det blir det,» sa han alvorlig. Saa reiste han sig op paa albuen og saa paa hende. Og med et glimt av smil som vist ingen anden end jeg saa, og med en liten haanlig skjælven i stemmen som vist ingen anden end jeg hørte, sa han høitidelig:

«Jeg tror det er du som har inspirert mig.»

Hun blusset av glæde og fik taarer i øinene.

Jeg snudde mig bort fra hende. Hun var smuk og ærlig i sin glæde, skinnet av stolthet og tro. Men jeg saa det, saa det som aldrig før og vilde for fremtiden aldrig kunne la være at se det —, det var noget komisk, noget latterlig over hende. Og saa reiste jeg mig og gik fra dem og forbandet dem, Harris og hans verk.

Dagen efter flyttet Harris fra mig. Han leiet en liten stue ute ved Lundeviken for at kunne arbeide ganske i ro. Jeg lot typograf Knudsen

overta redaktionen av «Amtstidende». Jeg holdt ikke længer av avisen.

— — —

. . . Det gik nogen uker jeg hverken hørte eller saa noget til Harris. Vi maatte ikke spørre efter ham, han skulde ikke forstyrres. Elsbeth og jeg gik vore ture, nogen hurtige turer, hver gang hurtigere den gamle vei langs stranden. Kveldene var dypt blaa med ny maane, det var uro over sjøen, bølgerne glitret indover, brast og brøt i gulhvitt skum.

«Skal vi øke farten slik hver kveld, maa vi snart løpe,» sa jeg.

Hun blev rød og tok sig med haanden til ansigtet.

«Jeg er saa urolig om dagene,» sa hun, «det gaar snart over.»

Saa tok hun til at snakke om en bok av Harris, hun likte den ikke, hun skulde endelig angripe den saa ivrig, hun hadde i det hele meget at indvende mot hans forfatterskap. Det savnet idealitet, store bærende ideer, sa hun. Da jeg sa jeg syntes det var godt nok som det var, tidde hun med en gang stille.

Ut paa natten da jeg var færdig med mit arbeide, gik jeg ut paa verandaen. Det var en svak lysning mot morgen, bare som en dirren i luften. En seilbaat krydset usikker opover elven, et par unge mennesker hujet og skrek i den, det var Johan som sat ved roret.

Jeg gik ned til bryggen. I det samme kom gamle Krigen Langeland ut fra sin hytte, han var

i bare underbuksen og skulde gjøre sig istand til morgenfisket. Han saa ut over elven og gren.

«Det er klein seilads,» sa han og halte i buksene og spyttet. Og saa fortalte han at de seilte ut til Harris hver eftermiddag, Johan og Kiss Svendsen og Salomon, den unge jøde, og kom først hjem ut paa morgensiden næste dag. «Hujende og fulde som svin,» sa Krigen, han var selv meget stilfærdig naar han var drukken.

Næste dag gik jeg over til Elsbeth, jeg fandt hende i haven. Og saa fortalte jeg hvad jeg hadde hørt om Harris.

«Jeg skjønner det ikke,» sa hun med øinene fulde av taarer, «han hadde lovet mig saa sikkert — —»

«Ja, love kan han,» sa jeg, «du skulde rigtig fortrøste dit liv til hans løfter.»

Jeg gik bort til grinden, der stanste jeg og saa paa hende. Og hun saa paa mig, og vi tænkte begge det samme — paa den gangen og nu.

Saa gik jeg min vei.

Jeg arbeidet den hele dag, utrættelig og ivrig. Jeg fandt altid noget nyt at gjøre som tok tankerne.

Jeg gik tidlig tilsengs. Naar en har det ondt, kan nattesøvnen gi en døgnets eneste gode korte timer. Jeg tok et sovepulver og laa og merket hvordan søvnen langsomt kom sigende og tok alle klare tanker bort.

Det raslet av sand mot ruten. Engang til. Jeg kunde ikke reise mig, jeg skjønte slet ikke

hvad det var jeg hørte. Saa kom en sten, og glassplinterne føk ind over gulvet.

Jeg kavet mig op av sengen og ind i stuen og aapnet verandadøren for Harris. Naturligvis var det ham.

Han gik forbi mig og ind i stuen. Han saa ind i soveværelset og sa aandsfraværende:

«Hadde du lagt dig?»

Og like efter:

«Det var fanden saa vanskelig at faa dig vaaken.»

Jeg var ikke ordentlig vaaken endnu, det suste tungt i hodet, og jeg hadde en kvalm smak i munden. Jeg frøs, men hadde ikke tiltak til at faa klær paa mig. Jeg fortalte Harris jeg hadde tat et sovepulver, — det var derfor jeg ikke straks var vaaknet.

«Naa — du faar ikke sove du heller,» sa han og smilte ondskapsfuldt. «Det er ikke ond samvittighet som holder dig vaaken vel?»

«Er det noe du vil?» sa jeg og frøs, «for ellers gaar jeg og lægger mig.»

«Gaa ikke fra mig,» sa han lavt og først nu saa jeg hvordan han saa ut. Ansigtet var graatt, og han var svart under øinene, og det var dype furer om munden.

«Hvad er det for noe, Harris?» spurte jeg og var ræd.

«Naa — ja —,» mumlet han, «det er ingenting, — litt nervøsitet — litt søvnløshet. Gaa og læg dig,» la han haardt til, «la mig ikke vite jeg skylder dig en times søvn.»

Jeg gik ind i soveværelset og tok til at klæ paa mig. Imens drev Harris omkring i den halvmørke stue.

«Det er pokker,» sa han, «som du har ranet til dig alt det hjemmefra som var vakkert. Jeg skjønner nok jeg var borte den gangen. De stolene skulde jeg gjerne eie.»

Han løftet paa en av de smaa engelske stolene mor hadde eiet.

«Jeg skrev til dig den gang og bad dig si hvad du vilde ha,» svarte jeg spakfærdig.

«Det er anderledes naar en er paa stedet og ser hvad en er glad i. Der har du sandelig det gamle stueuret ogsaa,» sa han, som var det første gang han saa det i min stue, «det uret som jeg altid ønsket mig —.»

«Jeg spurte dig uttrykkelig om du vilde ha det —.»

«A — du spurte, du spurte. Naa — faar du ikke klærne paa dig.»

«Jeg er saa ørsken i hodet efter sovepulveret,» sa jeg.

«Da skal du drikke noe,» han blev livlig, «saa blir du klar med en gang,» saa tok han til at finde frem glas og flasker.

Jeg syntes jeg trængte noget, saa jeg laget mig et glas jeg ogsaa. Harris lukket op døren til verandaen og drog en stol frem i døraapningen. Den kjølige natteluft slog ind over os.

Vi sat stille begge to. Himmelen blev graaviolet utover sjøen med lyse skyer høit oppe.

Saa med en gang gjemte Harris ansigtet i hænderne og brast i graat.

Jeg sprang op. Han graat ikke som et menneske, det var som et stort sykt dyr som jamret sig. Han knuget sig sammen og sparket i gulvet for at stagge sig, glasset hadde han maset i stykker i sin haand, jeg mærket jeg gik over glasbiter. Jeg tok tak i skulderen hans og søkte at reise ham op. «Harris,» sa jeg, «er det noe jeg kan hjælpe dig med — saa sandt noe menneske kan —»

Litt efter fik han magt over sig selv. Han reiste sig med et hæst støn og gik ut paa verandaen. Han trak pusten dypt, gik saa forbi mig og ind i stuen igjen og laget sig et nyt glas. Jeg hørte ham slurpe whiskyen i sig.

Saa rettet han sig og lo kort. Det hørtes ikke godt ut.

«Gi mig noe at røke,» bad han. Han fik en cigar, lugtet paa den og kastet den. «La mig faa din engelske tobak, — det er det bedste du har.»

Han satte sig og stoppet og tændte snadden. Han blødde paa den ene haand og knyttet lommetørklædet om den. Saa pustet han røken fra sig med et tungt pust.

«Jeg kan ikke arbeide mere,» sa han.

«Hvad er det du sier —» spurte jeg.

«Jeg faar det ikke til, skjønner du. Jeg sitter og ser paa papir og pen og blæk og kan ikke samle mig til noe arbeide. Ikke til noe stort, ordentlig arbeide i alle fald. Alt det jeg tænker,

sikrumper sammen til ingen ting i hodet mit. Mit store verk — det er bare tomhet —»

«Det er det du er træt og overnervøs netop nu,» sa jeg, noget skal en jo si i slike stunder. «Du trænger ro. Du holder ikke maate med kræfterne dine. Du kan ikke samtidig arbeide og leve det liv du lever.»

Men han hørte slet ikke paa hvad jeg sa.

«Jeg har mærket det længe. Selv den mindste artikkel kan jeg ikke faa rigtig til slik jeg vil ha den. Det slapper av inde i mig mens jeg skriver. Det kan kanske komme igjen — for en kort stund. Men det gaar uhjælpelig nedover, nedover —»

Han rakte hænderne op over sig og rystet dem saa gnisterne fra snadden drysset over ham.

Saa sa jeg igjen nogen ord som skulde berolige ham, ord om træthet og om reaktion efter alt for sterke aar.

Han smilte haardt.

«Du mener det er alkoholistens vanlige skjæbne som rammer mig? Du tror det er den uundgaaelige nemesis med sin paraply, sine galoscher og sine svarte traadvanter som banker paa min dør. Kan hænde, vi faar se. Men jeg synes ikke det rigtig har flammet sterkt nok i mig endnu. Det er uretfærdig tidlig, jeg paaanker dommen. Jeg vil ikke gi mig. Satan ogsaa.»

Han gik frem og tilbake med lange usikre skridt. Av og til pustet han tungt.

«Vil du ha noe at spise?» spurte jeg.

«Ja —» sa han.

Jeg ga mig til at finde frem noget at leve av. Det var spekekjøt — det bedste han visste. Jeg kom ind fra kjøkkenet med egg i haanden og vilde høre om de skulde kokes eller stekes. Da saa jeg at Harris hadde klædd av sig og stod nu ute paa baatbryggen. *Der* var han ute i elven, dukket under og kom op igjen et langt stykke nedenfor, elven gik strid forbi. Han basket sig paa skraa ind til baatbryggen igjen.

Litt efter stod han og rystet sig paa verandaen — rødblaa i morgenkulden.

«Det gjorde underverker! La os naa faa noe at spise, — jeg tror vi trænger noe begge to. Og saa en passiar, Emil — du er et av de faa mennesker i verden som det lønner sig at snakke med. Og saa gir du mig tilslut et godt raad — du som gjemmer paa slike.»

— — —

Harris flyttet tilbake til mig. I fjorten dager levet han regelmæssig som et urverk. Vi spiste frokost sammen, saa hjalp han mig litt paa kontoret og arbeidet siden for sig selv. Det var svære stunder naar han ikke fik det til, men han bar det som en mand. Vi spiste til kvelds sammen og sat efterpaa ute paa verandaen eller spaserte en tur med Elsbeth. Stundom kom Johan indom, saa storøiet paa os, men spurte ikke. Saa spilte vi l'hombre eller tok ut med seilbaaten.

«Det har jeg altid sagt,» sa Harris, «at intet er saa koselig som at leve et hjemmeliv.»

Han fyldte huset med lun hygge, et stilfærdig pusleri av pussige bemærkninger, løierlige indfald og elskværdige paafund. Min gamle husbestyrerinde tilbad ham, laget alle hans yndlingsretter og skjændte paa mig naar hun syntes jeg ikke tok nok hensyn til ham. «Det blir litt dyr husholdning,» hvisket hun til mig, «men det maa til.» — «Ja,» sa jeg, «det maa til, vi faar heller ty til sparebankboken.» Og saa nikket vi forstaaelsesfuldt til hverandre.

Harris indrettet sig igjen i min stue som skulde han bo der resten av sit liv. Mine bøker forsvandt fra hylderne, hans kom i stedet. Hans store skrivebord kom igjen paa sin plads. Jeg hadde ønsket at ha min stue i ro, og der glemme at det var et kontor i huset. To kunde ikke godt arbeide i stuen. Saa blev jeg i kontoret. *Det* fristet ikke Harris.

Jeg hadde en plads ved verandadøren jeg særlig holdt av. Der stod min stol. I den sat nu Harris. Han elsket ogsaa den pladsen. Det faldt ham ikke ind at jeg savnet den, saa vilde han sikkert ha git den fra sig. Han bare satte sig der, ganske selvfølgelig.

Naa — stundom kunde jeg ærgre mig og gi ondt fra mig. Jeg var vandt til at leve alene og ha alt mit for mig selv. Saa lo Harris av mig — «Gud hvor det er godt at jeg kommer og lufter dig ut,» sa han. Og han hadde vist ret.

Og jeg glemte alle ærgrelser, naar jeg saa hvor han kom sig. For han kom sig ganske vidunderlig. Rettet sig, blev sterk og munter,

skjønt det var synd at si at han forsømte sin whisky. Men for ham at være var han vist moderat. Og han var i ro. Han trivdes i det store rummelige hus, hvor alt mindet om hans barndom, hvor han hadde fred og aldrig var plaget av en tanke paa økonomi. Og han hadde den store og bløte sommer at brunes i, det var blomsterduft fra haven og sterk frisk luft fra havet, blank sjø og en bred og rolig elv at se paa.

Det var en sund og foryngende sommer for ham.

— — —

Det var lørdag formiddag, like før jeg skulde lukke kontoret. Harris sat inde i stuen. Jeg hørte hans stemme naar han læste noget høit for sig selv, av og til ga han et litet bjæf naar det var noget som moret eller fængslet ham. Det var en het dag, og solen stod like ind i kontoret.

Saa banket det paa døren, og klubvertinden, frøken Bertelsen, kom ind.

Hun satte sig stilt, men likesom truende beskedent paa stolen paa den anden side av skrivebordet. Der sat hun mager og rank med det smale farveløse ansigt, og de grønne øinene lurte paa mig uten en eneste gang at møte mine. Smilet var som en kold skygge om munden.

Jeg hadde før hat forretninger med frøken Bertelsen. Hendes stilling som klubvertinde var ikke let, det var altfor mange som glemte at betale hvad de skyldte hende. Hun var én meget flink vertinde, byen vilde nødig av med hende

og nødig ha skandale. Saa kom frøken Bertelsen til mig med opgave over hvad hun hadde til gode, og jeg sørget for at hun fik sit i stilhet.

«Hvad er det idag da?» sa jeg litt kort, for jeg likte ikke frøken Bertelsen.

Hun bøiet sig litt frem og strøk med de lange magre fingrene langs bordkanten. De grønne øinene blev bare som smale striper.

«Det er naa det, hr. sagfører, at jeg trodde det var bedst jeg kom til Dem — i al stilhet — saa vi kunde ordne det i mindelighet.»

«Naa, hvad er det saa —» sa jeg.

«Det er sagførerens bror» — sa hun og saa hurtig op.

«Er det naa Harris igjen,» sa jeg irritert, «det er da saa kort tid siden jeg betalte det han skyldte. Hvor meget er det?»

«Det er ikke noen regning,» hvisket hun, og med en gang var smilet, det paagaaende og det ydmyge som strøket av hende, ansigtet blev blekt og haardt.

«Er det noe alvorlig?» sa jeg urolig.

Frøken Bertelsen saa paa mig, — det farveløse ansigt fortrak sig, hun blev hvit om øinene og munden, og hun tok et haardt tak i skrivebordet.

«Jeg skal ha barn,» sa hun.

Jeg stirret paa hende til øinene hendes tok til at flakke omkring i værelset, og der kom to røde flekker paa det magre kind.

«Er De sikker?» sa jeg.

Hun saa paa mig.

«Ja — paa at det er min bror,» la jeg haardt til.

Det var raat sagt, og hun krøp sammen paa stolen. Men i den stunden tænkte jeg ikke paa hende. Frøken Bertelsen fra klubben var mig en ganske likegyldig person. Andre fik ha medlidenhet med hende. Ikke jeg.

«Det er Deres bror som har bragt mig i ulykke,» sa hun med tynd stemme.

Jeg gav mig til at trave op og ned gulvet som kunde jeg finde en utvei i krokene. Jeg var ikke et øieblik i tvil om at det var sandt, — nu husket jeg Harris's hemmelige natutflugter til klubben. Jeg var ikke moralsk rystet, jeg tænkte frøken Bertelsen greier sig nok, hun er ingen forført uskyldighet. Men skandalen — den vilde jeg undgaa, og frøken Bertelsen var vist ikke saa svært ræd for skandalen, allermindst ræd for at true med den. Nu skulde Harris ha ro, tænkte jeg, komme sig, reise sig, og jeg saa ham straks i strid med en forarget by.

«Ser De, frøken Bertelsen,» sa jeg og satte mig, «dette maa ikke komme ut. Ingen maa vite det. Saa skal jeg nok ordne det paa bedste maate for Dem.»

Nu saa hun op og smilte — rigtig ondskapsfuldt smilte hun.

«Desværre — det kan nok ikke skjules det, hr. sagfører —» sa hun og gjorde stemmen ynkelig. «Det er nok flere som vet det. Harris er saa uforsigtig.»

Hun kaldte ham ugenert med fornavn, — det krøp i mig. Ja det ved gud — han var uforsigtig. Imorgen visste kanske hele byen det.

I det samme slog Harris døren op paa vid væg og ropte ind:

«Middag for den flittige!»

Han stod i døren og saa frøken Bertelsen. Han skjønte alt med en gang. Hun hadde reist sig, og de to stod og saa paa hverandre. Jeg maa si det var et ømt elskende par. Hun støttet sig med den ene haand mot mit skrivebord, den anden hadde hun sat i siden, slik stod hun og stirret saa inderlig hadefuldt paa ham. Og nu var hun bare en rigtig raa og fræk klubvertinde som visste hvilke farlige kort hun sat inde med.

Jeg tænker Harris saa hvor farlig hun var, for han lukket døren forsigtig bak sig. Han kom langsomt nærmere. Hun slap ham ikke med sit onde grønne blik. Hun var som en kat færdig til at fare i ansigtet paa ham.

Harris slængte sig i sofaen og med en overlegenhet som var noksaa paatat, sa han:

«Hvad har damen fortalt?»

Jeg satte ham ind i situationen med saa fredelige ord som mulig og tilføiet forsigtig at saavidt jeg forstod frøken Bertelsen, var der flere som kjendte til forholdet.

Harris sprat op og for bort til hende.

«Det er likt dig,» sa han knurrende, «sa jeg ikke du skulde holde mund. Din djævel av et fruentimmer — hvad vilde jeg op i din skitne seng for.»

Hun lo kort og stygt.

«Ja, jeg bad dig ikke.»

«Saa det gjorde du ikke! Hang du ikke efter mig — kveld efter kveld —»

«Og du kom, og du kom,» lo hun.

Jo — det var virkelig et ømt elskende par.

Jeg fik dem til ro — hver i sit hjørne av værelset. Jeg lot dem forstaa at det var grænser for de scener jeg ønsket at overvære. Jeg var villig til at ordne saken saa godt det lot sig gjøre. Men jeg ønsket ingen indvielse i søte hemmeligheter.

Frøken Bertelsen lot straks ydmyg. Hun sukket og sa hun hadde det vondt. Jeg svarte at det var mig likegyldig. Jeg snakket saa tørt som mulig om hvad det var at gjøre. Harris sat og knurret. Frøken Bertelsen var aapen og ublu i sit pengeforlangende. Hun forlangte ugenert en større pengesum for at tie stille, reise bort og selv sørge for barnet. Da vi kom til pengespørsmaalet, blev Harris generøs, — det faldt ham ikke ind at han nogensinde skulde betale. Men frøken Bertelsen var klok, hun forlangte garantier, og jeg har hele mit liv faat føle at hun fik dem.

Til avslutning fik vi igjen en liten øm scene. Da alt var ordnet og sat skriftlig op, reiste frøken Bertelsen sig og sa med rigtig søt stemme:

«Blir det en gut faar jeg vel lov til at kalde ham Harris?»

Min bror gjorde et kjæmpesprang fra sin krok og langet en næve efter hende. Han vilde ha slaat hende fordærvet om han hadde truffet. Hun stod urokkelig og saa paa ham. Hun var ikke det mindste ræd, det bare dirret litt i øielaakkene.

Det er ikke nødvendig at en mand finder sig i alt — i sit eget hus. Ikke engang av sin bror, tror jeg. Jeg sa til Harris at holdt han sig ikke i ro, fik han forlate mit hus. Og frøken Bertelsen viste jeg ugenert døren.

Harris saa forbitret paa mig og gik sin vei.

Mange dager efter syntes jeg det luktet vondt av mit kontor.

Vi spiste til middag. Først Harris. Da han var gaat op paa sit værelse, gik jeg ind for at spise.

Da jeg hadde spist, tændte jeg mig en cigar og satte mig ut paa verandaen for at tænke over saken. Det var varm og smuk sommer. Jeg følte mig ækkel, latterlig, lei og kjed av al ting.

Saa var Harris der inde i stuen.

«Jeg reiser ikveld,» ropte han ut.

Jeg svarte ikke noget.

Han kom frem i døren.

«Jeg vil bort fra dette forbandede rotterede. Jeg vil bort fra dig og din lumpne dyd. Naa vet jeg hvad det er, som har manglet mig hele tiden hernede. Luft! Jeg forgaar, — jeg faar ikke fyldt lungene mine.»

Og med et smil og et grin la han til:

«Jeg fordummes i dit selskap, kjære bror.»

Samme kveld reiste han. Jeg fulgte ham ikke til bryggen.

Da han var reist, endnu samme kveld, flyttet jeg mine bøker og mit blækhus tilbake paa sin gamle plads. Jeg satte mig i min gamle stol ved

verandadøren, røkte min cigar og saa utover den glidende elv. Det var ganske stille i huset — — —

Det puslet i buskene i haven. En fugl flyttet sig. Den gav sig til at fløite — de samme smaa toner om igjen og om igjen. Elvestrømmen suget og surlet langs bryggen — —

Jeg sank sammen i stolen og nød stilheten. Kjendte hvor den omfavnet mig, trængte ind i mig, det var saa søtt, saa bittert søtt igjen at være alene — —

— Tidlig næste morgen kom Johan styrtende op paa kontoret: Hvad var det han hørte i byen? Hvad var det som var hændt? Hvor var Harris?

Da han hørte Harris var reist, skrek han op — jeg var da et fæhode som ikke i tide hadde faat dysset saken ned. Saa jeg da ingen ting?

Johans tone mindet mig litt for meget om Harris, og jeg følte mig kaldet til at si ham et par sandheter. Jeg fortalte ham — stille og venlig tror jeg — at han var en nar, og at han hadde været Harris en daarlig ven. Naar det var lykkes saa slet at bringe Harris paa fote igjen, var det ikke mindst hans, Johans skyld. Jeg vilde ikke engang spørre ham om han hadde været mig en god ven.

Johan saa paa mig med store øine. Det seg over ham av skamfuldhet og mismod, mens han hørte paa mig. Da jeg var færdig, nærmet han sig og rørte litt ved min haand.

«Jeg har vist ikke været som jeg skulde,» sa han, «jeg blir likesom fortrollet — aa jo, det har været galt. Du gamle — du er ikke langsint —?»

Saa hadde han jo mit hjerte igjen.

Jeg gik min tur før middag, og jeg traf folk som spurte og smilte, og folk som bare smilte. Jeg lot dem smile og spørre — —

Naa var Harris igjen paa vei ut til den store verden — der hvor han hørte hjemme, og hvor han skulde faa — luft nok. Han var ikke borte fra mig, før mit hjerte var fyldt av ham, av ømhet, bekymring, av en længsel som ikke ønsket ham tilbake.

Da jeg kom nedover gaten til broen, saa jeg Elsbeth. Hun kom fra skolen. Hun dukket sig og bøiet ind en sidegate, hun flygtet for mig.

Jeg gjorde intet, slet intet for at ta hende igjen.

Nogen dager efter fik Johan et brev fra Harris, det var nogen saker han hadde glemt, og desuten trængte han penge. Om Johan vilde skrive paa.

Jeg sendte baade sakene og pengene og følte mig krænket og ydmyget.

Samme høst forlot jeg byen.

Hvor var de ikke stille de aar jeg levet som konstituert foged i den ensomme vestlandsbygd hvor jeg før hadde været fuldmægtig. Lange, lange aar som allikevel gik saa fort. Jeg gik ind i den stilheten som en endnu ung mand og kom ut av den og merket at ungdommen var forbi. Den var blit borte i stilheten.

Fogedgaarden laa ensomt langt fra selve bygden. Jeg saa ikke engang landeveien fra den. Luften var fyldt av duren fra den tunge foss nær ved. Min nærmeste nabo bodde paa den vesle gaarden paa den anden side elven. Om kvelden kunde jeg staa længe og fortapt og stirre over mot det matte røde lys derborte. — Fogedgaarden var stor, de mange værelser tomme. Bare tre mennesker var vi som bodde i selve hovedbygningen, jeg selv, kontorist Hafstad og gamle Ellen som styrte huset for mig.

Der var dager og atter dager da der ikke blev talt et ord mellem os tre mennesker ut over det aller nødvendigste. Vi likte det alle tre bedst slik. Kontoristen, ungkar som jeg selv, var liten og blek, omkring de femti, født i bygden og li-

denskabelig henfalden til taushet. Han svarte ikke engang naar jeg snakket til ham, — bare nikket eller rystet paa hodet. Gamle Ellen var taus av tungsindighet. Hun elsket Hafstad, hun var 10 aar ældre end ham og hendes kjærlighet røbet sig bare i suk og god mat. Jeg er sikker paa levemaaten paa fogedgaarden var mere indrettet efter Hafstads smak end efter min. Heldigvis for mig hadde Hafstad sans for god mat.

Om kveldene gik jeg alene i de to store værelser som var mine. Jeg pleiet at drive frem og tilbake, — fra arbeidsbordet i det ene værelse ind i det andet og bort til vinduet, der hvor jeg kunde se over til det røde lys paa den anden side elven — det eneste tegn paa liv utenfor huset. Naar jeg drev slik, kunde jeg av og til stanse paa gulvet og lytte. Stilheten — fyldt av sus fra elv og foss — — og av regn, ukevis regn — videt sig ut og blev uten grænser. Jeg stod urørlig der jeg stod. Og i stilheten lyttet jeg til noget inde i mig selv, — noget som sank derinde, — dagene, aarene som svandt og blev borte — — —

— — —

Jeg fandt mig vel i stilheten. Arbeidet tok dagen, bøker og mit forfatterskap kveldene og halvparten av de stille nætter. Stundom kunde jeg længes efter byen der sørpaa, efter det gamle lave hus, efter elven og den hvite buede strand langs havet, efter de blide og bløte linjer. Men her var ro og fred, en fjernhet fra mennesker som ikke var en flugt, ikke en sky gjemmen sig bort, men en selvfølgelighet, likesom stilheten.

Den eneste avbrytelse i det stille liv bragte bokpakkerne fra byen. Her i ensomheten fik jeg en farlig lidenskap for bøker. Naar posten bragte de tunge pakker, kunde jeg gaa hele dagen og glæ mig til kvelden; da skulde jeg faa aapne dem i ro og fred. Naar saa de andre var gaat til sit, satte jeg mig i min gode stol, aapnet pakken langsomt og med ømhet, tok bøkerne ut, en efter en, saa paa dem, kjælte for dem, suget ind den friske lugt av tryksværte, tittet litt i en og anden og nød det første lette indtryk. Det ga samme fine rus som god vin.

Saa var det en dag — da hadde jeg alt været flere aar vesterpaa —, at der kom en bok med posten, en enkelt en. Da kvelden kom, aapnet jeg pakken, det var en bok av Harris om moderne literatur. Og paa smudsbladet stod trykt: Tilegnet min bror og barndomsven Emil Hedel.

Det tok om mit hjerte, jeg kjendte det svi i mine øine. Han hadde tilegnet mig en bok, han hadde tænkt paa mig, følt noget for mig da han skrev den. Og mens jeg bladet i boken og fløi over de første par sider, skjønte jeg det: det var i denne boken saa megen dulgt hjemlængsel, det vrimlet av ting vi hadde talt sammen om, læst sammen, moret os over sammen — — —

Jeg kunde ikke sitte stille. Med boken mellem mine hænder drev jeg op og ned gulvet, ut og ind i de store stuer. Og stemmer fra boken fyldte stilheten, de hvisket, husker du — — husker du —?

Min bror — min bror — som jeg var kommet saa langt bort fra . . .

I lange tider hadde jeg intet hørt fra ham. Vi skrev ikke til hverandre. Alt jeg visste om ham, var hvad jeg kunde læse mig til i aviserne. Jeg fik altid tak i det han skrev, og han skrev meget i de aarene, i aviser og i tidsskrifter, godt og daarlig om hverandre, altid litt for fort, jeg ante pengesorger og uro bak det han skrev. Nu hadde han husket mig — tænkt paa mig — efter alle disse aar — —

Samme kveld skrev jeg til ham. Skrev ut av mit hjerte, fyldt av længsel og minder og tak. I den stunden husket jeg bare det gode vi hadde hat sammen. Kanske — kanske kunde der komme aar vi igjen kunde møtes — som brødre og gode venner likesom i gamle dager. Og jeg skrev til ham om alt det gode og gamle — og om engang igjen at møtes.

Det gik nogen dager, flere dager, det blev uker, saa fik jeg brev igjen. Brevet kom med kontorposten om formiddagen, jeg sat i den lange haarde sofa borte ved vinduet, og under læsningen maatte jeg stadig bryte av og se ut. Det var en blek graa høstdag, løvskogen krøp naken og frossen ind mot furuskogen, som stod svart og pustet væte fra sig, og over fjeldet laa der tung skodde. Elven væltet i høstflommen, og over dalen var der et svakt og bløt lys, en graanende dag — —

Hvor jeg kjendte denne dulgte varme under hans tørre brevstil. Litt koldt og nakent skrev han, han takket for mit brev, han hadde det noksaa bra, det var egentlig intet han fortalte. Og

saa en liten vending — en flygtig spøk — det var hans guttehumør, smaabyguttens venskap i det.

Jeg hadde det brevet i sindet alle dagene utover høsten. Slik er han tænkte jeg — trofast i sin hjemlængsel, som aarene gaar vil den bli det sterkeste i ham, han vil seire paa den. I sit arbeide, i sig selv. Han vil komme hjem til slut.

Kanske kan jeg hjælpe ham til lettere at finde hjem, tænkte jeg. Det er med mig han har sine bedste minder der hjemmefra. Alt det onde, det er glemt, jeg kan møte ham igjen som det aldrig hadde været, — kjende hans lange varme og faste haandtryk.

Jeg gik der i ensomheten og fablet fremtiden for os. Vi skulde møtes, vende tilbake til byen vor, det gamle huset skulde vi dele mellem os. Hvor jeg allerede levet dagene dernede. Et helt liv tok jeg paa forskud og glemte ganske jeg hadde prøvet det før.

Da det tok til at bli vaar, blev det saa sterkt i mig at jeg skulde træffe ham igjen og styrke hjemlængselen i ham. Saa længe gik jeg med det i ensomhet at jeg tok til at se et kald i dette, det var mit kald at hjælpe min bror hjem igjen, til ro og styrke.

Den gang burde jeg ha husket paa Elsbeth. Men jeg hadde levet mange vintre i ensomhet mellem bøker.

Saa en vakker vaardag reiste jeg østerpaa.

Det var en mild og graa aprilnat jeg kom med hurtigruten østerover. Vi holdt os utenskjærs, jeg stod paa dækket og saa mot land. Havet gik med lange og jevne dønninger, naadde et skjær, samlet en hvit krans om det, bar videre indover, langt derinde blev det en hvit linje, det var stranden ved byen. Jeg skimtet et lys, et glimt fra et litet fyr, — det var min by. I den milde graa regnluft fløitet det av trækfugl, — trækfugl paa flugt hjemover. De fløi indover mot land, derinde hvor jeg hørte til, eiet et hjem . . .

Og vi dampet forbi . . .

— — —

Vi fik taake i fjorden og kom til Kristiania ut paa morgensiden. Derinde hadde det regnet hele natten, det var graat og koldt. Langsomt gik jeg fra bryggen op Kirkegaten og Karl Johan og følte mig fremmed.

Jeg hadde været saa længe borte fra byen, og den var blit saa meget større, nu hadde jeg ganske den samme følelse som naar en er blit efter sit følge. Jeg stirret paa disse gater som jeg kjendte og ikke kjendte. Jeg møtte ikke et menneske jeg kunde hilse paa, eller som jeg visste

hvem var. Hvor det pludselig var likegyldig og formaalsløst at jeg var kommet hit. Hvad vilde jeg saa egentlig Harris . . .?

I vort fælles forlag fik jeg vite at han var flyttet ut til Nordstrand. Saa maatte jeg vente til der gik et tog. Saa ulikt Harris at flytte til Nordstrand og leke bo paa landet paa den maaten.

Det var en brat bakke op til huset hvor han bodde i. En hvitmalet styg villa mellem nogen røkskadde furutrær. Jeg kunde ikke faa grinden op og hadde nær snudd bare av den grund. For pokker ogsaa, at jeg ikke hadde holdt mig i ro.

En pike med falske krøller og hvit kappe — det kunde da ikke være Harris's pike? — svarte, jo da, Harris Hedel bodde her, og viste mig ind i en stue. Der stod intet av det Harris eiet før. Det var tunge moderne møbler, elegante var de vist, ikke egentlig smakløse heller, men utrivelige, ikke til at bo med . . . Saa blev døren til sideværelset aapnet med et ryk som jeg vel kjendte, og Harris stod i døren, stak haken frem, rettet paa brillerne og saa paa mig.

Vi stirret begge to, det var som tok vi maal av hverandre. Vi tænkte vel, møtes vi som venner, hvad har du forandret dig til, vil du mig noget . . .

Harris var blit svært skallet, det var bare dusker av svart haar igjen ved ørene og i nakken. Panden virket endnu mægtigere end før. Det var et nervøst blink i øinene, og han var indfalden om næsen, og det var noget rødt farlig om kindbenene og den magre mund.

«Hvad fanden gjør du her,» han lo med sin korte skrattende latter og ga mig haanden, det var altid det samme lange faste haandtryk. «Du ser ut som var du avsat fra dit embede,» han lo igjen og gik bort til vinduet og saa ut.

«Jeg hadde et og andet at gjøre her østerpaa,» sa jeg, «saa vilde jeg da søke dig op.»

«Naturligvis,» sa han likegyldig, — «kom ind til mig selv.»

«Det er ikke dit — dette?» spurte jeg.

Han rettet paa brillerne og smilte haanlig. «*Her* bor ikke mennesker,» sa han. «Kan du ikke lukte kvinder. Men kom naa.»

Han skjøv mig ind i sideværelset. Jeg var saa forvirret og skjønte ikke noget av det hele. Men her inde — her saa jeg da at Harris bodde. Her stod de gamle tingene han eiet, det var ikke meget, skrivebordet, de par gamle stolene, bøkerne. . . .

«Ja her bor du —,» sa jeg.

Han saa sig om.

«Ja her burde jeg kunne bo. Men nei — jeg holder til i huset — om natten — bare av slet vane. Det er ikke en gang et hus, det er bare et sted hvor en kan staa ved vinduene og se ut og ønske sig langt borte. La os se at komme os ind til byen snarest mulig. Har du noget særlig fore?»

Nei — jeg hadde intet særlig fore. Jeg hadde slet intet formaal med hele min reise, intet som jeg kunde si — der i huset. Vi blev bare sittende og snakke slik i sin almindelighet. Jeg takket for tilegnelsen.

«Ja,» sa han og stak haken frem, «en værdifuld literær egenskap har du, — Emil —, du er en god og fin læser.»

«Arbeider du paa noget nu?»

«Ikke her. Naa kan jeg ikke skrive ved mit eget skrivebord længer. Jeg maa reise til byen for at arbeide.»

Jeg vilde spørre hvorfor, men saa blev døren aapnet. Lydløst, varsomt, saa helt forskjellig fra den raske maaten hvorpaa Harris aapnet en dør. Harris tok fast, med et ryk, naa kommer her nogen sa det. Den som nu tok i døren, haabet vist at faa se et eller andet før de som var inde merket at nogen kom.

«Saa for pokker — kom da ind,» sagde Harris.

Hun som kom ind, lukket døren efter sig, like forsigtig. Det var en høi, fyldig og blond, meget smuk dame. Hun var klædt i en løs, bløt og mørk fløielsdragt, hendes hud var saa hvit, — saa hvit at det altid var som saa en for meget paa den. Hun smilte hele tiden, ikke med øinene, bare med munden.

«Jeg trodde du var alene,» sa hun med en langsom bløt stemme.

«Det er min kone,» sa Harris med en stemme som ga han hende et skjælsord. «Og det er min bror Emil. Og la os faa det skyldt ned med litt whisky og vand.»

Damen som altsaa var min brors kone, kom nærmere og rakte mig en fyldig hvit haand, som hun lot ligge længe i min, ikke av venlighet, men slik var nok hendes vane. Jeg følte mig irriteret,

over haanden som jeg ikke hadde noget at gjøre med, over den megen utfordrende hvithet, over øinene som stadig ikke smilte, men som saa prøvende paa mig. Og over Harris som jeg følte stod og smilte haansk til mig, — jeg fik inderlig lyst til at si tak for mig og gaa.

«De visste kanske ikke at vi var gift,» sa damen. «Tænk — jeg tror ikke Harris har skrevet det.»

«Har jeg ikke skrevet det, Emil?» skrattet Harris, «det er svært saa en kan forsømme de vigtigste ting. Og jeg har alt været gift en evighet. Medgift har jeg ogsaa faat, ser du. Det er min kones alt sammen, stolene og bordene, villaen og dobbeltsengen.»

«Nei jeg visste ingen ting,» sa jeg. «Det var da en — overraskelse.»

«Ja tak — ønsk os naa bare ikke til lykke, — det er ikke saa nødvendig at dække over heller.»

«Skal vi ikke drikke et glas vin,» fruens mund smilte til os begge.

«Jeg bad om pjolter.» Harris holdt paa at lægge sine papirer i en mappe. «Men drik naa dere naar jeg er dradd min vei. Det er jo din vin — Stefani. Saa drikker jeg min egen pjolter i byen.»

«Men idag reiser du da ikke til byen?» der var en liten ny klang i stemmen. «Nu din bror er kommet? Bli hjemme, saa spiser vi middag sammen — vi tre. Og saa gaar vi i teatret i kveld. Hvad? Og morrer os.»

Harris svarte ikke. Han stod og stoppet snadden sin og saa haanlig paa sin kone.

Hun snudde sig mot mig.

«Har De hørt det er moderne at røke snadde nu — ogsaa i de store byene,» sa hun dannet. «Paa de fineste restauranter i London skal herrerne røke snadde — har jeg hørt fortælle. De ser Harris gjør det. Det gaar da saa godt an?»

«Og det er blit moderne at gaa med bukser med knær i. Slik som jeg. Hvad? Og med tiaars gammel hat og skjæve sko. Eller kanske — det er kunstnerisk? Hvad?» Harris lo forbitret. «Vil du træffe mig oftere, saa søk mig i byen,» snudde han sig til mig. «Her kan du ikke træffe mig. Det var bare fordi jeg var fuld igaar at du traf mig her idag.»

Fru Stefani stod med de hvite hænder klemt mot hinanden, hun smilte med den store røde mund, og øinene var bleke.

«Uf som du snakker,» sa hun.

Harris var alt ute i gangen.

«Jeg følger med dig,» sa jeg.

«Kunde De ikke bli her hos mig,» sa hun og var liten og bønlig i stemmen. «Jeg har ikke truffet nogen før av Harris's slegt. Og jeg er altid saa alene. Faar jeg kalde Dem svoger?»

«Bli du, Emil,» ropte Harris ind. — «Saa faar du alle forklaringene, — og du er slik du skal ha forklaringer. Vite hvordan det er gaat for sig. Godmorgen med dere. — Hyggelig formiddag.»

Vi stod i stuen og lyttet efter ham. Hun gjorde et forsøk paa at late som hun vinket til ham, da

han gik forbi ute paa veien. Det var et spændt, fortapt uttryk i hendes ansigt. Saa sukket hun og satte sig langsomt dovent-træt tilrette i en lav, stor stol.

«Sæt Dem — er De snild,» sa hun. «Saa De visste ikke engang at Harris var gift. Jo — vi har været gift i tre maaneder alt. Hvetebrødsdagene altsaa. Jeg er enke — De skjønner, — jeg har været gift engang før.»

Hun sat med de hvite hænderne foldet i fanget og saa spændt paa mig, — som ventet hun jeg skulde gi hende løsningen til en hemmelighe eller en vanskelig gaate.

«De sier ikke noget,» sa hun.

«Kjære svigerinde —,» sa jeg, «oprigtig talt — hvad vil De jeg skal si. Jeg er ute og leter efter min bror og finder ham pludselig gift —»

«Min første mand var en ordensmand,» sa hun og saa forbi mig og ut. «Alt det De ser her er efter ham. Jeg har pudset det op, saa det skulde da være godt nok. Villaen her bygget ogsaa min første mand. Stakkar — han fik bare bo her ute et aar — *han* var glad i den kan De tro. Harris sier naturligvis den er styg. Jo da — Harris kom og besøkte mig — vi hadde noen fælles venner. Dengang — ja — da var villaen nydelig, — stolene var gode at sitte i — og altid var her god mat og drikke, sa han, — alt var saa udmerket, jeg ogsaa, — Harris gik omkring og sa alt det peneste han visste. For ingen, — det sier alle, — er saa fin og ridderlig mot damene som han. Naar en bare ikke er gift med ham saa. For da —.»

«De første maanedene av et egteskap er ofte saa vanskelige,» sa jeg og syntes ikke det var videre klokt sagt.

Hun smilte ogsaa.

«De har ikke været gift, De, — jeg saa det straks, — det er ikke noget av egtemanden over Dem. Jeg har altsaa prøvet det en gang før jeg da, ser De. Og første gangen var hvetebrødsdagene noksaa søte. Min første mand var en ordensmand. Men det blev allikevel i længden litt kjedelig.»

«Det kjedelige er ikke Harris's sak,» sa jeg og følte mig inderlig uvel.

«Nei — det ved Gud,» sa hun langt. «Han byr da paa avveksling. De er ikke lik ham, De ser saa søt ut.» Hun la hodet paa skakke og saa paa mig, og øinene fik den samme hvite glans som huden. «Er det ikke frygtelig naar en mand faar en dame i sin magt, saa hun tror han er fin og pen og snild, — jo det er frygtelig.»

Hun bøiet sig frem mot mig, like bort til mig, jeg hadde hendes hvite ansigt og fyldige bryst helt ind paa mig.

«Han slaar,» hvisket hun. «De tror det ikke? Vil De se?» Hun hegtet kjolen op i nakken og halte den ned over skuldren og det øverste av brystet. «Se her. Like over nøklebenet. Ser De de to blaa merkene? Der slog han sidst. Jeg kunde faa ham dømt til skilsmisse om jeg vilde. Som koneplager. Dømt forstaar De. For jeg har mange slike blaa merker. Ja, dømt. ja. Fra møblerne, vinen og villaen og det hele. Saa kunde han

sitte der med sin gjæld, — for jeg vil ikke betale hans gjæld, skjønner De. Jeg har da særeie.»

Jeg stirret paa de smaa blaa merkene efter min brors næve, og jeg tænkte slagene var godt anbragte og med god kraft, naar de kunde sætte saa tydelige merker i det bløte kjøt.

«Ja, De synes kanske ikke det er saa frygtelig, De,» sa hun, «De som er hans bror.»

«Jo visst synes jeg det er — frygtelig,» sa jeg og reiste mig. «Bare jeg kunde skjønne hvorfor De giftet Dem med ham.»

«Hm,» sa hun og myset med øinene, «vi kvinder er ofte svake for styrken.»

«Ja, herregud, det skjønner jeg nok,» sa jeg og forstod pludselig at mot hende maatte en bli raa og brutal. «Men derfor var det da ikke nødvendig at dere giftet dere. Det er da saa besværlig.»

Hun spærret øinene op.

«Nei hør De,» sa hun koket. «Fy skamme Dem, —, De er søt De, tror De jeg er slik, De. Nei — naa maa De ikke gaa fra mig,» hun tok min haand og bad med alvor: «Hele dagen sitter jeg alene. Harris er altid i byen, og saa sitter jeg her. Og er ræd for hvordan han er naar han kommer tilbake. Mine gamle venner kommer her aldrig mere, for skinsyk er han ogsaa,» det var triumf i hendes stemme. «Kan ikke De bli, vi skal ha det saa hyggelig, jeg kan være snild, det sier alle.»

Tak — jeg vilde gaa.

«Ja naturligvis,» sa hun og trak paa skuldrene, «De er hans bror, De holder naturligvis med ham.»

«Nei tak,» sa jeg, «jeg ønsker ikke at holde med nogen av dere, jeg ønsker bare at være utenfor.»

Hun saa paa mig, prøvende, med sammenknepne øine.

«Jeg har glemt at hegte kjolen min,» sa hun og hegtet den langsomt igjen, mens hun hele tiden saa paa mig. «Jeg vil ikke be Dem hjælpe mig. En anden kanske. Ikke Dem. De er ikke min ven — De kan gaa.»

Og jeg gik. Da jeg i svingen saa mig tilbake, stod hun i vinduet — hun ogsaa — og saa ut over fjorden. — —

— — Jeg reiste til byen og tænkte: skal du la være at søke op Harris? Og saa gik jeg like op til den kafé hvor jeg visste han holdt til. Han sat ved et bord borte ved vinduet og skrev. Whisky og selters stod paa bordet.

Jeg satte mig ned hos ham og fik mig en whisky og selters jeg ogsaa, for jeg syntes sandelig jeg trængte litt at kvikke mig paa. Da jeg var kommet til ro, saa Harris op og lo.

«Du fik snart nok,» sa han. «Det gjorde jeg ogsaa.»

«Fa'n vet hvad det er i slikt et kvindfolk,» sa han med et ryk. «Hun sier ikke noe. Men hun gaar omkring paa lur: det er *min* stol, det er *min* sofa, det er *min* mat, gaar hun omkring og tier. Vet du — vi har de samme egtesengene som hun og hendes første mand. Det er *vore* senger, sier hun, og tænker paa sin første mand. Hadde *han* endda levet — for det er utro hun kan være, ikke noe andet.»

Han rykket nærmere.

«Det er et helvede at være gift — slik hver dag. Vite at der sitter en der — der – hjemme — og venter og har krav, hvad? Som ser paa en med øine som sier, naa er det sengetid, akkurat som en skal til at arbeide. Fy til rakkeren,» han viftet i luften med sine store hænder.

«Nei jeg maa løs igjen, før jeg er helt ødelagt. Jeg kan taale alt, — alkohol — det vil si, jeg kan ikke taale at leve uten alkohol. Men jeg kan ikke taale at ha en kone.»

«Harris,» sa jeg, «faa dette overstaat, det er for ækelt. Faa slutt paa det og hør naa litt paa mig. Jeg har en plan, sandt at si har jeg fundet paa det i min ensomhet, og det er derfor jeg er kommet hit.»

Han saa opmerksomt paa mig og skjøv haken interessert frem.

«Kom med det, Emil. Har du fundet paa noe du da, stakkar. Bare det ikke er for naivt.»

«Jo — det er litt naivt,» sa jeg, «men derfor kan det være rigtig nok.»

Saa fortalte jeg ham hvad jeg hadde tænkt ut. At vi begge skulde flytte hjem til det gamle huset, bo hver for os, ikke blande os for meget sammen, leve i ro, arbeide i ro. Jeg sa det saa indtrængende jeg kunde, jeg trodde ikke selv saa meget paa det fra først av, men efterhvert som jeg snakket, saa jeg det bevæget ham, grep ham.

Da jeg var færdig, sat han en stund og sna ut paa gaten. Saa la han sin haand paa min og sa:

«Emil — du er en god sjæl. Men — jeg tror ikke det vilde gaa. Se ut paa gaten — se alle menneskene — det er min strøm, min elv, den jeg maa lytte til. Hør stemmerne, larmen, uroen i luften, — det er det bølgeslag jeg naa er vant til. Og her ved marmorbordet — her har jeg min ensomhet. Skjønner du, dette kolde bordet som ikke eies av noen, som slites op av tilfældigheter, det er min — noksaa dyrekjøpte — ensomhet. Jeg er bange jeg ikke kan forlate den. Jeg kunde nok tænke mig at jeg faldt for fristelsen og reiste med dig — engang, — men ikke endnu, — og jeg tror ikke det vilde gaa. Vi to, i samme hus, dernede i smaabyen, — tror du ikke det vilde bli et slags egteskap det ogsaa? Og egteskapet er naa engang ikke min chance. Jeg har opgit det hjemlige, jeg har opgit dig ogsaa, jeg har opgit dig for længe siden Emil. Derfor er jeg tat til at holde av dig, dyrke dig, som jeg dyrker elven, huset, haven og sjøen, alt det dernede, som minder, som alt det jeg har faat paa avstand.»

Han tok sit glas og drak ut og la til:

«Skriv det paa min kredit-side: Jeg var ærlig, og jeg kom ikke.»

Saa snakket vi ikke mere om det. Han var ærlig i den stunden, han saa det alt sammen igjennem, sandere og klarere end jeg. Og jeg *har* skrevet det paa hans kredit-side. Bare han ikke selv siden hadde slaat hele regnskapet overende. Skjønt — jeg har jo ikke noget med at gjøre hans regnskap op.

Vi spiste middag sammen og var sammen den dagen og flere dager siden. Vi hadde det meget hyggelig. Vi pratet som to gode venner, ikke altfor intimt, slik som to mandfolk med fælles interesser snakker sammen. Da jeg sa farvel til ham, stod der ingen onde ord mellem os.

Men før jeg reiste fra byen, skulde jeg møte en gammel bekjendt.

Jeg hadde tat farvel med Harris, som skulde en tur til Stockholm, og drev omkring i gatene en kveld som butikkene holdt paa at lukke. Det var i luften en brytning av blankt vaarlys og hvit gatelys, poplene pekte svartblaa mot himmelen, og det var fuldt av mennesker, stadig nye ansigter som skiftet forbi mig. Jeg var tat til at føle mig hjemme i byen igjen, jeg trivtes blandt alle de fremmede mennesker, gled ind som en av dem i flokken, og vaarlyset, poplene, menneskene tændte en knitrende uro i blodet, vakte reiselyst og fik mig til at grøsse naar jeg tænkte paa min ensomme vestlandsbygd.

Og som jeg skraadde over en av gatene som krydset Karl-Johan, støtte jeg like paa Elsbeth. Jeg tok hende om armene og stanste hende, hun snudde et hvitt ansigt mot mig og snappet efter veiret, saa blev det et blekt forundret smil, «— nei, nei — er det virkelig dig, Emil,» sa hun.

Hun var klædt i en mørkegrøn slitt kaape og hadde en liten rar hat paa hodet. Jeg la merke til dragten før jeg saa ansigtet, den var saa altfor beskeden. Ansigtet var blekt og magert, ydmyget, bare øinene var de gamle, sværmeriske og hvitblaa i blikket.

Jeg tok hende under armen og drog hende med mig over til Studenterlunden, og imens spurte jeg hende hvad i al verdens navn hun gjorde her i byen.

«Jeg er her altid naa,» sa hun. «Har du truffet Harris, — har ikke han —?»

Nei, Harris hadde ikke sagt mig noget.

«Nei, naturligvis, — hvad betyr det for ham, — jeg har heller ikke set ham paa længe,» øinene stod pludselig fulde av taarer.

«Han har ogsaa giftet sig. Det gaar saa daarlig sier alle. Det sa jeg paa forhaand — bare jeg hadde set hende.»

«Du vet Harris har det ikke med at skjønne sig paa kvinder —»

«Nei —» sa hun langsomt. «Da han hadde truffet hende første gangen, sa han til mig: hun er saa stolt og fin, — og saa tænke sig hende.»

Elsbeth strøk sig over øinene.

«Siden han giftet sig har jeg ikke set ham. Jo — set ham — ofte — slik paa avstand. Men han vil ikke møte mig, — nu naar jeg ikke arbeider for ham.»

«Arbeider du for ham — men kjære Elsbeth —»

«Ja, jeg arbeidet for ham. Aa saa meget,» sa hun med et stort blik. «Jeg skrev av for ham. Oversatte for ham ogsaa. Han kom op til mig, — sat ofte længe hos mig og forklarte mig hvad det var han vilde jeg skulde gjøre for ham. Ja, jeg vet nok folk snakket. Vet du — de derhjemme — min søster Terese og hendes mand — de vil ikke længer ha noe med mig at gjøre. Aa jo, det er ikke saa rart. Sent en kveld kom han op til mig og var saa ulykkelig, det var noe med spil og slikt noe, saa vilde han skyte sig, det var saa forfærdelig. Han laa paa sofaen hele natten, og jeg snakket med ham til han blev rolig — akkurat som et barn. Han skjøt sig slet ikke —,» hun lo blekt, «noen dager efter blev jeg naturligvis sagt op. Ja, du maa ikke tro at jeg beklager mig, du skjønner det er bare det at da er det ikke saa rart om de derhjemme —. Og saa var det det at han ikke hadde nævnt mig — —»

«Stakkars Elsbeth —»

«Nei — aa nei, si ikke det. Du vet ikke hvor vidunderlig det er at kunne ofre litt for ham. Jeg vet hvordan han er, han har sine store feil, jeg vet det, men jeg er den eneste som virkelig kjender ham. Jeg kjender barnet i ham — og for det barnet ofrer jeg mig — glad — til døden.»

Og hun saa storøiet op mot den blanke kveldshimmel.

«Men naa har han glemt dig?» spurte jeg.

«Nei ikke glemt, det er jeg sikker paa. Men naa er det den anden, — hun skal være saa skinsyk. Og saa tror jeg han skammer sig — fordi jeg sa det til ham paa forhaand, hvordan det vilde gaa. Stakkar — han har det vist saa vondt.»

«Det er ikke sikkert den anden heller har det saa godt,» sa jeg.

«Ja — hvad gjør det. Hun har narret ham, for han er som et barn. For en uke siden møtte jeg ham paa gaten, saa hilste han paa mig, akkurat som paa en fremmed, og gik forbi. Det har været slik stundom før ogsaa. Men det har aldrig varet længe. For han trænger mig. Enten han er ulykkelig, eller det er arbeide — til mig kommer han tilslut. Det er ingen som er slik en god kammerat som jeg, sier han.»

Og som hun pludselig fik en mistanke, saa hun mig ret i øinene.

«Jeg har aldrig været andet end god kammerat. Det andet var umulig.»

Herregud, det visste jeg saa vel, naturligvis. Jeg saa om det var noget i hendes øine av haab eller forventning om noget mere, men de var like sværmerisk uberørte som altid.

«Naturligvis,» sa jeg, «jeg kjender dig jo.» Og jeg foreslog hende at hun skulde bli med mig naa — sidste kveld jeg var i byen. Harris er reist til Stockholm, fortalte jeg.

«Til Stockholm,» sa hun og saa ut som regnte hun efter naar næste tog til Sverige gik. «Du

skal se det kommer til at live ham op, saa han tar fat paa at arbeide igjen. Saa kommer han til mig. Til Stockholm — han pleier aldrig at holde ut mere end 8 dager i Stockholm.»

«Han sa han vilde være der i 14 dager.»

«Nei, —» svarte hun og rystet egensindig paa hodet. «Han blir der aldrig mere end 8 dager. Den skarpe blæsten fra Mälaren — og saa punchen — nei, han er tilbake om 8 dager.»

Jeg kunde gjerne ha git mig til at le, hadde jeg ikke syntes det var saa sørgmodig alt sammen. Men med mig vilde hun ikke gaa.

«Nei — ser du — jeg gir privattimer om kveldene. Jeg kan ikke klare mig uten. Jeg kan ikke ta noen fast post, — for naar Harris kommer maa alt andet lægges til side.»

«Betaler han dig kanske ikke engang?»

«Betaler —», hun saa vredt paa mig. «Et forhold som det mellem Harris og mig — og saa betaling. At du kan spørre slik.»

«Aa nei — du laaner ham vel snarere penger,» sa jeg ubarmhjertig.

«Saa er det vel i allefald ikke noe som du skal vite noe om,» sa hun avvisende.

«Nei, det har du ret i,» sa jeg flau.

«Naa maa jeg hjem,» sa hun, hun speidet omkring, det var vist en vane. «Saa du likte hende ikke du heller,» la hun pludselig til, jeg hadde ikke sagt et ord om Harris's kone. «Din dom har jeg altid sat svært pris paa. Jeg har stor synd paa mig for din skyld, Emil, aa jo,

hver dag tænker jeg paa det, det er det tyngste jeg har at bære. Men jeg vet du tilgir mig — for hans skyld.»

«Ja — kjære Elsbeth — jeg — tilgir dig som du sier — om ikke netop for hans skyld. Vær bare ikke bekymret for mig.»

«Aa — aa,» sa hun langt og litt overmodig. Mit knuste hjerte hørte nok med i arrangementet. «Jeg har lært mig til at se litt dypere end folk flest. Litt længere end til klærne — jo, jo, Emil.»

Saa tok hun min haand i begge sine.

«Naa maa jeg gaa. Lev vel — Emil. Det er min sporvogn. Farvel — og lev inderlig vel om vi ikke mere sees.»

Hun dukket sig og smat ind i folkemængden, og farveløs, utslitt og fattig klædt blev hun hurtig borte blandt de mange.

Saa gik jeg langsomt hjemover for at pakke. Men jeg skulde ha endnu et møte den kvelden. Paa mit hotel sat min gamle studiekamerat, byraachef Berentsen og ventet paa mig. Han fortalte mig at der skulde bli politimester sørpaa med bopæl i min fødeby. Jeg var godt anseet i centraladministrationen, sa han og kjendt i distriktet, søkte jeg, saa vilde jeg faa stillingen.

Saa blev jeg nok en dag og skrev min ansøkning. Og en ukes tid efter at jeg var kommet vesterpaa igjen, fik jeg brev om at jeg var utnævnt. Kort efter fik jeg telegram fra

Harris — fra Kristiania, saa Elsbeth hadde nok hat ret i de 8 dagene og punchen. — Han telegraferte:

«Hilsen fra en som aldrig kommer.»

Saa han var naa endnu ikke helt fri for sentimentalitet han heller.

Saa sat jeg da som politimester i min hjemby. Jeg flyttet ind igjen i min gamle gaard efter grundig at ha luftet ut de fremmede som hadde bodd til leie der. I de samme kontorer hvor jeg før hadde drevet min sagførerforretning, der sat jeg naa som politimester. Hver onsdag eftermiddag gik jeg med en stor mappe under armen gjennem byens gater som dens magistrat for at delta i forhandlingerne om byens ve og vel. Jeg var igjen fastboende i den vesle byen, en av dens borgere, og jeg hilste de kjendte ansigter og tænkte ved mig selv, saa gammel er du altsaa ogsaa blit. Av og til nikket en ung pike til mig, eller en ung slyngel hilste mig overlegent, og med en viss gysen gik det saa op for mig, at nu var altsaa disse barnene vokset op til unge mennesker.

Ellers var byen uforandret. Gatene hadde de samme urimelige knæk og fremspring, der var ingen nye hus opført, og de samme kommunale spørsmaal om ny vandledning og ny bro beskjæftiget byen nu som før. Det var bare det pussige at jeg skulde være med paa at løse disse

spørsmaal. Naar byens avis nu klaget over den elendige belysning paa fiskebryggen eller over den benknækkende brolægning foran apoteket, saa var bare forskjellen den, at det var ikke længer jeg som skrev i avisen og klaget, det var tvertimot mig klagen gik ut over. Anden forandring — hverken ved manglene eller ved forbedringen — har jeg aldrig kunnet opdage.

Med aarene er jeg blit en godt likt magistrat. Byen har opdaget at jeg ikke er farlig, jeg lider ikke av nogen pludselig foretagsomhet. Byens borgere har altid behandlet mig med en viss overbærenhet, fordi jeg ogsaa er en smule skribent, det synes de naa engang er min naragtighet, min svakhet. Det gjør mig litt mindre agtværdig end en magistrat og politimester bør være. Men ogsaa det har byen vænt sig til. Foged Berntsen som var før mig, drak litt, og gamle foged Prahl efterlot sig et litet underskudd. Jeg skriver bøker. Byen er altsaa vant til en smule uregelmæssighet hos sin øvrighet.

I en slik stille liten by falder en snart til ro med dagenes jevne og ensformige gang. Jeg kom til byen samtidig med vaaren, med milde regnfulde nætter og solglimtende dager. Allerede da træerne stod med utsprunget løv var mit liv glidd ind i sit rolige gjænge. Hver formiddag sat jeg paa mit kontor, ved middagstid gik jeg min tur langs stranden og gjennem furruskogen tilbake til byen. Om eftermiddagen var jeg magistrat, før kvelden gik jeg igjen en tur og saa en sving indom klubben. Om kvelden var jeg menneske

og lukket mig inde med mine bøker. Jeg lukket mig bort fra den verden som var dagens, en bitte liten verden, og en større verden, lidenskapernes, ideernes, tankernes verden, hele den verden det skrevne ord fastholder og fortryller var igjen min. — —

Ja, jeg hadde vel engang drømt om et større, et friere liv, en rikere virksomhet, en dristigere deltagelse i tilværelsens kampe. Jeg hadde drømt mig selv større, sterkere, berømt, mit navn baaret viden omkring, drømt mig en betydningsfuldere gjerning end den jeg nu eiet bortgjemt i en liten smaaby. Jeg kunde endnu mange ganger føle den pinefuld nok, motsætningen mellem det som var, og det som var drømt. Men — det som var, det maatte saa være, det var ogsaa godt. Jeg hadde lært at resignere, fordi jeg maatte resignere. Ingen ydre hindringer hadde sat skranker for mig, ingen vanskeligheter stængte veien. Jeg visste nu hvem jeg var. Gud fri mig for at være et unyttigt ørkesløst og klagende menneske fordi jeg trodde jeg var noget mere end jeg var.

Derute i den større verden var der én som hadde vaaget sterkere end jeg, og som var naadd videre frem. Jeg hadde tat farvel med ham, og jeg trodde vore veier aldrig mere skulde krydses. Jeg fulgte ham fjernt fra, med sorg og stolthet og bekymring. Jeg saa ham, nu vi var skilte, som en stor urolig fugl, blodig og forkommen' men allikevel med det mægtige vingeslag som løftet ham høit og førte ham videre end jeg kunde

naa. Han var mit livs stolthet, hvert ord han skrev fik mit hjerte til at banke. Hvad jeg hadde drømt, blev virkelighet hos ham.

— — —

Den første jeg søkte da jeg kom til byen var Johan. Han kom mig imøte med et venskap, som var vi skiltes kvelden før. Han var nok uforandret, men var blit tyngre, hadde ikke sjelden anfald av melankoli, da sat han og stirret frem for sig med sine nøddebrune øine og strævet med tunge tanker hans hjerne ikke kunde klare. Han spillet fløite som før, altid litt falskt, og var fremdeles byens første seiler. Hans økonomi var bekymringsfuld, og jeg opdaget snart at blandt hans mange utestaaende fordringer var ikke de mindst, men ubetinget de mest uerholdelige, som var postert under min brors navn.

Men — jeg maatte ikke røre ved Harris. Jeg tror Johan syntes at naar han hjalp Harris, laante ham penger og skrev paa, gjorde han noget mere end bare at støtte en barndomsven. Det var hans indsats for en stor og betydningsfuld gjerning. Det var hans fløitespil som her naadde frem til noget skjønt. Han fik aldrig tak, og han forlangte det heller aldrig. Det maatte overhodet ikke tales om.

Johan hadde endnu sin gamle seilbaat og seilte like sikkert og like dristig. Han seilte endnu sundet mellem Ramsøerne — der det koker i møtet mellem elv og hav.

Saa hadde Johan en datter, min guddatter, Cecilie, nu var hun 18 aar.

Det var en kveld vi kom hjem fra en seiltur Johan og jeg, hun kom ned til bryggen for at ta imot os. Hun hadde været bortreist om vaaren, og det var første gang jeg saa hende igjen.

Hun var litt for fyldig, sterk av blussende og het ungdom, med et rundt ansigt hvor blodet kom og gik. Munden var stor, deilig og leende, øinene dype og blaa med fugtig glans, og hendes armer var saa runde og myke og rolige, de eiet saa meget sund og lokkende ungdom.

Og mens jeg saa, snakket hun ivei om løst og fast i ugenert by-dialekt, sprang fra det ene til det andet, kaldte mig onkel Emil og pratet som hadde vi været sammen hver dag i de atten aar hun hadde levet.

Jeg sa til mig selv da vi gik op gjennem haven, at jeg for hende maatte være en ældre herre, hendes fars ven, færdig med livet, en mand som aldrig kunde høre hjemme i hendes fantasi, en onkel Emil og intet andet. Pas dig naa, sa jeg og saa efter hendes vuggende og bølgende ungdom, -- livet er ikke til bare for at gjøre dumheter, se dig naa vel for i tide og styr godt unda.

Og jeg *har* styret godt unda, og jeg har ikke gjort dumheter, og jeg har ikke rakt mine dirrende hænder efter en ungdom som flygtet sky og leende, jeg har ikke gjort mig latterlig i løp efter en ung pike som danset foran, altid foran. Jeg har ikke gjort mig til for et barn som onklet mig. Nei, jeg har bare sittet stille i hendes fars stue, og hørt hvor hun fyldte den med lokkende

liv, smil og deilig ungdom. Sved det i mit hjerte, brandt det, var jeg ogsaa ung, likesaa ung som hun, jeg tidde allikevel stille, aa jeg var saa bange for det lattermilde i hendes øine. Var nætterne vaakne lyse sommernætter som lokket til daarskap, saa kunde jeg fortælle mig selv at jeg var graa ved ørene, hadde antydning til maane og var et stuemenneske med mange ungkarsvaner.

Hadde jeg ikke grund til at glæde mig over at min ven hadde slik en smuk liten datter, hadde jeg ikke lov til at fryde mig over en ungdom som blusset ut i sommer?

Og mere var det vel ikke?

Mere var det vel ikke naar vi sat sammen hjemme hos mig, ute paa verandaen, en stille lysblek juninat med duft av syrener og lindeløv, og hun stod stille ved siden av mig, ja pludselig saa stille og eftertænksom og la haanden paa min skulder og hvisket: «Aa — onkel Emil — hvorfor er det saa underlig om sommernætterne, — likesom det endelig maatte hænde noe forunderlig?» Ja — hvorfor var det virkelig saa underlig i sommernætterne, og hvorfor sitret det i mig, i mig stakkars onkel Emil, naar hun rørte ved mig?

Nei — det var intet — slet ingen ting.

Hun kunde staa og se paa mig, og jeg saa i hendes blaa øine om det var den mindste skjælven derinde, den mindste uro. Og jeg kunde ta hendes fyldige haand i min, skulde det ikke være at mærke den mindste banken mot mit

blod, og jeg lot den falde, like rolig og like kjølig-sund som da jeg tok den.

Intet — slet intet at se, slet intet at mærke.

Sommernætter er for vakre til at sove i, de er til at vaake i, til at drive i. Ungdommen sværmer i dem, en ældre herre kan jo spadsere, det er ikke latterlig, ikke anderledes latterlig end det i og for sig er latterlig at spadsere i nætter som er skapt for sværmeri. Men en kan da være søvnløs, og saa gjør det godt at gaa sig en tur. Det er ganske stille i gatene, og det dufter av kaprifolier i en have, det er til at bli fortumlet av. Hvor skal en gaa, ensom langs stranden, hvad har en der at gjøre? Hvorfor saa ikke langs elven, det er naturlig at gaa de veier en ellers gaar, denne fører frem til en gammel vens have. Det er ikke sværmeri at standse op foran et hus og se mot et vindu. Det gir eftertanke, — naturligvis, ikke al eftertanke er søt, det er ogsaa den bitre. Saa glemmer en sig og blir staaende til en er helt belyst av maanen, og der kommer en ung pike i vinduet, og hun roper ned: «Bevare mig vel, onkel Emil, er du ute saa sent, kjære dig, tænk paa natteluften, du faar gigt.» Ja, saa husker jeg paa at jeg har litt gigt, meget litt forresten, og sier at jeg bare gik forbi, godnat barn, sier jeg, og gaar hjem og stænger mig inde og forbander sommeren og ungdommen og de aar som ikke længer er. Og jeg forsikrer mig selv at det er ingen ting, slet ingen ting.

Livet er ikke færdig, det er ikke levet, men

ungdommen blusser langt borte. En er bundet, livet strammer sine baand, en omgang og en gang til, og det smiler saa herlig spodskt, livet. Og selv smiler en med og fortrækker ellers ikke en mine. En mand bærer det uavhjælpelige.

Hun har sin frie gang i huset, snuser omkring paa mit kontor, ser paa mine mange bøker, og jeg fortæller hende om dem, hvad de betyr, og hvad de er værd, jeg blir ivrig, det er mit liv jeg fortæller om. Hun hører paa mig og avbryter, «Gud hvor du er lærd, onkel Emil,» det kjeder hende forfærdelig. Saa tier jeg stille og gir hende konfekt, det er meget bedre end bøker.

Jeg gaar i haven, hun er paa besøk hos mig paa sin fødselsdag, hun blir nitten aar. Alle mine smukkeste, mine dyrebare roser skjærer jeg av til hende og lægger dem i hendes fang. Hun sier tak, du er søt, og glemmer dem allesammen igjen naar hun gaar. Men samme eftermiddag vifter hun gjennem gatene og har i beltet en likegyldig blomst, som hun har faat av en styrmandselev som er dumt forelsket i hende, og som hun bare holder for nar. Hun er nitten, og han er tyve. Saa kan jeg sitte om kvelden og se paa en vase fuld av skjønne og sjeldne roser.

Og sommeren gaar, og det blir høst, og jeg synes aldrig jeg nogensinde før har merket høsten saa sterkt. Ikke bare omkring mig, aldrig før har jeg set den blusse slik i skog og over alle heiene, aldrig før har havet suget saa tungt

om kveldene, og aldrig har stjernehimmelen flammet slik før. Men jeg kjender ogsaa hvor det blusser og flammer og forbrænder i mig selv i lange ensomme vaakenætter, det er høsten, den uigjenkaldelige høst. *Jeg* roper aldrig sommeren tilbake.

Det er uigjenkaldelig høst, jeg vet det ganske rolig. Jeg har allikevel en stolthet, en høstlig klarhet i mit sind, og jeg er glad over at den sidste sommer er løpet hen uten altfor store dumheter, glad over at sommeren er tapt uten at noget er forspilt. Jeg kan rolig si at det er intet, intet alt sammen. — —

— — —

Saa var altsaa høsten inde, blusset av, blaast av, det var november. Det regnte fra morgen til aften og fra aften til morgen. Onkel Emil gik for at besøke sin guddatter i galoscher og med regnfrakke og paraply. Derhjemme hos hende var vi to om at forkjæle hende, to om at føie alle hendes luner, to som fulgte hendes humør og gik paa tæerne naar hun var taus og mismodig, det varte heldigvis ikke saa længe. Hun mishandlet og forsømte os, og naar hun hadde sat sig utover alt vi syntes var rimelig og rigtig og lot os sitte med lange næser, var vi to som hjalp hverandre med at finde undskyldninger.

Det var en brilliant opdragelse.

Hun var hverken særlig klok eller dyp, ikke bedre av hjerte end de aller fleste mennesker i denne ikke altfor gode verden. Hun var ikke

trofast mot nogen længere end det moret hende, og jeg har aldrig set hendé opofre sig for noget menneske. Hun var koket og ikke saa forfærdelig sandfærdig.

Og allikevel — ja hun var saa ubetinget og bare en liten kvinde. Hun var saa deilig at se paa, for det var slik sommer i hende. Jeg kunde være rigtig sint paa hende med mange strenge ord i bakhold, — kom hun mot mig — leende og frisk som en dugget juni-eng, saa glemte jeg alle kloke ord. Hun var saa forunderlig ung, og jeg tænkte livet lærer hende nok, om ikke netop *du* skal være nødt til at vise hende din gammelmodige erfaring. Og det var kanske like klokt som det var dumt tænkt.

Naar Johan og jeg lørdagskveldene seilte ut til Mandflaaskjærene og laa i de lange blanke dønninger og fisket torsk, eller naar vi var naadd ind til skjæret og hadde faat gjort op baal og faat snadden tændt, saa hadde vi jo altid én at snakke om. Johan hadde en rigdom av historier om hende, naive og dumme historier, likegyldige for alle andre end for ham som fortalte og for ham som hørte paa.

Og naar vi saa seilte hjemover, vi to ensomme og naragtige mandfolk, mødte vi ofte i elvemundingen en to-tre baater paa vei indover. Det var ungdommen som kom hjem fra sin tur, det var latter og sang i hver baat. Og saa jeg da en lys kjole jeg kjendte, fik jeg Johan til at gjøre et slag utover igjen, indtil ungdommen var kommet op elven og

vel iland. Saa seg vor baat sig langsomt indover. Og jeg stirret mot byen med de natbleke hus, byen som engang hadde været *min* ungdoms by. Og jeg var glad jeg var ensom, og at der intet menneske var som visste noget om alt det intet som gjorde mit gamle hjerte saart og tungt.

Det var igjen gaat nogen aar — av dem hvorom en tænker hvor blir allikevel aarene av. Saa var det en dag, kort over nytaar, at jeg fik et telegram fra Harris, — han hadde det altid med at telegrafere. Nu kom han for at besøke mig og hvile ut nogen uker.

Jeg blev oprigtig forskrækket. Jeg hadde vænnet mig til den tanke at han ikke mere vilde komme hjem. Og min første tanke var hvad er vel nu i veien.

En kveld i slutten av januar var jeg nede paa bryggen for at hente ham. Det hadde været sterk frost den vinter, isen laa langt utover, og det var bare med møie kystbaatene naadde ind. Jeg sat time efter time inde i det vesle hotellet til frøken Kjær og ventet og kunde høre baaten ule utenfor, mens den arbeidet sig frem gjennem havisen.

Frøken Kjær stod indtullet i det graa tørklædet hun bar sommer og vinter, inde i kroken ved ovnen stod hun, hun frøs altid og sov aldrig, i allefald ikke om natten.

«Det er vel broderen Dere venter?» spurte hun.

«Hvordan kunde naa De vite det, frøken Kjær?»

Frøken Kjær hostet inde i sjalet.

«Jeg ser saa mange folk,» sa hun med sin hæse stemme. «De sitter her i stuen og lar tankene gaa mens de venter og tror ikke jeg ser. Saa vet jeg om den de venter er en de gjerne vil skal komme, eller om den reise de skal gjøre er en god eller ond reise, jeg læser i dem som i en bok.»

«Saa læste De i mig ogsaa da, frøken Kjær?»

«Jeg sa bare det at det var broderen som skulde komme, — og saa var det ogsaa det,» frøken Kjær gik aldrig i en fælde.

Naa — det var vel ingen i byen som trodde jeg ventet Harris med bare glæde. Og det er sandt, jeg var ikke bare glad, stundom kjendte jeg mig het naar jeg tænkte paa jeg snart skulde faa se ham igjen, stundom krøp det koldt nedover ryggen paa mig, naar jeg undret mig over hvad det vel nu kunde være i veien.

Anderledes var det ikke.

Ved to-tiden om natten seg baaten ind til bryggen. Harris stod ved rællingen.

«Det er en forbandet rottefælde at slippe ind i,» ropte han ned. Og da jeg var kommet ombord, og vi hadde hilst paa hverandre, la han til: «Du skal se jeg slipper ikke ut igjen.»

Jeg saa paa ham. Han sa det med tynd, ræd stemme, Harris sa aldrig slikt uten at mene noget, det var noget som skulde forberedes. Han saa blek og træt og utslitt ut — det var vel reisen, tænkte jeg — kanske.

«Har du vogn? Ikveld tar jeg bare denne

med,» han lettet paa haandkufferten; «jeg har ellers litt av hvert, — det vil si det er litt nok — mit skrivebord, stolen min, noen bøker, — det er alt hvad jeg kalder mit.»

Og mens han famlet sig bortover den halvmørke brygge, la han til:

«Eksekution — far — rubb og stubb — fik bare reddet det aller nødvendigste.

Godkveld frøken Kjær. Her er alt ved det gamle. Her slipper endnu ingen reisende uset forbi Deres trap. Men hundekoldt holder dere det.»

Frøken Kjær stod paa trappen og nikket.

«Vi faar veiromslag,» sa hun og saa opmerksomt paa os. «Kandidaten» — det var Harris — «kommer vel hjem for godt?»

Harris rykket til, saa lo han kort.

«De har altid spaadd stygt og sandt, frøken Kjær,» sa han. «La os komme os avgaarde.»

Vi kjørte langsomt op bakken. Ingen av os sa noget. Da vi var naadd toppen, standste hesten for at puste ut.

Harris snudde sig og saa sig tilbake — ut i mørket. Natten var svart, beksvart. Inde i mørket var det hist og her svake blaableke flekker av isen mellem de svarte øene, og det lyste fra lanternene paa dampbaaten og fra frøken Kjærs vinduer. Den raslende støi fra winschen lød op til os.

Langt ute flammet fyret, — lyset løp som en ildstripe langs den svarte strandlinje, tapte sig i mørket, slog igjen utover himmelen, stod et kort sekund stille som en lyssøile og slog saa igjen sin vifte tilbake og tapte sig i et blink. — —

«Vet du hvad jeg altid har syntes, Emil,» sa Harris lavt, «det fyret derute — det har altid for mig været som et skilnende mærke mellem livet og døden. Derute var verden, livet, — herinde døden. Hitind lyste det skibene som skulde sætte iland de døende. De som livet ikke vilde eie mere.»

Vi kjørte videre.

Harris sank sammen i vognen.

«Det er sandt, slik har jeg altid følt det, og slik er det. Naa har det lyst mig ind for godt.»

Jeg tok hans haand.

«Hvad er det, Harris?»

Han trykket min haand haardt.

«Bare et farvel — til det derute, Emil. Det er forbi. Vent til vi er i hus.»

— — —

Vi hadde spist og var kommet os til ro inde i stuen. Ingen av os tænkte paa at lægge os. Harris sat makelig i den store stolen. Ophidselsen, den nervøse uro fra kjøreturen var gaat av ham, og han sat og gjorde sig det koseligt og spurte nyt fra byen. Av og til fortalte han litt om sig selv, at han var skilt, det visste jeg naa før, og at hans kreditorer hadde mistet hvad han kaldte enhver sømmelighetssans.

Men mens vi sat slik og smaapratet, gav det et ryk i hans lange krop, han snudde sig mot mig og sa:

«Jeg har endnu dit tilbud fra før. Vil du have mig de faa aar jeg endnu har igjen?»

Jeg laa halvt overende i sofaen og saa paa ham fra siden.

«Kan du sige mig alt slik det er, Harris — eller skal vi vente til imorgen?» spurte jeg.

«Det er ikke noe at vente med. Du trænger ikke noen lang forklaring — gjør du vel? Jeg er — færdig. Det som jeg blev mindet om sidst jeg var hernede, er nu fuldbyrdet. Jeg kan ikke arbeide mere. Da jeg spurte min kjære og oprigtige doktor om jeg snart fik min arbeidsførhet igjen, svarte han: aldrig. De er utbrændt. Det er bare et tidsspørsmaal — et kort tidsspørsmaal naar De falder sammen til aske. Han er en mand, doktoren, han sier det som det er. Og saa la han til:» — Harris skar tænder, — «De skal ikke forsøke paa det De naa tænker paa — at gjøre pinen kort — De vil ikke ha kraft nok til det, De er kommet for langt ned. Bah — den kloke mand fik ret.»

Han la sig tilbake i stolen og lukket øinene. Saa rettet han sig med et ryk, fik frem snadden og halte tobaksdaasen til sig og snøftet ned i den — jo da, det var den gamle snaddetobakken han likte saa godt.

«Gudskelov — du hænger da ved det gamle — den tobakken faar jeg ingen anden steder end hos dig,» sa han og tændte snadden med velbehag. «Ja — ser du, — naar jeg først er færdig, — saa har jeg ikke mere at gjøre derinde. Her faar jeg lov til at smuldre langsomt bort. Vi skal ikke ta fat paa smaaløgner. Jeg er ikke tyet til et medlidende broderhjerte, — det er ikke de gamle minder som drar mig — ikke bare det i allefald. Skjønt her er saare godt at være. Nei — det er det at jeg her kan raadne

i ro og fred. Gaa i forfald som en naturlig ting.»

«Slik som vi gjør det alle sammen her, mener du?»

«Aa ja — gjerne det — alle sammen og alle ting. Derute er forbi og færdig og færdig og forbi et og det samme. Jeg kan ikke skrive, vel, saa skriver andre i mit sted, men saa hæver de ogsaa honorarerne, og jeg faar intet at leve av. Den pladsen i kafeen som i saa mange aar har været min, den er pludselig ikke min længer. Bevares — jeg kunde ogsaa følge hæderlige kollegaers eksempel, man kan godt gaa under og forsvinde i en storby, det er ikke saa at forstaa, det er let nok. Men hvorfor det — naar en saa stille og saa billig og saa fredelig kan gaa under i bedre forhold.»

Han lo, og haanden famlet bortover bordet efter gammel vane, men der var ikke noget glas.

«Det er underlig,» fortsatte han og blev mere og mere ophidset, «her jeg sitter — jeg føler mig frisk som en fisk, sterk — levende —. Vilde jeg naa reise mig og forsøke at arbeide, — ja, jeg skulde sværge paa jeg kunde det, — saa er det tomt og øde, alt herinde;» — han banket sig paa panden. «Og naar jeg har sittet en liten stund og set paa papiret og pennen, saa tar det til at røre sig her i bakhodet, og jeg blir het i kroppen, og øinene gror til, og væggene gaar rundt, og døraapningen skruer sig sammen, og vinduerne spadserer ut i luften.

La os ikke snakke om det — for saa kommer det. Det kan ikke nytte at forsøke mere — paa at arbeide, skjønner du. Naa — vil du huse mig, skal det ske ved skriftlig kontrakt? Alt i huset? Jeg skal selv holde mig med whisky — hvis Johan vil laane mig pengene. Paa løn sees ikke saa meget som paa venlig omgang. Naa — skal jeg pakke — farvel min ven?»

«Kjære Harris —,» sa jeg — «sidst du kom hit trodde du ogsaa det var forbi. Men kan du huske hvor frisk du blev. En slik doktor derinde har glemt hvad det er for en helsebot i en liten smaaby. Her skal du faa ro, frisk luft, masser av god mat — du aner simpelthen ikke hvor god mat gamle Jürgens laver. Bli hernede til evige tider. Vi skal ta hverandre med ro og ikke gnikke os for sterkt op til hverandre.»

Harris's haand ledte igjen nervøst bortover bordet. Saa sank han træt sammen i stolen. Han laa en stund med lukkede øine.

«Aa — denne stilheten,» hvisket han.

Litt efter spurte han:

«Ligger elven?»

Han reiste sig langsomt og aapnet til verandaen.

«Hvor mørkt her er —,» sa han med sagte stemme. «Ja — elven ligger.»

Han gik ut paa verandaen.

«Hun har ret. Det blir veiromslag. Er det ikke underlig — i Kristiania vet jeg aldrig hvad slags veir det er. Og her — jeg har ikke været her en nat engang, — saa har jeg alle mine sanser

for veir og vind i fuld funktion. Veiromslag — ja jeg kjender det.»

Og lænet mot verandadøren blev han staaende med lukkede øine og suget ind den kolde natteluft. Han hvisket — ganske sagte — bare for sig selv:

«Ja — her er godt at dø.»

Jeg sat næste formiddag inde paa kontoret da jeg hørte stemmer i stuen. Det var Johan og Cecilie som kom for at hilse paa Harris.

Jeg gik ind. Harris stod midt i stuen, det var et tyndt og skarpt vinterlys over ansigtet hans, og nu slog det mig hvor forandret han var blit. Det var kanske ikke saa let at se for en fremmed, men jeg kunde dette ansigt. Det hadde sat sig stygge flekker i huden, omkring tindingerne og om panden og paa kindene, brune flekker i den gule hud. Det tynde haar i nakken og omkring øinene var tørt og uten glans, og naar han smilte var det et fuldstændig dødningegrin. I dette ansigt levet bare øinene sit sterke liv, men flammen flakket, det var noget betændt i blikkets uro, en angst som gjemte sig og røbet sig.

Han snakket med Cecilie. Stemmen lo og skrattet, hodet hadde han kastet litt tilbake, det var over ham dette venlige og ridderlige som altid kom naar han snakket med en kvinde som behaget ham. Selv der i det skarpe vinterlys hvor forfaldet blev saa smertelig avsløret, var det uoget indtagende over ham, han var saa styg at

han var interessant, og det var nu som altid det over hans væsen som gjorde at kvinder blev smukke, morsomme og modige naar han saa paa dem. Han egget dem.

Cecilies blik fløi over ham, omkring ham, gjemte sig og saa igjen. Hun var fortrolig, hun sa «du» til ham, men ikke «onkel.» Hun var opspilet og nysgjerrig, naturligvis kunde hun alle byens historier om ham. Han var alt det en ung pike finder interessant. Han var farlig. Hun merket hun behaget ham og kunde ikke holde sig i ro. Hun kom bort til mig og hilste mig saa venlig, hun onklet mig mere end vanlig og tok mig under armen og lænet sig op til mig og slap ikke Harris med sit blaa straalende blik.

Og alt imens skyllet Johan en strøm av begeistrede ord ind over os, nei hvor dette var morsomt, og du er da ganske uforandret, Harris, du blir her da vel mange uker og spander da et glas vin paa os, Emil.

Vi fik vin, og vi skaalte med Harris, og Harris drak med Cecilie og spurte om hun husket sidst de var sammen, da sat hun paa fanget hans. Og Cecilie maatte naturligvis ryste paa hodet, nei det var ikke sandt, hun hadde aldrig sittet paa hans fang.

Der kom folk paa kontoret, og de tre gik i byen. Jeg saa dem fra vinduet gaa nedover gaten, midt i gaten gik de, det dryppet fra takene i solskinnet. Hun hadde sin far under armen og snudde sit blussende ansigt til Harris, og jeg hørte hvor hendes ord flagret leende mo ham.

Jeg sat alene paa kontoret. Det var stilt i huset, men ikke den stilhet jeg elsket. Idag gjorde den mig urolig, to mennesker var gaat ut i solskinnet sammen, og jeg sat alene i stilheten og lyttet efter dem. Og jeg følte mig tung til sinds.

Jeg gik bort til vinduet, og jeg gik fra vinduet igjen, jeg drev paa gulvet og snakket med mig selv. Høit — jeg hadde nok vænt mig til at snakke høit med mig selv. Og jeg sa at jeg var gal, at jeg hadde levet saa længe alene at jeg grodde over av naragtige indfald. Eller kanske jeg var skinsyk. Det var til at le himmelhøit av. Jeg gjorde mig latterlig fordi to mennesker gik ut i solskinnet, og jeg ikke kunde være med.

Saa fik jeg med en gang et indfald. Jeg vilde ikke altid sitte her bundet paa kontoret. Jeg vilde ha en fuldmægtig, — saa kunde jeg ogsaa gaa i byen naar det var solskin. Det var ikke spørsmaal om at ha arbeide til en fuldmægtig. Byen vilde le naturligvis, — men jeg var da ikke tat til at bry mig om hvad byen gjorde. Jeg satte mig straks ned og skrev et avertissement.

Harris kom oprømt hjem til middag. Han syntes allerede luften hadde gjort ham godt, — nu vilde han skyve til side alle tanker paa arbeidet. Det gik vel an at leve uten at arbeide — bare se sig litt om — slik nogen smaa aar? — Herregud — hvor alt var uforandret i byen, — bare ungdommen her var ny, en deilig ungdom var der vokset op, stor og sterk og sund av sol og sjø . . .

Saa skottet han bort paa mig og spurte om

jeg ikke var i humør. Han gik omkring og plystret. Gik op paa sit værelse og plystret der ogsaa. Kom ned med en friskt lavet whisky og vand og gik plystrende omkring i min stue.

Til kvelds var vi hos Johan. Harris var i brilliant humør, — nei slik mat en fik i disse smaahyer. Jeg sat og husket paa en kveld — for mange aar siden — i den samme stue — Harris nys hjemkommet, — den gang var der ogsaa en ung pike tilstede — —

«Du er ikke i humør, onkel Emil,» sa Cecilie, «du er en gammel onkel og ikke det spor morsom.»

Nei — slet ikke saa morsom som din bror, sa hendes øine.

Hun laa sammenkrøpet i et sofahjørne og nød hans opmærksomhet, nød at alle hans ord var til hende. Det var ord anderledes end dem hun var vant til at høre, ord som alle betydde noget, og som dirret igjen. Smaa ord, spøk om byen flettet ind i spøk utenfra, smaa historier fra hans reiser, om fremmede kvinder, bagateller som var som fortrolighet dem to imellem. Jeg sat tilbake i min stol, i halvmørke, da det slog ned i mig at Johan som ellers var pratsom nok, sat der uten et ord, likesom jeg, taus i sin egen stue. Det var bare de to som snakket. Jeg flyttet litt paa mig, saa jeg fik øie paa ham, jo, se han sat ogsaa slik dypt nedsunket i stolen sin, den ene haand strøk uavladelig den lange bart. Han saa paa de to, og han var meget alvorlig. Det var som noget sank i hans sind. Og jeg sa til mig

selv, for en gangs skyld, Johan, skjønner du ogsaa at livet er farlig . . . Han veiret vel en fare, som naar han paa sjøen veiret en kastevind. Men naa var han ikke i sin baat, og om menneskene visste han saa litet,' — han kunde bare sitte og se paa, — fortapt og urolig.

Jeg brøt tidlig op. «Det er da bare midt paa dagen,» sa Cecilie. Harris sa han gik ikke. Men Johan bad os ikke bli. «Du kan være træt,» sa han til Harris, «og skal være litt varsom naar.» Harris lo. «Borgerskapet vil til sengs,» sa han til hende. Og hun lo hun ogsaa. Hun fulgte os ut paa trappen og ropte god nat, sov godt efter os.

Vi kom hjem, og Harris brygget sig hvad han kaldte sit godnat-glas. Saa tok han til at drive i uro, det gik ilinger i hans krop, han rystet sig og skaket sig og veiret sterkt frem for sig.

Kanske — sa han og snakket med sig selv — kanske kunde det endda rette sig. Han var av en sterk slegt. Hans livskraft var kanske endnu ikke uttømt. Nogen aar i alle fald — et par sterke livsens aar endnu —

«Du ser ikke ut som du ønsket mig et langt liv,» sa han.

Saa stanste han foran mig.

«Si mig —», sa jeg —, «jeg spør mere av nysgjerrighet end for at moralisere — har du aldrig i livet tænkt at du ogsaa maatte ta hensyn, har du aldrig hat en følelse av ansvar, av ret og uret —?»

Han ga et kast paa sig og lo gutteagtig. Men saa blev han alvorlig. Han satte sig og tænkte sig om.

«Nei — jeg tror ikke det. Ja du vet — jeg

sier det ikke for at være interessant, jeg indrømmer dig det er vist langt fra at være heldig. Men ansvar — i frihet under ansvar — var det ikke saa det het — det er blit slik et teaterord for mig. Skal tro — om jeg gik dig rigtig paa klingen — om du da egentlig har det med at føle ansvar du heller? Han hadde gaat der med germansk salvelsesfuldhet og talt om ansvar, han den store profet, og alle hans væmmelige smaa profeter som ikke skjønte det duft av ham, de kom løpende og pep, ansvar, ansvar. Det var nok til at gjøre en hel slegt ansvarsløs. Jeg tror ikke paa noe ansvar, det er bare uttryk for fordomme, for mere eller mindre bevisst hykleri. Bevares — et samfund maa træffe sine samfundsmæssige sikkerhetsforanstaltninger — men det har da vel ikke noe med moral at gjøre. Et menneske faar handle ut fra sin natur. Hverken mere eller mindre. Naar et menneske handler, kan det virke godt eller ondt, det kan ha gode eller onde følger det de gjør, men det er hverken godt eller ondt, det er bare naturlig eller falskt. Et menneske kan aldrig bli mere værdifuldt end det har natur til. Skal vi snakke moral, saa indrømmer jeg dig gjerne at jeg drikker for meget, meget mere end jeg har natur til,» han lo, «— skjønt naa er det pokker ta mig blit mig min anden natur. Generer det noen — vel saa faar han træffe sine forholdsregler saa jeg ikke generer ham, — jeg vil da for pokker ikke ha noe ansvar for det,» han lo igjen. «Du ser — en kan altsaa overdrive sin natur ved at gaa utover den. Men det er da

bedre end at holde den tilbake. Jeg møter en ung pike,» han saa haardt paa mig, «hun tiltrækker mig, vækker sanserne i mig, som jeg vækker hende, — saa er det selvsagt at vi to søker sammen. Det er natur. Nævn mig en eneste grund for at vi ikke skulde søke sammen? Aa jo, hr. magistrat,» han smilte spydig, «tænk om der kom smaa uegte barn, aa høist uheldig, samfundet liker ikke slike barn, men det har da vel ikke noe med moral at gjøre? Jeg synes tvertimot det er naturlig at der kommer smaa barn, skjønt jeg ikke er barnekjær og bare har hat ubehageligheter — og utgifter — av de smaa tilfældigheter jeg har — ansvaret for.»

Og han blev sittende og smaale av sig selv.

«Du Harris,» sa jeg, «har du rigtig set dig i et speil? Saa er du kanske ikke ukjendt med de mærker livet har sat paa dig. Synes du egentlig det er noe at by et ungt naivt og ganske ufordærvet pikebarn?»

Det flammet op i alle de stygge flækkene i ansigtet hans. Men han var like rolig.

«Sludder,» sa han. «Jeg tror ikke at en kvinde som har fyldt sit tyvende aar er naiv og uvidende i det stykket. De vet sgu godt hvad de vil, og hvad det gjælder. Og er ikke jeg færdig med livet og ikke kvinderne færdig med mig, saa kan det endda gjøres litt ut av de faa dagene jeg har igjen.»

«Ja vel,» sa jeg, «jeg er bare flau over min sentimentalitet igaar. Det hørtes saa rørende ut — at du kom hjem for at dø i stilhet.»

Han lo haanlig.

«Naar er du tat til at tro, at jeg er den samme idag som igaar?»

Han tok sit glas og gik op uten at si godnat.

Det var vor første dag. — —

— — —

Og der kom en nat efter den dagen, — og mange nætter som den. Nætter som var værre end dagene.

Vi to søvnløse, paa hvert vort værelse, i et hus saa lytt at den ene altid kunde høre hvad den anden foretok sig.

Nat efter nat har vi hat den stilheten om os, — han der oppe og jeg nedenunder. Jeg har stundom syntes vi laa i hver vor likkiste og lyttet efter ormenes gjerning i vore døde kropper. I de vaakne nætter, nat efter nat, saalænge dette samliv mellem os to brødre varte, har vi ligget og lyttet og vogtet paa hverandre. Saa rørte han sig deroppe, vred sig i sengen, saa stod den ene av os op. Saa den anden. Tasset omkring paa gulvet paa bare føtter. Saa kunde jeg stanse ut paa gulvet og bare staa stille og stirre op mot taket. Saa var det saa stilt deroppe, nu stod han der og lyttet ned. Skal du rope op til ham, tænkte jeg, Harris kom ned, la os slaa disse forbandede nætter ihjel sammen, men jeg ropte aldrig. Han der oppe har vel staat og tænkt, skal jeg gaa ned. Men han kom ikke.

Men denne nat var den første. Og jeg hadde rikelig nok at tænke paa.

Jeg tænkte hvis han naa vil ede et ungt pike-

sind, — hvad skal saa du gjøre for at hindre det. Blir det ikke alt bare farligere om du gjør noget. Det at ville gripe ind i menneskets skjæbne — det er det dummeste av alt. Det sker allikevel det som maa ske, og du kan bare fremskynde det om du foretar dig noget.

Jeg kunde si til ham: ut av mit hus. Jeg kunde kanske, men jeg vilde ikke. Mit hus var ogsaa hans hus. Det haddé jeg engang dyrt og hellig lovet ham.

Hvordan er det med dig selv, — du er skinsyk, du ser spøkelser. Saa hvisket jeg paa Johans ansigt, og det gik koldt igjennem mig.

Jeg var staat op av sengen og gaat ind i stuen. Jeg aapnet verandadøren, saa kommer du til at fryse tænkte jeg, og det blir godt at komme i seng. Det var mørkt ute, men ikke mørkere end at jeg syntes jeg saa nogen nede i haven.

Først tænkte jeg paa Harris. Men jeg visste han var ovenpaa. Jeg listet mig tilbake og tændte bordlampen og gik ut igjen paa verandaen. I det samme kom der en op trappen. Det var Johan.

Ganske stille, uten at si et ord, gik vi begge ind i stuen. Jeg lukket verandadøren og trak rullegardinet ned. Jeg saa paa klokken, den var straks fire. Jeg gik ind i soveværelset og tok litt klær paa mig. Da jeg kom tilbake, hadde Johan sat sig ved bordet og gjemt ansigtet i sine store hænder.

Nu saa han op med et underlig fremmet og hjælpeløst blik.

«Jeg kunde ikke faa sove,» hvisket han, «vær ikke vond for jeg forstyrrer dig. Jeg maatte her hen — snakke med noen, — snakke med dig —»

Han strøk sig med hænderne over ansigtet.

«Ja, var det ikke Harris,» sa han truende, og de svære skuldre skjøt sig i veiret. «Men naa er det Harris,» la han hjælpeløst til. «Tror du han vil hende noe ondt? Hvorfor sat han slik og saa paa hende. Hun er da bare barnet.»

Saa snakket jeg stilfærdig med ham. Vi var bare opspilt begge to, vi var for ræd for hende. Han maatte da skjønne det var ingen fare, Harris syntes bare hun var nydelig, — han som vi andre. Og vi skulde passe paa hende — vi to.

Johan blev ogsaa litt roligere. Han lo endog litt — brutt og sørgmodig. «Du synes vel jeg er en nar, — men jeg blev saa ræd.»

Nei — jeg syntes ikke han var nogen nar.

Han rystet sin svære krop, det var nattekoldt i stuen.

«Vær ikke vond fordi jeg kom,» sa han og reiste sig for at gaa. Jeg laaste ham stille ut.

Da jeg kom ind i soveværelset, stanste jeg og lyttet.

Han tumlet omkring deroppe — endnu. Med ustø skritt. Nu stødte han mot noget. Jeg hørte ham bande. Han var vist fuld.

Det var nogen dage efter, jeg kom fra tingstuen hvor jeg hadde hat et forhør. Jeg saa Cecilie nede i gaten, langsomt gik hun forbi huset hvor jeg bodde, hun ventet vist nogen.

Jeg skyndte mig bort til hende. Oppe i vinduet saa jeg Harris, han hadde alt tøiet paa. Saa tok jeg hende under armen og drog hende med mig utover til stranden. Hun saa sig tilbake og hadde slet ikke tid. Men saa var det for en gangs skyld jeg som vilde.

Vi gik veien gjennem furuskogen. Det var vaat sne. «Jeg faar mine sko ødelagt,» klaget hun. — «Jeg skal gi dig nye — meget finere end dem du har,» svarte jeg.

Jeg hadde mappen med alle retsdokumenterne under armen, den var tung, jeg maatte stadig bytte arm, det irriterte mig. Og saa snakket jeg vel litt hvassere end jeg hadde tænkt. Jeg fortalte hende hvem Harris var, lumpent og likefremt. Jeg burde ha fortalt hende hvem hun selv var, det hadde i alle fald været ærligere, men se der var jeg saa forsigtig og hensynsfuld. Hun saa av og til op paa mig, men lot mig ellers snakke. Indtil jeg hadde snakket mig inderlig tom.

Saa sa hun:

«Tror du jeg har tænkt at løpe bort med Harris?»

Og hun kastet paa det vesle hodet sit og la til:

«Ja dig løper jeg ikke bort med. Jeg vil naa ikke kjede livet av mig heller.»

Saa tok jeg fat igjen, — men litt forsigtigere. Jeg snakket om hvor farlig det var naar et ungt sind som hendes blev mærket av et træt gammelt sind. Det skjønte hun ikke et ord av.

Men da vi var kommet saa langt, at vi saa sjøen, standste hun og sa:

«Nu vil jeg snakke litt, onkel Emil, og vet du hvad jeg vil si? Jeg vil være rigtig uskikkelig og si at du bare er jaloux. Jo da. Det er mange som har sagt at du gjør kur til mig. Naa har jeg kjedet mig saa forfærdelig i denne byen, saa kan jeg vel faa lov til at more mig litt ogsaa. For Harris er morsom. Og naar han synes jeg ogsaa er morsom — hvad saa? Jeg er ikke det aller mindste forelsket i ham. Han er alt for gammel, simpelthen, til at jeg slik, — men han er naa ikke saa gammel som dig da. Du er saa alvorlig og høitidelig, du er mange hundrede aar du. Du er vist forfærdelig bra, men du er ikke det spor morsommere for det. Men jeg skal være som en dukke for dig og far, — det er det dere vil. Og saa kommer Harris, ja, det kan godt hænde han er forelsket i mig, det kommer da ikke dig ved. Han er morsom og begavet, — er du begavet, onkel Emil? Om Harris gjør litt kur til mig, saa er det vel ikke noe farlig i det vel? Jeg er da ikke saa fordærvet.»

Og saa tok hun til at graate, saa sint var hun. «Ja, jeg kunde ha lyst til at kaste mig bort og gjøre alt det gale som bare kan tænkes, saa kunde jeg da bli kvitt det høitidelige alvoret dit. Og naar du er saa sikker paa at jeg endelig vil gjøre noe galt, saa la mig gjøre det da, saa faar du ret. Jeg skal kanske gaa hen og bli gammel jomfru for din skyld, Jeg er da ikke saa styg — er jeg vel, onkel Emil — at det endelig skulde være nødvendig. Hvad har du med at snakke slik til mig? Skal noen gjøre det, faar det vel være far. Jeg vet ikke at jeg er det spor i slegt med dig. Eller at jeg er det mindste forlovet med dig — gudskelov.»

Hun gik rundt omkring mig og trampet i sneen. Hun var meget fornærmet og nydelig at se paa.

«Jeg vet ikke du har det mindste med mig at gjøre. Gifter jeg mig med Harris, saa blir jeg altsaa din svigerinde, altsaa litt i slegt med dig, tak, saa kan vi snakke sammen. Nu — nu vil jeg være fri for at høre paa dig.»

Og hun slog meget dramatisk ut med haanden.

«Du vet jeg sier det bare for din skyld,» forsøkte jeg.

«Tak — ingen ting for min skyld —,» svarte hun. «Jeg er ikke noe barn og slet ikke dit barn. Gifter jeg mig med Harris, — men jeg gjør det naa ikke da — men hvis altsaa jeg gjør det, — for Harris er tusen ganger morsommere og søtere end du — saa gjør jeg det i alle fald uten at spørre dig om lov. Og du har ikke noe

med at fortælle mig at han har været gift før og andet slikt ækkelt, og du gjør det bare for at være styg mot mig.»

Hun vilde gaa fra mig, men stanste.

«Vil du naa vite noe nyt,» sa hun og saa paa mig, «saa er det det at hvis Harris *nu* frir til mig, skal han faa et ja saa stort som herfra til maanen — bare for at ærgre dig.»

Hun tok til at løpe indover mot byen. Hun løp i lange sprang. En ældre herre som løper i sneslaps efter en ung pike, tar sig ikke ut til sin fordel. Saa det opga jeg snart og gik langsomt efter. Og jeg tænkte paa at det eneste jeg hadde opnaadd, var at jeg hadde faat en kurv uten at ha bedt om et ja.

Men jeg var meget bedrøvet. Et barn som var smilende som dagen og livslysten som vaaren, og som i alle fald hadde én henrivende egenskap, den at være ung og deilig, et barn som var fuldt færdig til at leve det vanskelige liv, hendes sind skulde naa kanske skitnes til, traakkes ned, og det var ingen som kunde hindre det, ingen i hele den vide verden — —

Jeg gik indom en butik og kjøpte byens smukkeste støvler til hende. Jeg sendte dem ut til hende og fik dem tilbake pr. omgaaende. Jeg sendte dem ut igjen, og dagen efter hadde hun dem paa sine smaa smukke føtter.

Da jeg kom hjem, gik Harris op og ned i stuen og ventet paa mig.

«Naa,» sa han og saa ondt paa mig, de brune flekkene i ansigtet var saa tydelige, «du tror du kan ta hende fra mig. Skræmme hende væk med din lumpne snak. Du har vel fortalt hende — sandheten, hvad? Naa — ut med sproget.»

Jeg svarte ham ikke og vilde gaa ind paa kontoret.

Han stilte sig foran mig.

«Elsker du hende? Læg bort al din vanlige løgnagtighet, Emil, og snak ut. Holder du av hende? Vel — la os da slaas om hende som mænd. La os gjøre det op — os to imellem. Vi to — ansigt til ansigt — tre skridts avstand.»

Jeg saa paa ham:

«Vet du hvor gamle vi er, Harris? Vi er — noksaa gamle begge to. La os ikke gjøre os for latterlige — selv om det bare er os selv som hører paa.»

Han gik fra mig:

«Med dig kan jeg ikke bo under tak. Ikke en nat til under samme tak som dig. Jeg flytter idag.»

«Bevares vel — det staar dig frit for, — du kan faa laane hest og vogn hos mig,» sa jeg.

Han tok sin hat og gik.

Da kvelden kom, sat han, det visste jeg jo saa vel, i sin stol og læste. Inde i kontoret sat jeg og arbeidet. Han hadde igjen erobret min stue. Døren mellem de to værelsene stod aapen.

Med en gang stod han der i døren. Han viftet med sin bok, — det var et bind av en omfattende fransk roman som netop i de dagene holdt paa at bli kjendt Europa over.

«Det er forfattere,» — sa han og snakket som det aldrig var vekslet et ondt ord os imellem, — «som tror at naar de bare lægger den ene lille iagttagelse tæt indtil den næste, saa fremstiller de en utvikling. De skriver en bok paa samme maate som et koralrev bygges op. De glemmer at den mest nøiagtige iagttagelse er likegyldig mot den dunkle ubevisste medviden. Et kunstverk skal seire ved at overraske, ikke ved at overbevise.»

Han stod i døraapningen og snakket videre:

«Jeg har tænkt at skrive litt om det at utfinde og iagtta i kritik. Litt om forholdet mellem iagttagelse, forskning og kunstnerisk medviden. Kritikkeren sitter og regner ut: I forrige uke gik digteren en tur i skogen, derav stammer hans naturfølelse i dette digt. Ifjor var han forelsket i frøken Hansens øine, det har git sig utslag i de melankolske ord om onde øine i hans sidste drama. Og saa blir kanske et kunstverk til paa en saa forunderlig og uforklarlig maate, glemt og gjemt i kunstnerens sind forbinder sig med

hverandre slik ingen kan fatte det, og en times melankoli, en stunds mismod, et øieblikks længsel præger kanske kunstverket sterkere end aars sorg eller glæde. Hvorfor? Fordi det var den lille tilfældige følelse som forbandt sig med kunstverket i det dunkle øieblik, undfangelsens stund var der. Men kritikken som ikke aner den lille betydningsfulde stund, han vet om frøken Hansens øine, det han har læst sig til i et eller andet privatbrev han har stjaalet.»

Og han snakket løs — springende og tilfældig, optat og ivrig. Saa tok ordene til at falde fra hverandre, — han snakket om igjen — ja, hvad var det jeg vilde ha sagt, sa han, — det var noget jeg glemte — og irriteret tok han sig til hodet. Saa brøt han av, saa paa mig med et bønlig og sykt blik og gik bort og satte sig og gjemte ansigtet i hænderne.

Jeg sat urørlig der jeg sat. Og jeg sa til mig selv, jeg maatte være taalmodig og god mot ham. Han maatte gaa sine egne veier, eg kunde ikke røre haardt ved ham. Kanske hadde han bare kort tid igjen, nei, ham kunde jeg ikke staa imot, hverken til godt eller ondt. Jeg følte i den stunden at han hadde mere magt over mig, end det er tilraadelig at det ene menneske faar over det andet. Og jeg syntes jeg hadde naadd bunden av mig selv og hørte det skrape tomt dernedn. Ydmyget følte jeg mig, ydmyget og uten vilje. — — —

— — —

— — —

Vi hadde spist en meget sen søndagsfrokost, Harris stod nu ved vinduet, han ventet vel Cecilie. De var altid sammen; ridderlig og opmerksom, slik han altid var naar han søkte at vinde en kvinde, fulgte han hende overalt. Hans væsen var uten beregning, intet kunde være ham fjernere end at spille den bevisste forførers rolle. Han var forelsket saa godt som nogen, en forelsket nar, det var bare det at det klædte ham brilliant. Hele byen snakket naturligvis om det. Bevares at ikke sagføreren sendte sin datter bort, og at ikke politimesteren jog den fæle broren sin ut av huset. De spilte kort med den fæle broren og bad ham hjem til sig og syntes han var en prægtig gjæst. Men de talte naturligvis ondt om ham.

Jeg spurte ikke Johan hvorfor han ikke sendte Cecilie bort. Men jeg sa til ham: «Det er naturligvis haabløst at faa Cecilie til at ta sig en tur?» Han svarte mig ikke engang. «Han vilde desuten bare reise efter,» sa jeg. «Og laane penger av mig til reisen,» sa Johan og kunde ikke la være at le. — —

— Saa var det da den søndagsformiddag, det var i mars, og det var tidlig vaar i luften. Harris stod ved vinduet og ventet. Saa hører jeg ham rope: «død og salte — har hun ikke fulgt mig hit ogsaa.»

Jeg gik til vinduet og saa ut. Der nede paa gaten — usikker om hun skulde gaa ind — stod Elsbeth.

Hun lænet sig mot rækværket, med bøiet hode

stod hun. Hun hadde en liten gammeldags brun vaarhat paa og en kort kufte. Haaret var glat strøket bakover, der gik en graa stripe fra panden og bak øret. Hun saa forpint og ydmyget ut der hun stod.

Og jeg kunde ikke andet end si:

«Kan du huske hvor vakker hun engang var?»

Harris rykket fra vinduet. Han gik bort til bordet og rotet i aviserne.

«Den gangen ramte du,» sa han lavt.

Han kom bort til mig og saa mig hvast ind i øinene.

«Jeg skulde ha tat hende, — saa hadde hun hat den glæden.»

Og han nikket til mig:

«Det er sandheten det skal jeg si dig.»

Litt efter ringte det. Jeg lukket op. Da hun saa mig, blev hun saa bevæget at hun ikke kunde si noget. Hun gik ind og hilste stilt paa Harris. Saa satte hun sig i den vesle sofaen ved vinduet, hvor hun hadde sittet saa ofte før og saa utover elven.

«Ja — saa er jeg her igjen.»

«Er du paa besøk?» spurte Harris.

«Nei,» hun strøk sig over haaret, — som vilde hun faa skjult de graa striper, — jeg er kommet tilbake for godt. Derinde er ikke mere for mig at gjøre, — og her hører jeg jo hjemme.»

Hun saa bort paa Harris, — hvor du er, hører jeg hjemme, sa blikket.

Harris's ansigt var fuldt av nervøse rykninger — om mund og øine.

«Er du ikke frisk?» spurte han pludselig.

«Jo —,» sa hun forundret, «jeg er aldeles frisk.»

Hun reiste sig og gik bort til mig — ikke til ham — og strøk mig over skulderen.

«Det trænger da ikke at være noen hemmeligheter mellem os. Vi vet det, alle tre. Der hvor Harris er, — der er jeg ogsaa. Jeg kunde ikke komme før, — jeg visste først slet ikke hvor du var reist hen. Jeg skal ikke være det mindste plagsom, Harris, — jeg skal holde mig borte naar du vil. Men kanske du stundom kunde synes du trængte mig — min hjælp mener jeg.»

Hun sa det saa naturlig, — hadde hun bare ikke set saa sværmerisk ut.

Saa sat vi og snakket litt anstrængt om gamle dager. Hun gik snart — lykkelig over at vite hun igjen var nær ham. Om kvelden da vi skulde lægge os, sa Harris:

«Der har jeg gjort uret, — og jeg har pokker ta mig aldrig villet gjøre noen uret der. Hverken mot hende — eller — i sin tid — mot dig. Hun har ikke interesseret mig for to skilling. Men hende har jeg da paa en sæt og vis ødelagt. Hvor blir det saa med ansvaret, du kloke mand? Livet er fanden saa forvrøvlet stundom.»

— —

— Dagen efter kom Cecilie stormende ind paa kontoret til mig.

«Naa er hun kommet til byen, Harris's gamle elskerinde,» bruste hun ut. «Skal du ikke pusse hende paa mig, onkel Emil? Hun er ikke daar-

lig — en slik vraget, trofast, taalmodig og falmet elskerinde.»

«Hvem er det du snakker om, barn?»

«Elsbeth — vel. Din gamle kjæreste og Harris's elskerinde,» Cecilie var rigtig fra sig, rotet med sine bløte smaa hænder i mine papirer, og de blaa øinene glimtet. «Hun har været hans elskerinde — derinde i Kristiania i mange aar, sier de, — og naa kommer hun rendende efter ham, endda han er saa inderlig lei og kjed av hende.»

Hun gnistret av skinsyke.

Saa blev jeg da gudskelov saa sint at det var et under jeg ikke ga hende den lusing hun trængte.

Istedet fortalte jeg hende et og andet om hende selv. Og jeg fortalte om Elsbeth, — om hvor opofrende, hvor stilfærdig hun hadde tjent den mand hun elsket, og som aldrig hadde elsket hende igjen. Og jeg fortalte hende, — samtidig som jeg av hjertet lot hende forstaa hvor det ikke vedkom hende — at Elsbeth aldrig hadde fordret at være og aldrig hadde været andet end en ydmyg veninde for den mand hun hadde holdt av. Og jeg sa at den stakkars Elsbeth var tusen gange mere værd end en slik ørkesløs, hjerteløs og tom og likegyldig skabning som den smukke Cecilie. Og jeg lot hende vite hvor fort Harris skulde bli lei hende, og hvor han vilde komme til at kjede sig med hende — som den gaas hun var.

Cecilie stod stille og hørte paa mig. Da jeg

var paa det værste, satte hun sig ret ned. Og sat der, opmerksom og taus. Bare hørte og saa.

Da jeg var færdig, skuttet hun sig litt.

Saa sa hun — ganske rolig:

«Tak fordi du snakket fra, onkel Emil. Saa vet jeg da hvad slags ven du er.»

Og saa gik hun og lot mig sitte igjen, lettet, men slet ikke glad til sinds.

Samme formiddag plyndret Cecilie sin stue for blomster, skar av alle sine roser og gik op til Elsbeth. Hun la blomsterne fra sig paa en stol og sa med en liten ynkelig stemme: «Det er til Dem — alle sammen. De skal' ha alle blomsterne mine,» og saa var hun løpet sin vei.

Om eftermiddagen spadserte hun nedover Elvegaten arm i arm med Harris, — leende og blussende og pratende. Jeg mødte dem. Cecilie lot som hun ikke saa mig.

Johan besøkte mig om kvelden.

«Jeg saa Harris gaa ut med Cecilie, saa jeg viste du var alene hjemme,» sa han. «Jeg vil bare faa lov til at sitte her hos dig.»

Saa sat vi sammen og snakket ikke noget videre. Johan var blit saa forandret, taus og indesluttet. Men dengang tænkte jeg ikke saa meget over det.

Han har sit at gruble over, han ogsaa, tænkte jeg bare. Han synes vel det er like saa haabløst som jeg.

Engang saa han op.

«Du vil ikke gjøre noget du?» spurte han med tyk stemme.

Jeg skjønte nok hvad han mente.

«Det er ikke noe jeg kan gjøre,» svarte jeg.

«Nei — nei,» sa han, «det er heller ikke din sak.»

Og han sank igjen sammen. Tung og ældet stirret han frem for sig. Indtil vi hørte Harris ta i gangdøren. Saa gik Johan ut haveveien.

Nogen dager før 17de mai kom min nye fuldmægtig, Inge Dahll. Han var en høi svarthaaret fyr med stor næse og hvite tænder. Under vor første samtale satte han mig ind i de nye teorier paa strafferettens omraade og uttalte at den norske paatalemyndighet ikke var sig sit ansvar bevisst. Han gik derefter over til at snakke om literatur og fortalte mig at 90-aarenes skribenter forlængst var utslettet og glemt. Enkelte av Harris's smaa avhandlinger vilde dog muligens bli læst en tid endnu. Da jeg saa spurte ham, om han vilde være min gjæst paa byens 17de mai-bal, blev han rød av glæde og sa tusen tak og forfærdelig snilt av Dem.

De første arbeidsdagene kastet han sig med stor energi over kontorets saker —, de var sandt at si ikke mange, — og han fandt det var bedst han en tid utover arbeidet ogsaa om kvelden — «for at bringe kontoret paa fote» som han betroet til min kontorist. Hans pande var hele dagen fuld av bekymrede rynker, og han fandt frem hauger av Retstidende og alle straffelovens motiver og forarbeider bare fordi to omstreifere

hadde stjaalet vin i Johan uten lands butik — noget de gjorde hvert aar. Min kontorist som jeg hadde arvet efter gamle fogeden, behandlet han nedladende og beskyttende. Gamle Stefansen var noksaa døv, og Dahll bad mig betænke om statens embedsverk kunde være tjent med ham. Dahll arbeidet ogsaa litt med magistratsforretningerne, og to dage efter at han var kommet saa jeg ham standse op hvor et par kommunale arbeidere holdt paa at reparere et kloakrør som hadde været i stykker hele vinteren. Han rystet bedrøvet paa hodet, utspurte arbeiderne paa kryds og tvers og foreslog samme eftermiddag for mig en hel nyordning av det kommunale arbeidsverk. Jeg indrømmet at det kunde trænges, men henstillet til ham at vi skulde vente sommeren over.

Dahll behandlet mig med utsøkt høflighet, jeg var jo hans chef. Om formiddagen titulerte han mig hr. politimester saa jeg holdt paa at bli ør, men om eftermiddagen, fra klokken fire av, kaldte han mig utelukkende hr. magistraten. Harris behandlet han med mild overbærenhet. Med et smil som morret Harris usigelig, erklærte han at den yngre generation vilde gi literaturen den rette beskedne plads i samfundslivet. Som det var, spilte den en latterlig stor rolle herhjemme. I de store samfund — fortalte han — var kunsten en smuk bibeskjæftigelse baade for utøvere og for publikum. Praktisk og socialt arbeide var det som optok de moderne mennesker.

Harris hadde ellers liten tid til at ta sig av mit «guldfund» som han kaldte Dahll. Han var

utækkelig. — men meget ung. Jeg saa bare et glimt av hende — et par blaa øine i stor forundring, — de klædte hverandre, de to.

Jeg tændte en cigar og gik ut i haven. Det var mørkt og stille, elven gled rolig forbi, stor og hvitgraa. En baat plasket derute, over paa den anden side satte nogen op romerske lys. Støien fra dansesalen blev langt borte.

Naa var altsaa ungdommen kommet, tænkte jeg, — og dansen og leken var for de unge. Og vi gamle blev latterlig gamle — det var det som skulde til.

Inde mellem trærne saa jeg et hvitt skjortebryst og gløden av en cigar. Jeg plystret dæmpet, jo, det var Johan. Han kom nærmere, han saa ikke ut til at være i 17de mai stemning.

«Har du set min fuldmægtig,» sa jeg, «der faar du en svigersøn.»

Johan tok cigaren ut av munden og gapte. Jeg fortalte ham hvad jeg hadde set og hørt og tænkt. Johan pustet som en hval.

«Brilliant fyr,» sa han, «ja han skal ha min vesle Cecilie. Gudskelov — ja du vet ikke» — han saa underlig paa mig og strøk sig over panden, — «du vet ikke hvad jeg har tænkt — ja — og villet. Men naa er det over, — det er ingen fare længer. Død og salte. — Ja de skal faa hverandre. Vet du noe om ham? Er han en bra fyr? Brilliant fyr — jeg kan se det paa ham.»

Han var aldeles vild og gik bersærkergang gjennem de stakkels blomsterbedene i klubhaven. «Du,» sa han, «hvad skal vi finde paa — vi maa da død og pine finde paa noe. Skal vi drikke

os fulde? Skal vi ta ut og seile? Du trænger ikke at drikke dig fuld, du er en tosk slik, aa du er en brilliant fyr, gamle ven,» og han slog mig paa skuldren saa jeg trodde den var gaat av ledd.

Jeg tok Johan i armen. Der stod en høi mand paa trappen og lo. Det var Harris. Han kom ned til os.

«Naa-aa — sværmer alderdommen. Mainatten vækker de gamle minder — hvad? Jeg faar vel slaa mig sammen med de gamle — hvad? Pøit!»

Han snudde sig braatt mot mig.

«Smilte du — er du ondskapsfuld, Emil? Tror du endelig alderdommen har naadd mig? Gamle idiot.

Da David følte han blev gammel, tok han sig en ung kvinde — den smukkeste i sit rike. Hvad Johan — hvorfor fanden spiller du ikke paa fløite?

Staa ikke der og gap. Tro bare ikke jeg er sat ut av spillet. Jeg ser tvers igjennem rævestrekerne dine, Emil. Vi har ikke hat vort sidste opgjør endnu, vi to. Godnat.»

Og han gik fra os.

Siden hørte jeg hvad det var som var hændt. Harris hadde villet holde en tale, han var ellers ikke av de taletrængte, men den kvelden har det vel brændt i ham, han var ikke av dem som ikke forstod. Saa har han vel skullet hævde sig. Men han var bare saa vidt tat fat, saa tok ungdommen til at danse. Min elskelige fuldmægtig

I en hel uke saa jeg ikke Harris. Han taalte ingen anden om sig end Elsbeth og holdt sig paa sit værelse.

Saa en eftermiddag banket det paa kontordøren. Elsbeth kom ind, hun hadde yttertøi paa og vilde si farvel.

«Han er frisk naa,» sa hun med et dirrende smil, «han sa han orket ikke paahænget mit mere. Jeg kunde gaa hjem.»

Jeg tok hendes hænder mellem mine:

«Du finder dig i alt for meget,» sa jeg.

«Synes du. Naar naa det gjør mig lykkelig. Og jeg kan lindre litt for ham i de stunder han har det ondt.» — —

Harris kom ned til kvelds. Han krøp sammen i stolen sin med et luretæppe over knæerne og sa han frøs. Noget saa koldt som forsommeren paa sørlandet. — —

«Naar det bare vil bli solvarmt paa skjærene,» — han saa utover sjøen, — «saa vil jeg faa Johan til at seile mig ut dit. Saa kunde vi ta med os ham — din unge fuldmægtig — ham liker jeg godt.»

Han druknet ordene i en gjæsp, — det var som intet var hændt.

Da Dahll kom ind til kveldsbordet, var han genert, vigtig og utækkelig og i virkeligheten saa rent ulykkelig over hvordan han skulde greie situationen. Men Harris var bare hyggelig mot ham og fik ham smaasnakket til ro. Og da vi hadde spist, spurte han Dahll om han ikke vilde smake hans whisky, — han hadde et merke som unge mænd pleiet at sætte pris paa.

Og han fik Dahll bort til sig og laget et glas til ham og bød ham en av mine cigarer. Han fortalte ham historier og hygget ham ind til sig og fik ham til at være fortrolig og tillidsfuld. Dahll fik rigtig lov til at brede sig, han talte om livet, om kunsten og om jus, han struttet av erfaringer, og Harris lyttet interessert og taalmodig. Stod Dahll fast, eller han sa altfor aabenbart dumme ting, saa lempet Harris paa det og fik snudd og stelt paa det, saa det var som blev det litt mening i det allikevel. Fra før av kjendte jeg Harris's magt over unge sind, men det var længe siden jeg selv hadde set hvordan han kunde ta en ung mand. Jeg sat den hele tid og tænkte at Dahll vilde ende med en dumhet og saa være solgt og fortapt. Og ganske rigtig, — der plumpet han ut med at han visst hadde været utækkelig nu 17de mai, — han hadde ikke kjendt — han trodde — om det altsaa naa kunde glemmes. —

Han stammet saa deilig i det, og Harris aat ham i sig med et smil. Han klappet Dahll paa

skulderen og sa at ungdommen har altid ret, og saa skaalte de, og Dahll, det uskyldige fæ, tømte sit glas og spurte om de skulde være venner, og om de skulde drikke dus. Og de drak dus, og Harris kaldte ham et henrivende ungt menneske. Og da Dahll gik hjem, var han litt vaklende og meget øm og forvirret.

Harris blev sittende længe oppe og var i fortrinlig humør.

En kveld var vi hos Johan, — Dahll, Harris og jeg. Ved kveldsbordet var det bare to som snakket, Dahll og Harris. Harris hadde indført en egen jargon dem to imellem. Harris ga Dahll en antydning til en vittighet og lot Dahll ødelægge den, og saa lo Harris og kaldte ham en fandens vittig fyr, og det var ikke nogen av os andre som hadde lyst til at le med. Men Dahll svømmet over av henrykkelse, han sa «du Harris» og «vi to Harris» den hele kveld. Cecilie sat sky og saa over til mig, som kunde jeg gi en forklaring.

Da vi hadde spist, var vist Harris blit kjed av Dahll. Han rystet ham av sig og sat og saa alvorlig fra Cecilie og bort paa den unge fyren. «Ja,» sa han med en grimace, «vi blir gamle. Naa er det dere som er unge, — men jeg er ikke sikker paa om dere rigtig til gangs vet hvad det vil si at være ung. Hensynsløst og ubehersket ung. Vi som naa blir gamle, vi visste det. Vi gamle, ja,» sa han og saa paa Cecilie.

«Vi trodset engang et helt samfund. I os var det gjærende vin. Vi dyrker ikke vin herhjemme,

sa samfundet, vi har greiet os med søte safter før og vil ikke ha andet naa heller. Men vi var vinen som gjæret.

Ja det var de tider,» han saa ikke paa os.

«Fædrene — de vilde holde os nede — fordi vi var unge. Nede og inde. Og da de ikke kunde det, jog fædrene de unge ut. Av hjemmene. Ut i de mørke gatene.

Vi gjorde ikke gale streker, — det kan nybagte studenter gjøre. Vi gik løs paa livet derute i mørket. Og tok det ikke saa nøie om en og anden av os gik under, — for livet, det gik ikke under. Vi tok det nøie med os selv at vi ikke sveg. Hjemmene lukket sig for os. Hvad gjorde vi? Vi gik i nætterne og merket de smaa borgerlige hjem med røde kors. Naar familiefaren kom ut for at gaa til kirke søndag morgen, saa han sin dør merket med et rødt kors. Saa visste han at sønnen hadde besøkt hjemmet i nattens løp.

Naar vi elsket en kvinde, sa vi ikke 3000 kroner om aaret, 3 værelser og pikekammer. Og naar vi talte om fremtiden, sa vi ikke paalæg fra nytaar. Vor ungdom var en bue vi lot livet spænde, — vi spurte ikke om den kanske brast.»

Men Dahll for op, — det var da ungdom naa ogsaa, den hadde bare andre idealer, — ja andre idealer altsaa, — arbeidets, de store sociale spørsmaal, — energiens aarhundrede. —

Harris saa bort paa Cecilie og smilte.

Hun sat og saa paa sin fot, en liten vippende

fot. Hun hørte paa hvad de sa, for de sa det bare til hende, men hun hørte mest paa det hun selv tænkte. Og hun hørte godt at det Harris sa var vel overveiet, det var hans egne ord, og det Dahll sa nærmest var noget snak han hadde laant fra andet hold. Men Harris og jeg saa paa hende, og vi saa begge to det samme, at det var det hun selv tænkte som hun lyttet til. Færdig, tænkte hun og mente Harris, — det gjør ikke noget indtryk paa mig længer. Jeg hører ikke hvad han sier, jeg har ikke noget med ham at gjøre. Jeg vet ikke hvad det kommer av, tænkte hun og strakte de smaa føtter langt ut og holdt dem stille, men han er mig ganske og aldeles likegyldig.

Og med et blidt smil sa hun:

«Ja slik var dere altsaa dengang dere var unge — onkel Harris og du onkel Emil, — vi er altsaa anderledes, skjønner du — onkel Harris.»

To ganger i en ganske liten sætning sa hun «onkel Harris» og føiet det sammen med det vante «onkel Emil», og hun blev selv saa pludselig munter da hun hadde sagt det, hun lo og sprang op og danste rundt og kysset sin far og saa paa Dahll som vilde hun si, ja det kunde du ogsaa like.

Kort efter brøt Harris op, — han hadde været daarlig, sa han, og maatte være forsigtig. Harris og jeg gik. Dahll sat igjen.

Harris gik langsomt og træt hjemover. Han

hadde hænderne dypt ned i lommene og mumlet for sig selv.

Han gik op paa værelset sit uten at si godnat. Men han la sig ikke. Hele natten puslet han deroppe. Jeg hørte ham tasse omkring og smaasnakke med sig selv, der jeg laa vaaken og lyttet op.

Næste dag — like før kontortiden var slut — kom Harris indom kontoret og spurte om Dahll vilde med i klubben og spille billiard. Dahll var straks villig.

Da de kom hjem til middag, var Dahll blank i øinene og hadde vanskelig for at snakke. Han kom ikke paa kontoret om eftermiddagen.

«Hyggelig gut, Dahll,» sa Harris, han sat hele dagen og smaalo for sig selv.

Jeg tok min fuldmægtig for mig og snakket litt alene med ham. Jeg sa ham jeg hadde nok av vanskeligheter til at jeg agtet at finde mig i en fuldmægtig som møtte fuld til middagsbordet og skulket halve dagen fra kontoret. Dahll var meget ydmyg, meget søt, han bad om forladelse som et barn og lovet bod og bedring som en mand.

Saa sa jeg ham, at han skulde holde sig unda Harris. Min bror var ikke en mand nogen spøkte ubetalt med, Dahll hadde utfordret ham, og han kunde sværge paa at Harris lot ikke utfordringen ligge.

Men da blev den unge mand meget krænket. Det var ufattelig jeg kunde gjøre min bror saa uret, kjendte jeg ikke min egen bror bedre?

«Og vet du, onkel Emil, det er ikke første gang han har forfulgt mig. Jeg har sagt ham det bent ut, jeg vil ikke spadsere med ham, men han følger efter mig allikevel. Og igaarkveld da jeg skulde lægge mig, saa var det noen som kastet sten paa ruten min. Jeg aapnet vinduet, og tænk, saa stod Harris i haven og sa jeg skulde lukke ham ind, han maatte snakke med mig. Jeg skyndte mig med at lukke vinduet og trække gardinet ned, men en stund efter kunde jeg ikke la være at titte ut. Og tænk, han stod der endnu ganske urørlig og bare saa op.»

Ja — tænkte jeg ved mig selv, du har ogsaa engang staat der i haven og stirret paa det samme vindu. Du kastet ikke sten paa ruten, du bad ikke om at bli lukket ind, og hun indenfor skjalv ikke det mindste da hun saa dig, men var bare bange for at du skulde forkjøle dig.

«Men vet du hvad det var det aller værste,» sa Cecilie og tok mig i armen, «vet du hvad det var? Tænk dig, mens jeg tittet slik, saa saa jeg at borte ved lysthuset, gjemt der, stod en anden mand og bare saa paa Harris, og det var far. Harris stod ganske stille og saa op paa vinduet, og far stod ganske stille og saa paa Harris, og det var saa uhyggelig at jeg skrek høit.»

«Det var da underlig», sa jeg.

«Ja — ikke sandt! Og da Harris kom bort til mig i eftermiddag, saa skrek jeg ogsaa — ikke saa svært høit netop. «Er du ræd mig?» sa han. «Nei jeg er ikke det spor ræd,» sa jeg, men du kan tro jeg var bange. «Du er anderledes mot

mig nu end før,» sa han og smilte saa stygt og var ganske hvit i ansigtet. Og du vet, jeg *var* anderledes mot ham før, det er det som er saa forfærdelig. Men jeg sa ham at jeg aldrig hadde brydd mig om ham, og at han plaget mig. Men saa sa han saa forfærdelig meget som jeg ikke kan fortælle igjen, det var saa meget stygt ogsaa, om at jeg skulde gifte mig med ham, og reise ut i verden med ham, og endda jeg sa ham, jeg syntes det hørtes ikke det mindste morsomt ut at reise med ham. Og saa sa Harris at han skjønte nok at det var kommet en anden, men denne anden skulde vogte sig vel, sa han, for han var farlig naar han var ond, og hans skulde jeg bli enten jeg vilde eller ikke. Og saa gik han.»

Og hun slog armene om min hals.

«Søte snilde onkel Emil, du som er klokere og bedre end os alle sammen, kan ikke du hjælpe mig. Jeg vet nok jeg ikke maa bli hans bare fordi han sier det, men kan han vel gjøre noen andre noe vondt, onkel Emil? Aa jo, jeg er saa bange han kan!»

Jeg løsnet de to varme armene om min hals, for det var en bitter glæde at kjende dem der. Og jeg sa hun skulde ikke være bange, og jeg skulde hjælpe dem — hvis jeg kunde.

«Men selv maa du være en stolt og sandfærdig liten pike,» sa jeg, og hun nikket og sa ja, og det gik hende ganske forbi.

«Bare du ikke skjænder,» sa hun og sukket langt.

Nei, jeg skulde ikke skjænde. Og nu hun hadde lettet sit hjerte, satte hun sig foran speilet og ordnet sit haar og smilte til sig selv, og saa sa hun:

«Er jeg virkelig saa pen, at det er rimelig at det blir saa mange forelsket i mig.»

«Nei,» sa jeg barskt. «Jeg vet ikke en eneste en.»

Saa snudde hun sig langsomt mot mig og saa paa mig med blaa og blanke øine og sa med et litet skjævt smil:

«Jeg trodde i alle fald at det — engang — var én —.»

Saa fulgte jeg hende hjem. Og som hun gik opover trappen, standste hun og stak frem en meget smuk liten fot og sa gravalvorlig:

«Disse støvler er snart utslitte. Men jeg vil gaa med dem saalænge de hænger paa føtterne.»

Det var de støvler jeg engang hadde git hende.

Johan fulgte mig tilbake. Da vi skulde skilles, sa han:

«Vil du ikke gjøre noen ting?»

Jeg ventet litt, saa sa jeg:

«Jeg kan godt sende den smaa Dahll fra byen om du tror det var noen hjælp i det.»

«Det er ikke Dahll som maa bort,» sa Johan.

Da jeg ikke svarte noget paa det, la Johan til:

«Det er en frygtelig forbrydelse at ødelægge et ungt, bra og retskaffent menneske.»

«Aa — er det stof i gutten saa staar han det nok over,» sa jeg, for jeg likte ikke Dahll.

Men Johan rystet paa hodet.

«Kanske er han svak, han kan da være bra for det. Og du vet hvor farlig Harris er. — Du vet hvad han har været for mig. Kunde jeg faa ham fra dette paa noen mulig maate. — Jeg har søkt at snakke til ham, ja, — men du vet, — for mig at snakke til Harris —! Før jeg har sagt to ord, har han ledd mig rundt. Aa, om han bare ikke vilde gjøre dette. Intet menneske paa jorden — ikke engang dig Emil — har jeg holdt slik av — han over alle i gamle dager, og nu næst hende — Cecilie.

Du vil altsaa ikke gjøre noe?»

«Han har mit ord paa at han har ret til at bo i mit hus saa længe han lever. Det kan ikke være anderledes.»

«Nei — nei, jeg bebreider dig ikke det,» Johan var ganske spak, «jeg er sikker paa du gjør det som er rigtig. Jeg vilde gjøre som du. Saa faar det gaa som det maa gaa da,» han gik langsomt og lutende hjemover.

Naar et menneske ikke *vil* se, saa ser det ikke, og naar det ikke vil skjønne, saa skjønner det ikke. Jeg vilde ikke vite, jeg vilde ikke skjønne hvad Johan tænkte paa. Det laa hele tiden som en tyngsel over mig, men jeg vilde ikke vite det. Var det noget, — men jeg sa til mig selv, det er ingen ting, — saa vilde jeg ikke være den som her grep ind. Noget faar ogsaa gaa som det bedst kan.

Jeg var ikke i godt humør da jeg skiltes fra Johan, og jeg blev ikke blidere stemt, da jeg fandt Elsbeth ventende paa mig hjemme. Hun

var fuld av uro og sværmeri og vrøvl, hun hadde en dag snakket med Johan og var blit saa bange for noget forfærdelig han hadde sagt. Og naa maatte jeg beskytte Harris, faa ham bort herfra, for hun var sikker paa at noget vondt truet ham.

Saa gjorde jeg mig haard.

«Naa skal jeg si dig en ting, Elsbeth,» sa jeg, «vi var engang saa godt som kjærestefolk, — end om vi naa snakket ut? Du gik bort fra mig for at følge en anden, det var din ret og din historie. Du maatte være i en andens nærhet, se ham, sværme for ham, la dig sparke av ham, traakke av ham, — det er vist det som kaldes kvindens vidunderlige evne til at opofre sig. Vi har alle lat os trampe, sparke og spytte paa av ham, vi har taalt det altfor længe, nu er det for sent at gjøre noe med det. Men jeg er ikke sentimental, og jeg er ikke hysterisk. Jeg er kjed av at opofre mig, og jeg er kjed av at se andre gjøre det ogsaa. Jeg vil ha fred. Harris maa jeg taale. Andre som ikke vil la mig ha fred, kan jeg lukke ute. Løp du fra mig engang, saa kan vel jeg stænge min dør en anden. Jeg er ikke gaat i min grav av ulykkelig kjærlighet, skjønt Gud vet det sved dengang, — men du lavet bare sentimentalitet av det ogsaa. Du er hjertelig velkommen i mit hus, men jeg vil ikke længer høre noe snak om at redde Harris. Jeg —», og nu slog jeg i bordet, «jeg gir fanden med fet paa om han reddes eller ikke!»

Og jeg var saa lykkelig over at ha sagt fra at jeg ga mig til at plystre, — og Elsbeth har aldrig kunnet holde ut at høre mig plystre. Det er

heller ikke vakkert at høre paa. Saa gik hun, og saa var vi to færdige.

— Jeg sat og arbeidet da Harris kom hjem.

«Du arbeider,» sa han, «det er stygt at se paa.»

«Har du prøvet — du ogsaa kanske,» spurte jeg.

«Ja —,» sa han rolig, «men det nytter ikke, det er slut.»

Han satte sig ned og saa paa mig.

«Vil du gjerne jeg skal reise bort?» spurte han om en stund. «Du kan bare si: reis. Det er dit hus. Og det er vist ikke det menneske her i byen som vilde laane mig en hule at dø i. Saa du kunde nok bli kvitt mig.»

Jeg stoppet min snadde, og han stoppet sin. Imens sat vi og saa paa hverandre.

«Jeg har en gang for alle sagt du kan bo her til du dør,» sa jeg.

«Men du vil gjerne jeg skal reise bort — ikke sandt?» spurte han.

Jeg saa paa ham, paa hans hærjede, flekkete, sørgmodige ansigt, hvor saa meget ondt hadde trukket sine tydelige spor.

«Nei,» sa jeg, «jeg vil gjerne du skal bli her.»

Han nikket og dampet sterkt paa snadden.

«Jeg skal i kveld si dig tak for det,» sa han, «for det og for meget andet op igjennem aarene. Det er synd at si at vort brorskap har været en idyl, men vi har da været brødre. Det er overflødig mellem os naa at gjøre op hvad uret jeg har gjort mot dig. Det er nok at si at jeg altid har visst du var min bror. Var jeg glad, var du først i mine tanker, det mærket du

ikke saa ofte. Og var nøden stor, var det straks dig jeg tænkte paa, det har du ofte nok faat føle. Jeg fandt dig altid. Jeg var ikke altid like bekvem. Det er ikke saa jeg naa har faat det med anger, jeg angrer ikke, — ikke engang det jeg burde angre. Livet har gaat sin gang, jeg har prøvet alt med et villig hjerte og et sterkt sind, jeg har veiet mig selv, og jeg har *ikke* fundet mig for let,» han lo. «Men i det liv jeg har levet, slik jeg selv har villet leve det, et forbandet liv mange gange, — et liv som — synes jeg naa — ikke har hat et endelig maal, ikke en rigtig stor vilje, — det kan ikke nytte at gruble over det, — livet leves vel ikke større nu tildags,» han lo igjen, «i dette mit liv har du været det trofast uforanderlige. Tiden slet ikke paa mine følelser for dig, ikke engang naar jeg syntes jeg hadet dig, tiden øket dem, du var hjemmet, og du veg aldrig tilbake for mig, du ophørte aldrig at være min bror.»

Han reiste sig og gik bort til mig.

«Det sier jeg dig ikveld tak for.»

Han ga mig sin haand, og han trykket min med sit lange og gode haandtryk.

Saa satte vi os til at snakke politik, og han ga mig en oversigt over Balkansituationen, og det blev lys morgen før vi skiltes.

Næste dag ved middagstider fik jeg en forretning oppe i dalen. Mens jeg pakket til reisen, kom Harris.

«Jeg har faat Johan med paa en seiltur inat,» sa han, «vi vil prøve om fisken biter i solrenningen. Det er da bedre end at ligge vaaken i sengen. Vil du være med?»

«Jeg har faat forretninger oppe i dalen,» sa jeg. Og saa løp Harris tilbake til Johan for at si at jeg ikke blev med.

En timestid efter kjørte jeg landeveien opover. I svingen straks utenfor byen snudde jeg mig i kariolen, jeg saa et glimt av elvemundingen og sjøen utenfor, det var blid jevn sommerbris med blaa sjø og smaat skumskvett om skjærene. De faar en deilig tur, tænkte jeg.

Det var varmt, men endnu let og friskt i luften. Elven gik stor, men var klarnet av, tung og blank gled den frem mellem de lave marker. Paa den anden side elven laa der store hus med blanke vinduer, bak dem stod tæt skog. Løvtrær hang utover veien, bjerk og rogn og or, der duftet av frisk krydret sommer der jeg kjørte.

Jeg var uten skyssgut, hadde god tid, kjørte langsomt og nød den fred og ro som det er at kjøre alene, bare med hesten til selskap, en tidlig sommerdag paa en god og vakker vei. Den stille lune summende sommerdag nynnet omkring mig, inde i mig, jeg kunde nyde den i al ro og fred, jeg skulde ikke spærre øinene op for noget nyt for hver sving, det var mit landskap, min natur, jeg kjendte den. Jeg nød duften av den tidlige sommer, av det endnu vaate lyng og nyt græs og nyutsprunget løv, alt andet blev langt borte, ute av sind. Det var bare sommer om mig . . .

— — —

Det var blit sent paa kvelden da jeg kjørte nedover igjen. Det var blaa skumring over veien og elven, og det var stille paa gaardene jeg kjørte forbi.

Jeg var træt, og hesten satte fart paa for at naa hjem. I byen var det alt nat, kariolen ramlet lydt over brostenene.

Borte ved bryggen ovenfor broen stod en mand og stelte med en baat. Det var Johan. Saa var de ikke kommet sig avgaarde endnu, tænkte jeg, standste hesten og gik stiv og stør ned til bryggen.

«Er dere ikke seilet endnu?» sa jeg.

Johan skvatt op. Han kunde ikke blit mere ræd om en død hadde steget op av jorden. Han stirret paa mig uten at si noget. I haanden holdt han noget verktøi, en borr eller noget slikt, det var vel et eller andet han skulle stelle med i baaten, tænkte jeg.

«Skal — skal — du være med allikevel,» sa Johan, — «kanske vi heller skulde vente til en anden gang —»

«Nei, naa orker jeg ikke være med,» sa jeg. «jeg vil hjem og lægge mig.»

Johan bøiet hodet. Han stod og saa paa det han holdt i haanden.

«Det var et og andet at gjøre istand i baaten,» sa han.

«Jeg ser det,» sa jeg — «og god tur,» jeg gik bort til vognen igjen. Johan stod urørlig og stirret efter mig.

Like idet jeg kjørte frem paa trappen, kom Harris. Han hadde en rypesæk hængende paa den ene armen og hadde fiskesnøret i haanden.

«Naa, er du der,» sa han, «saa blir du kanske med allikevel?»

Nei — jeg vilde ikke.

«Ja — saa godnat med dig,» sa han og gik fort nedover gaten. Det var noget gutteagtig lett og muntert ved ham — slik det altid var naar han skulde ut med Johan.

Nei, jeg vilde ikke være med, jeg klædte mig om i ro og mak og spiste min gode kveldsmat, som frøken Jürgens hadde færdig til mig. Jeg var saa behagelig træt av kjøreturen og den sterke luft, og nu var det nydelig at tasse omkring i tøfler, læse aviserne og ha det makelig. Tilslut satte jeg mig ut paa verandaen og røkte en cigar og tænkte hverken paa Harris eller paa Johan eller paa seiltur eller paa nogen anden ting end at jeg snart vilde lægge mig.

Men som jeg sat slik, saa jeg Johans baat glide sagte nedover elven. Bevares — kom de sig først naa avgaarde. Og saa holdt de sig nær det andet landet, — det var som Johan ikke vilde at nogen skulde se dem. Men pokker — hele byen sov jo uten jeg. Ja — uten jeg selv.

Saa tok jeg til at bli urolig. Hvorfor var Johan saa ræd for at jeg skulde bli med? Hvorfor foreslog han at vi heller skulde vente med seilturen, — da han trodde jeg skulde med. Og hvad skulde han saa sent paa natten med verktøi i baaten, — Johans baat var altid i den bedste orden. Hvad var det som skulde gaa for sig i nat?

Nu var seilbaaten ute ved elvemundingen, Johan holdt den nær det østre landet. Nu fyldte vinden seilet, og den la sig over og stak utover.

Hvad var det for djævelskap, Johan hadde i sinde?

Og de kom tilbake — alle de ord han hadde sagt i den sidste tid. Jeg saa hans tunge ansigt for mig, og hvad der ikke var faldt mig ind før, jeg saa hvor tungsindet likesom var blit fortættet — som ved en forfærdelig beslutning. Jeg hadde ikke villet se det før, nu saa jeg det.

Jeg fik i en fart litt ordentlig klær paa mig og puttet en konjakflaske i lommen.

Saa løp jeg stien ned til Krigen Langelands stue.

Hjertet dunket i mig, naa var jeg angst, saa angst at jeg kjendte svetten drev av mig. Og jeg mumlet hele tiden for mig selv, du skal se det hænder noget forfærdelig i nat.

Krigen Langeland var umulig at faa vækket. Tilslut drev jeg en staur mot væggen, saa hele stuen rystet. Saa kom Krigen i vinduet og var vild. Kunde han ikke faa nattefred, saa skulde han djævelen tømre mig komme ut og lave heisekran av næsetrynet mit.

«Det er politimesteren for pokker, hører du ikke det er mig, Emil, se at faa paa dig klærne, du skal ut med motorbaaten.»

Krigen stirret paa mig, han trodde vist jeg var gal.

«Gaa og læg Dere,» sa han, «Dere har faat en sveiv løs i hue.»

«Du skal ut med motorbaaten — naa paa timen,» jeg talte langsomt og tydelig, «ellers saa hænder det en ulykke. Se her,» sa jeg og rakte ham konjakflasken, «ta dig en støit saa du kvikner til.»

Krigen lukket vinduet og kom ut paa trappen i bare skjorten og underbuksen i haanden.

«E' det mord?» spurte han.

«Ja — Gud vet —. Ser du Krigen, det som hænder i nat, det maa du ikke vite noget om, — enten det saa hænder noe eller ikke, du er taus som graven. Johan og Harris er tat ut paa sjøen sammen, — og jeg maa ha fat i dem.» Og da jeg saa paa Krigens gamle kloke og bekymrede fjæs, saa sa jeg like ut hvad det var jeg var bange for. Jeg sa ham jeg var bange for at Johan — og da jeg sa det, slik med tydelige ord, saa hadde jeg virkelig en fornemmelse av at haaret reiste sig paa hode mit, og det gik kulde som lyn

tvers gjennem mig. Ja, jeg sa det bent ut at jeg var bange for at Johan vilde slaa Harris ihjel.

«Du min skabermand,» sa Krigen stilt, «E ska' komme paa timen. Ja — e' ska være taus — Milemand. Rend op i boden du, og hent bensinkanden.»

Da jeg kom tilbake med bensinkanden, sat Krigen i motorbaaten og klædde sig paa, samtidig som han gjorde baaten klar. Konjakflasken stod ved siden av ham.

«Det ska vel være noe ugreie med hende,» sa han indædt, han anerkjendte ikke motorbaater. «Bjæf, — bjæf,» haanlo han foragtelig, det tok til at smelde i maskinen, «gid fanden hadde dig dit djævelskap.»

«Aa e' det du vil hen,» sa han da vi duvet ut elvemundingen.

«Jeg vet ikke, — vi faar krydse efter dem alle vegne. Du har da seilet saa pas med os alle tre at du vet hvor vi pleier at fare.»

«Ja dere har været noen herlige røveronger alle tre —. Men at det skulde gaa saa ilde, —» han spyttet og satte kursen ut til havs.

«Vil'n Johan fiske saa drar han til Manneskjærene. Men vil han ha løsttur, saa ska'n drekke kaffi paa Eidø —,» sa Krigen.

Vi satte først kursen til Eidø, som laa nærmest. Motorbaaten gik rolig, dens jevne støt hørtes lydt med svakt ekko fra de blaahvite hus derinde i den sovende by.

Det var ingen seilbaat at se.

Sjøen var lys og gik i jevne lange dønninger.

Eidø laa som i søvn, det var ingen røk, ingen ild, der vi drog forbi.

«Saa drar me' til Manneskjærene,» sa Krigen og tok sig en ny dram.

Vi seg med de blanke dønninger ind mellem Manneskjærene, forbi de kjendte fiskepladse hvor Harris, Johan og jeg, vi tre sammen, vel de hundrede ganger hadde ligget og fisket. Sundene laa blanke og speilet natteblekt de rolige skjær, — der laa ingen seilbaat, der var ingen fiskere —

«E ser ingen,» sa Krigen med et langt blik som fik mig til at fryse.

I det samme fik vi begge øie paa et seil helt ute paa det aapne hav, ute mot fyret. Vi kjendte det straks, — det var Johans baat.

Krigen satte motorbaaten utover. Jeg sank ganske sammen i bakskottet, slik slap spenningen mig. Gudskelov — det hadde bare vært indbildning alt sammen. Naa gjaldt det at finde paa noget at si, — at jeg hadde faat slik lyst til at være med allikevel, — ja de fik tro hvad de vilde, det kom vi nok over.

I det samme braasnudde Krigen motorbaaten.

Baaten derute hadde snudd. Den satte kursen vestover og hadde god fart.

«Han har hørt den fordømde motoraren,» sa Krigen og spyttet forarget.

Det var klart at de — eller en av dem — i baaten hadde hørt os og vilde flygte. Og naa var jeg like saa ræd som før.

«Han vil ind til Ramsø-sundet», sa Krigen lavt.

Jeg tok tak i toften der jeg sat. Til sundet

mellem Ramsøerne, — der elvestrømmen og havet møtes —, til det sundet Johan altid seilte igjennem naar han vilde vise hvilken seiler han var, — dit — naturligvis — dit var det han vilde. Den strømmen ga ikke let noget tilbake.

Ramsø laa slik til at seilbaaten hadde ikke stort mere end den halve veien mot os. Johan var en ypperlig seiler, og han forstod at nytte enhver chance. Og han vilde ikke vi skulde naa ham. Men vi satte farten op saa meget vi kunde, den vesle motorbaaten skar sig gjennem den blanke sjø.

Krigen sat med opspilte øine, hans gamle rynkede fjæs fortrak sig. Ingen av os sa noget.

De to baater nærmet sig hverandre. Seilbaaten holdt sig nær skjærene, og vilde kanske klare saavidt at naa ind i sundet før os. Men derinde, der vilde vi ta den igjen. Og saa vilde ulykken være hindret.

Nu var seilbaaten i sundet. I det samme kjendte jeg motorbaaten duve og dukke sig, den var ute i elvestrømmen.

«Vi faar dægeren drille mig fart gjennem sundet inat,» sa Krigen.

Vi var saa nær at vi tydelig kunde se dem i seilbaaten. Johan sat ved roret og saa sig av og til tilbake. Harris sat halvt skjult av seilet med ryggen til os. Han hadde kanske slet ikke set motorbaaten.

Der stod et tungt sus fra det trange gap. Selv i denne stille nat stod strømmen strid gjennem sundet. Nu var seilbaaten derinde, den

seg pilsnart ind i skumringen, og i det samme tok strømmen ogsaa os.

Jeg reiste mig i motorbaaten og ropte.

Da saa jeg Johan slap roret. Han bøide sig ned i baaten, som tvunget av strømmen la sig over paa siden og drev ind mot skjæret. Harris reiste sig, skottet frem under seilet. Saa tapte han balancen og slog ut med haanden og tok tak i masten.

Johan stod endnu bøiet. Hvad det var han gjorde, vet jeg ikke, men jeg saa han la alle sine vældige kræfter i det tak han tok, hans ryg skjøt bue og saa reiste han sig med et voldsomt ryk. Og i det samme nu reiste seilbaaten sig, skar i med den ene side og blev saa suget under, jeg saa et øieblik mastetoppen, — og saa jog motorbaaten over der hvor baaten var blit borte.

«Stans, stans,» skrek jeg, og jeg saa i en taake Krigens ildrøde ansigt, han hadde alt slaat farten av og strævet med at faa baaten ut av strømmen og ind mellem skjærene. Men da han endelig fik magt over baaten, var vi langt ute av sundet.

«De skreg ikke — nei, ingen av dem skreg,» mumlet Krigen for sig selv.

Motorbaaten arbeidet sig tungt op strømmen igjen. Jeg stod foran i baaten og stirret. Jeg ventet at se noget — eller nogen dukke op av strømmen, vise sig, være der igjen — —

Baaten dunket og skjalv, den kom ikke videre.

«Strømmen tar'n,» mumlet Krigen, «strømmen tar alt — og saa gaar det lige til havs —»

Og uten at spørre mig, slog han av farten og lot os drive ut strømmen igjen. Et par ganger

lot han den krydse utenfor sundet — frem og tilbake —, mens han speidet utover den blanke sjø.

«Det e'kkje til noen verdens nytte,» sa han blidt.

Jeg stirret. Jeg saa en strid strøm som stod ut av et graa-mørkt sund og like til havs. Jeg saa brune skjær i lyst morgendis og et blaa-blekt hav.

Og ellers intet — intet at se.

Det var kjølig lys morgen da motorbaaten la til bryggen.

Vi hadde fulgt strømmen utover og ledt og speidet, skjønt vi viste det var til ingen nytte.

Da solen steg op, reiste vi hjem.

Krigen sa ikke noget da vi skiltes, han tok mig bare haardt i haanden, og hans gamle stygge ansigt var saa bedrøvet.

Jeg gik langsomt opover mot huset. Saa mangen en tidlig morgen var vi kommet stien langs boden og opover haven — Harris og jeg, — naar vi kom hjem fra vore fisketurer. Og huset vort hadde ligget der — akkurat som denne morgen — saa nattestilt og kjært.

Jeg gik op verandaen, — døren stod aapen efter mig — og ind gjennem det sovende hus. Jeg gik saa stille, saa forsigtig paa taa gik jeg — endda jeg gik for at vække dem som sov.

Dahll for forvirret op da jeg rusket i ham.

«Jeg vækker Dem,» sa jeg, «for at fortælle Dem at min bror Harris og sagfører Lund er omkommet ved en ulykke paa sjøen.»

«Hvad er det De sier,» sa han, og uten at være rigtig vaaken og klar, tok han til at klæ paa sig.

«Min bror og sagfører Lund var ute for at fiske, og saa kuldseilte de i Ramsøsundet. Jeg var reist ut med motorbaaten for at støte til dem, og jeg saa seilbaaten gaa under.»

«Aa stakkar Dem,» sa Dahll og tok mig i armen.

Saa rev han klærne paa sig.

«Det var da forfærdelig. —»

«Vi maa fortælle Cecilie det,» sa jeg, «og saa trodde jeg det var bedst at De var med.»

«Ja — ja,» sa han og bet sig i læben.

Saa gik jeg op til frøken Jürgens.

Den gamle hadde hørt os snakke, nu stod hun i underskjørt ute paa gangen.

«Er det hændt en ulykke?» spurte hun.

«Ja,» sa jeg, «Harris og sagfører Lund er kuldseilet.»

«Gud være os naadig,» sa hun og foldet hænderne, «og ham en barmhjertig dommer.»

Dahll og jeg gik haveveien bortover til Johans hus. Piken sov i første etage, jeg banket paa ruten og fik hende vaaken. Vetskræmt stak hun hodet ut.

«De maa være stille og rolig, Johanne», sa jeg, «og skrik ikke op. Det er hændt en ulykke, sagføreren er kuldseilet. De maa vække frøken Cecilie.»

Piken tok straks til at graate, jeg tysset paa hende. Saa kom hun tassende paa bare ben og lukket op.

«Aa jøs, aa jøs, for en ulykke,» jamret hun, «jeg kan da ikke si det til frøkenen, jeg.»

Saa blev døren deroppe i anden etage aapnet.

«Er det dig, far,» spurte Cecilie.

«Nei barn — det er mig — onkel Emil,» svarte jeg og søkte at faa stemmen til at være rolig.

«Far,» skrek hun og sprang nedover trappen — like i mine armer, — «er det far, er det far?»

Jeg tok fast om hende og hjalp hende ind i stuen.

«Er far død,» hvisket hun.

«Ja — barn —,» sa jeg, «far er død. Stakkars lille barnet mit.»

«Aa nei, aa nei,» jamret hun, «det er ikke sandt.»

Saa hørte hun en graate ved siden av sig, det var Dahll.

«Er du her ogsaa,» sa hun og la sig ind til ham, «aa nei, det er ikke sandt. Hvad er det som er hændt?»

Jeg fortalte saa forsigtig jeg kunde det samme jeg hadde sagt til Dahll.

«Hvor er han henne?» — og da jeg ikke svarte, jamrede hun: «Har dere ikke fundet ham, har dere ikke fundet ham?»

«Ikke endnu,» sa jeg forsigtig, «klæ naa paa dig barn.»

«Ja, jeg skal klæ paa mig,» svarte hun og gik graatende op trappen. Piken kom og hjalp hende.

Vi stod igjen nede i stuen. Jeg saa utover den stille elv og den morgenlyse sjø. Dahll stod borte ved døren og graat — —

— — —

Det blev soknet i mange dager, saa tænkte vi at gi det op. Men en kveld kom det roende en baat ute fra øerne og la til ved min brygge. Folkene bar de to iland, de hadde fundet dem ute ved et av de ytterste skjær, dit hadde strømmen sat dem. Nu laa de indsvøpt i presenninger paa gulvet i min stue. Folkene som fandt dem, og jeg var de eneste som saa dem. De hadde jo ligget saa længe i sjøen. Samme nat flk jeg dem i kistene, og laakene skrudd til. Først om morgenen sendte jeg bud efter Cecilie.

Hun vilde se sin far, hun graat og bad, men det var intet hun skulde se.

De blev begravet en klar og varm sommerdag. Hele byen fulgte. Jeg husket at Harris hadde sagt, at det ikke var det hus som vilde laane ham et hule at dø i. Nu fulgte hele byen ham. Det er vist det som kaldes, at døden forsoner.

Presten holdt en smuk tale. Disse to venner som saa smukt hadde holdt sammen i livet, de var nu fulgtes i døden. Hos Guds barmhjertighet skulde de igjen møtes som venner — —

Det var en meget smuk tale.

De gik fra kirkegaarden — alle de andre. Presten og Dahll fulgte Cecilie. Jeg stod igjen og saa ned i gravene som var fyldt med blomster. To graver, tæt ved siden av hverandre, for to venner.

Saa saa jeg det var endnu en som var blit igjen. Det var Elsbeth.

Hun saa paa mig. Blek og haard.

«Han kunde ha været reddet, — om du hadde

advaret ham itide, — som jeg bad dig om,» sa hun.

Saa skjønte jeg det var én til som visste.

Hun satte sig ved Harris grav og plukket blomstene i stykker.

«Det er forbi, kjære, kjære vennen min,» hvisket hun.

— — Den lange dag var stridt igjennem. Dahll fulgte Cecilie hjem. Jeg var ganske alene. Paa den vante plads ved verandadøren, paa den plads som ingen nu skulde ta fra mig mere, der sat jeg og saa ut. Og jeg visste at slik skulde jeg komme til at sitte kveld efter kveld, ganske alene i det stille hus, ingen vilde mere forstyrre mig, nu var den kommet, den sidste ensomhet.

Sommeren ut snakket byen om ulykken. Snart døde sladderen hen. Vi var tre som visste noget, og vi var alle tre av dem som kunde tie.

Og over de dødes minde grodde myten — som efeuen over deres grave. I aviserne stod smukke artikler om Harris, og jeg fik i opgave at samle hans arbeider og artikler i en mindeutgave.

Litt efter litt blev Harris den vesle bys stolthet. Han var byens store søn, dens borgere kjøpte hans samlede verker, som de aldrig læste eller kjøpte den gang han levet. De har dem i pragtbind og læser dem ikke nu heller.

Byens borgere kan saa mange smukke historier om ham, — hvor var han ikke morsom, og hvor brilliant spilte han ikke billiard, — og hvor gemytlig var han ikke — ganske som en av byens egne borgere.

Og hvor hadde han ikke elsket sin by.

«De vet Harris Hedel — literaten,» sier de til den fremmede, «— den berømte Harris Hedel, vet de — han ligger begravet her paa kirkegaarden. Byen tænker paa at reise en mindestøtte over ham. Politimesteren her er en bror av ham.»

Og jeg blir præsenteret for den fremmede:

«Det er politimester Hedel — en bror av den kjendte literat — Harris Hedel, — han som ligger begravet paa kirkegaarden her.»

En vakker dag sier jeg det selv. Mit navn er Hedel, sier jeg —, jeg er bror av den kjendte — —

Det er gaatt saa underlig at Harris's død har styrket min stilling i byen. Ellers blev alt ved det gamle.

Alt — ved det gamle. Slik som det vil være til min død. — —

— — —

Livet gaar sin jevne gang. Intet sker længer. For mig har livet uttømt alt sit indhold, al sin styrke.

Jeg har mit arbeide som politimester og magistrat til kvelden kommer. Saa lukker jeg mit hus og er alene.

Jeg sitter paa min vante plads og arbeider ved mit gamle arbeidsbord. Harris's bord staar der urørt. Det er ganske stille i stuen.

Det er i disse timer Harris kommer tilbake. Han sætter sig ved skrivebordet sit. Og vi snakker sammen, — altid om det som er hændt.

Det kunde ikke gaa anderledes, sier jeg. Og han er enig i det.

Jeg kunde ha reddet dig, sier jeg, hvis jeg hadde villet forstaa. Men jeg vilde ikke forstaa, ser du. Jeg synes det maatte gaa som det kunde, og at din skjæbne tilslut maatte fuldbyrdes.

Jeg tror Harris smiler litt fordi jeg bruker saa høitidelige ord, men han er ganske enig.

Som vi igrunden var enige om saa meget av-

gjørende i livet. For vi var av samme slegt, av én tid, vi hadde det samme præg — saa forskjellige vi end var.

Ja, vi hørte til én tid, og den tids mennesker har utspillet sin rolle, og livet holder paa at utslette dem. Og en ny tids mennesker vil glemme os, — vi vil glemmes mere end nogen anden tids mennesker.

For i os blev bare en tids-følge avsluttet. Det er intet som gror efter os.

Intet efter ham som høit begavet levet sit sterke liv. Intet efter mig hvis liv er skyggen.

Hvad var det egentlig vi levet for? Hvor var vore maal, og hvor var vor vilje? Med vor generation dør bare en slegt ut.

Den ungdom som kommer efter os, vil ikke kjende os. Et sammenbrudd av verdenskræfter vil bringe ungdommen til at tænke nye tanker eller de gamle tanker paa en ny maate. Hvem vil finde frem vore skjæbner under ruinerne?

Den ungdom som nu er barn, vil ikke synes vi hadde sjæl. Og de vil ikke engang spørre om vore navn.

Han er borte, hvor længe vil det være inden han er helt glemt? Selv hører jeg til de stille døende. Mit livs timer rinder fra stilheten ut i det som er intet . . .

— — —

Av og til bryter jeg ut av min ensomhet og besøker Cecilie og Dahll.

Jeg har staat fadder til deres barn — den lille Johan.

De tar saa venlig imot mig og sier, nei, det er da morsomt at se dig, onkel Emil. Men naar jeg har set min gudsøn, og vi har drøftet alle hans mærkværdigheter, saa har vi ikke mere at snakke om. Og saa sier jeg godnat, for jeg ser det er bare det de venter paa. Ja, du kan være træt, onkel Emil, sier de, og jeg svarer, ja, jeg er træt, og gaar hjem og sitter oppe endnu nogen lange nattetimer.

Min lille gudsøn har bragt mig sammen med barnene. Naar jeg gaar min tur gjennem furrulunden, kommer jeg over pladsen hvor de smaa barn leker. Der staar ogsaa min gudsøns barnevogn, jeg standser og hilser paa ham, og de andre barn kjender mig ogsaa. Det er de ganske smaa som leker her, — de som ikke skolen endnu har faat fat paa.

Det er de ganske smaa barn — det store farlige liv er endnu langt borte. De er blussende og uskyldige, og deres sorg er kort. Det er barnene — de som skal høre til en ny tid. Hvilke haab, hvilke ærgjærrige drømme knytter det sig ikke til dem. Hvor umulig synes det ikke, at mange av disse smaa barn skal bli ulykkelige, skapt til lykken synes de alle, at nogen av dem skal bli onde daarlige mennesker og bare sprede sorg, skuffelse og bitterhet om sig.

Hver gang jeg ser dem, de smaa barn, saa tænker jeg paa Harris — og mig selv. Vi har lekt paa denne plass under de samme furutrær. Ja — her har Harris lekt, og der har fulgt hans lek ønske og haab, tro og kjærlighet, og intet

av alt hvad det var ønsket og haabet kunde verge ham i livet. En mors hjerte har en ømhet som en skulde tro kunde fylde livet med varme, og allikevel er det som ømheten bare er til for at gjøre lidelserne saa meget sterkere. Eller kanske er det den ømhet vi husker fra barneaarene, som faar os til at leve livet — trods alt.
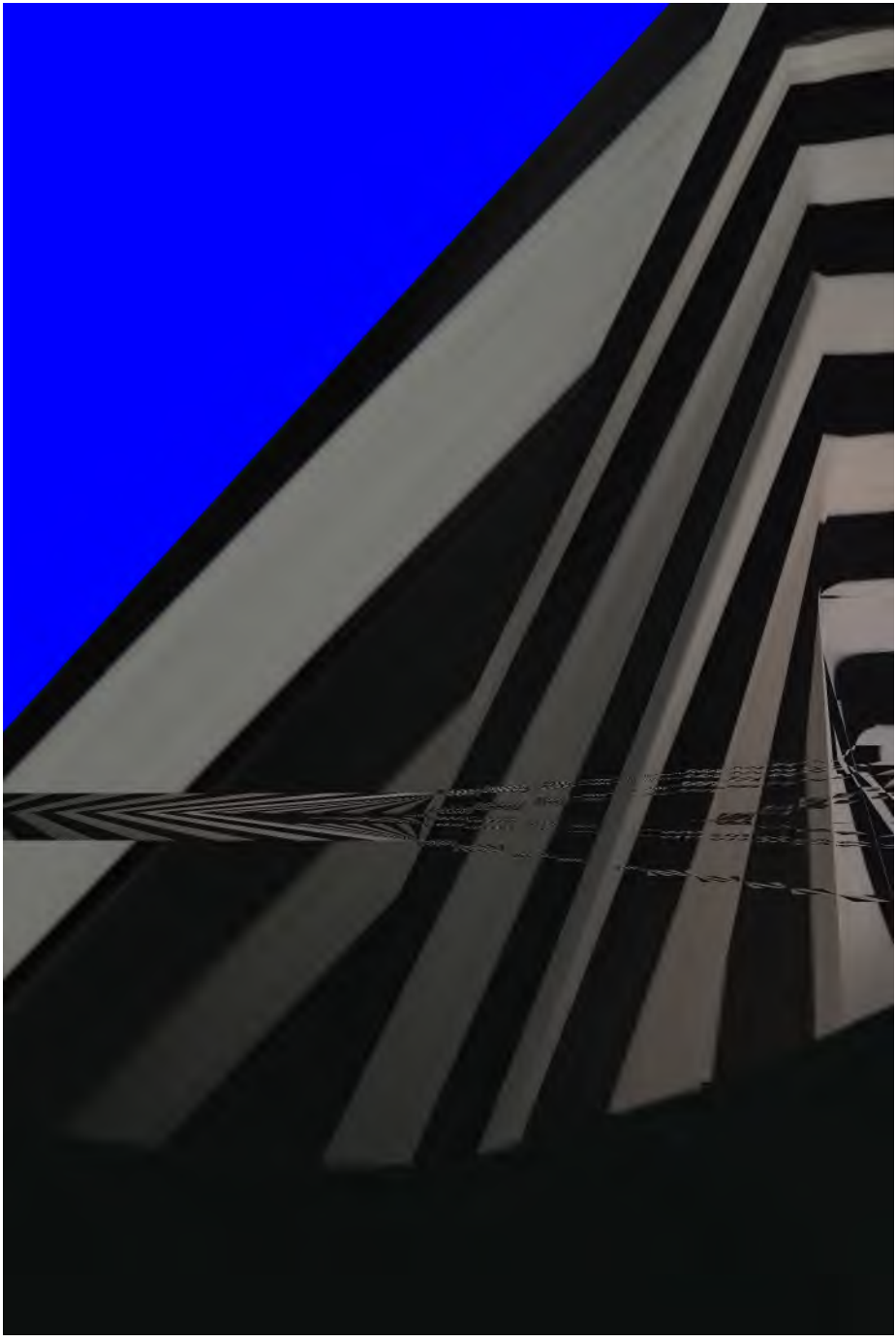
For livet *leves*, ikke efter kjærlighet og ømhet, men efter alle de haarde og nakne tilfældigheter, hvis sammenhæng vi ikke forstaar, hvirvlene i strømmen som fører nogen til havs og andre ind i de stille døde bugter.